חסידות · ברסלב · ספרי רבי אברהם בר' נחמן

שיחות וסיפורים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיחות וסיפורים

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיחות-וסיפורים/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

ספר שיחות וספורים 5
א 5
ב 6
ג 7
ד 7
ו 10
ז 11
ח 11
ט 13
יא 14
יב 15
יג 17
ראשי פרקים 19
ב 19
ג 19
ד 19
ה 20
ו 20
ז 20
ח 21
יד 30
טו 30
טז 30
יז 30
יח 31
יט 31
כ 32
כא 32
כב 32
כג 33
כד 33
כה 33
כו 33
כז 35
כח 36
כט 36
ל 36
לא 37
לב 37
לג 37
לד 38
לה 38
לו 38
לז 39
לח 39
לט 41
מ 41
מא 41
מב 42
מג 42
כרך שלישי 43
מד 43
מה 45
מו 45
מז 46
מח 47
מט 48
נ 48
נא 49
נב 49
נג 49
נד 50

נו 52
נז 52
נח 53
כרך ששי 54
א 54
ב 54
ג 55
ד 56
ה 57
ו 57
ז 59
הוספות השיכים לספורי מעשיות 61
א 61
שיך למעשה הבערגיר: 61
ב 61
במעשה האונס: 62
ג 62
שיך להמעשה מהבנים שנחלפו על פי
התורה 'תקעו ממשלה' 62
ד 62
להספור מהאילן ביום החמישי שבמעשה
השבעה בעטלערס: 63
ה 63
שיך להמעשה הזבוב ועכביש ומחבר
לה... 63
ו 63
ז 63
ח 64
ט 64
י 64

ספר שיחות וספורים

וְהוּא מַעֲשִׂיּוֹת וְהוֹדָעוֹת נְחוּצוֹת. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מֵצְרוּפֵי וּפְלִפּוּלֵי דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר אוֹר הָאוֹרוֹת רַבֵּנוּ נַחְמָן מִבְּרַסְלֶב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה וְתַלְמִידוֹ מוֹרֵנוּ הָר' נָתָן זַצַ"ל בְּכָתָב וּבְעַל פֶּה הַמְרֻכָּבִים בְּדִבְרֵי הָאָר"י זַ"ל וְהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ

הַכֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן נִדְפַּס פֹּה עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּשְׁנַת כְּאֵיל תַּעֲר"ג עַל יְדֵי הַמְחַבֵּר בְּעַצְמוֹ הָרַב הַגָּאוֹן אִישׁ אֱלֹקִי נוֹרָא מְאֹד מוֹרֵנוּ הָרַב ר' אַבְרָהָם זַ"ל בֶּן רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זַצַ"ל

נֶאֱסַף וְנִתְקַבֵּץ גַּם שְׁאָר הַכְּרָכִים מֵהַכְּתַב יָד עַל יְדֵי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי הוֹרְוִויץ. וְהוּצָא לָאוֹר עַל יָדוֹ בִּשְׁנַת תרצ"ג

שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים

א

כְּפִי הַמְבֹאָר מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעֻצָּם הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר גָּבְהוּ וְנֶעֱלְמוּ בְּתַעֲלוּמוֹת לְאֵין חֵקֶר, אֲבָל בִּרֹב הַלְבָּשָׁתָם בְּמַדְרֵגָה לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָה, עַד גַּשְׁמִיּוּת זֶה הָעוֹלָם הַשָּׁפָל, יֵשׁ לִלְמֹד מֵאִתָּם מוּסָר הַשֵּׂכֶל אֲפִלּוּ בִּפְשִׁיטוּת (לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה), נִפְלָאתִי קְצָת בִּרְאוֹתִי סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה מֵהֶחָכָם וְהַתֹּם, אֲשֶׁר נֶהֱפַךְ הַדָּבָר כָּל כְּךָ שֶׁהֶחָכָם בְּחָכְמָתוֹ נִלְכַּד וְנִשְׁקַע בְּיוֵן מְצוּלָה, וּכְנֶגְדּוֹ הַתֹּם הֶרְוחוֹק מֵהַחָכְמָה, אֲשֶׁר גַּם מְלֶאכֶת תְּפִירַת הַמְּנָעֲלִים לֹא הָיָה בְּיכָלְתּוֹ לִלְמֹד כָּרָאוּי, נִתְעַלֶּה וְנִתְרוֹמֵם מְאֹד כַּמְבֹאָר שָׁם. כִּי לָמָּה בֶּאֱמֶת יִהְיֶה כֵּן, הֲלֹא כָּל עֻצָּם הַחָכְמָה וְאוֹר הַמֹּחַ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב הָאָדָם, הוּא מִנְּשָׁמַת וְרוּחַ הַבּוֹרֵא בְּעַצְמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר נָפַח בְּאַפּוֹ מִתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה, וּלְפִי זֶה מִמֵּילָא מְבֹאָר, שֶׁכָּל אֲשֶׁר יָאִיר בּוֹ יוֹתֵר זֶה הָאוֹר, הָיָה לוֹ לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְרוֹמֵם, וְלֹא הַתֹּם בְּרִחוּקוֹ מֵהַחָכְמָה. וְהִנֵּה עוֹד רָאֹה רָאִיתִי כִּי גַּם בְּזֹאת הַפְּלִיאָה בְּעַצְמָהּ, יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא בְּמַאֲמַר הַמִּשְׁנָה (בְּאָבוֹת פֶּרֶק ג') 'כָּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו לְמָה הוּא דּוֹמֶה לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרֻבִּין וְשָׁרָשָׁיו מֻעָטִין וְהָרוּחַ בָּא וְעוֹקַרְתּוֹ וְהוֹפַכְתּוֹ עַל פָּנָיו' וְכוּ'. וּמֵהַחְלָטַת לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה בְּסָתָם, נִרְאֶה שֶׁהִיא סוֹבֶבֶת גַּם עַל חָכְמַת הַתּוֹרָה. וַאֲשֶׁר לְפִי זֶה מֻכְרָח לְפָרֵשׁ, שֶׁגַּם כָּל שֶׁבַח הֶחָכָם הַנִּזְכָּר בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי, לֹא תְּסוֹבֵב רַק עַל הֶחָכָם הָאֲמִתִּי הַמְקֻדָּשׁ בְּיִרְאַת חֶטְאוֹ וּמְרֻבֶּה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכִלְשׁוֹן הַכָּתוּב (בְּסֵפֶר אִיּוֹב) "יִרְאַת ה' הִיא חָכְמָה" וְכוּ'. וְגַם מִפֶּה לְפֶה שָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי מוֹרִי שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרֵנַ"ת בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה בְּפִרְטִיּוּת לְעִנְיַן גְּדוֹלֵי הַחֲכָמִים בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה שֶׁהָיוּ בְּיָמָיו, וְגַם הָיוּ כְּשֵׁרִים וְהֶחֱזִיקוּ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה כְּכָל הֶהָמוֹן הַבִּלְתִּי חֲכָמִים כָּל כָּךְ. וְאָמַר עֲלֵיהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבְּכָל זֹאת אִם לֹא יַרְבּוּ וְיַגְדִּילוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם עַל זוּלָתָם. כְּפִי הַמֻּכְרָח לְמַדְרֵגַת חָכְמָתָם תַּזִּיק לָהֶם חָכְמָתָם, כְּפִי הַמְבֹאָר מִלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל. וְתִתְחַזֵּק לְפִי כָּל זֶה הַפְּלִיאָה הַנַּ"ל, אֲשֶׁר לָמָּה בֶּאֱמֶת

יִהְיֶה כֵּן. וְאוּלָם בְּסִבַּת הַפְּלִיאָה הַזֹּאת, חִפַּשְׂתִּי וּמָצָאתִי מִפְּלְפּוּלֵי צְרוּפֵי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, כִּי אֵין הַכַּוָּנָה בְּדָבָר הַחֶסְרוֹן שֶׁנִּמְצָא בְּמִדַּת הַחָכְמָה כַּנַ"ל, שֶׁהִיא מִצַּד עַצְמָהּ רָעָה חַס וְשָׁלוֹם. כִּי אַדְרַבָּא כָּל חֶסְרוֹן מִדַּת הַחָכְמָה הִיא מֵרֹב הַטּוֹב שֶׁנִּמְצָא בָּהּ, כִּי מֵחָמַת זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהַחָכְמָה וְהַמֹּחַ הוּא מֵאוֹר זְרִיחַת הַבּוֹרֵא הָאֵין סוֹף בְּעַצְמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין בִּיכֹלֶת הָאָדָם הַמֻּגְבָּל לְבֹא בָּהּ, אִם לֹא בְּצִמְצוּם הָאֱמוּנָה וְהַיִּרְאָה כַּנַ"ל. וּכְכָל אֲשֶׁר בֵּאַרְתִּי מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ה' (עַל הַכָּתוּב בַּחֲצוֹצְרוֹת וְכוּ') בְּמָשָׁל וְדֻגְמָא מִמֵּימֵי הַיָּם אֲשֶׁר סָגָלְתָּם לְרַפְּאוֹת מֵהַרְבֵּה מַחֲלוֹת, אֲבָל כָּל הָרְפוּאָה וְהַחַיִּים אֲשֶׁר בָּהֶם, לֹא יִהְיֶה רַק אִם הָרוֹחֵץ בָּהֶם שׁוֹמֵר אֶת רַגְלָיו וְאֶת פְּסִיעוֹתָיו מִלְּבוֹא בָּהֶם יוֹתֵר מִכְּפִי מִדָּתוֹ. וְכֵן בְּדָבָר הַתּוֹעֶלֶת הַמַּגִּיעַ מִמֵּימֵי הַיָּם לְשׁוּט וְלָבוֹא בָּהֶם מִמִּדִּינָה לְמִדִּינָה בְּמִסְחָרָם זֶה עִם זֶה, שֶׁגַּם זֶה לֹא יִהְיֶה רַק בִּכְלֵי הַסְּפִינָה שֶׁהִיא כְּעֵין הַצִּמְצוּם הַמֻּכְרָח לְמֵימֵי הַדַּעַת הַנַּ"ל, שֶׁזּוֹלַת זֶה הַצִּמְצוּם נִטְבָּעִים וְנִשְׁקָעִים בָּהֶם לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה כָּל מַעֲלַת הַתָּם בְּתִמִּימוּתוֹ הַנַּ"ל אֲשֶׁר גַּם בְּבוֹאוֹ לְהַחָכְמָה כַּנִּזְכָּר בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, לֹא רָצָה לָסוּר מִדַּרְכֵי הַתִּמִּימוּת וְהָאֱמוּנָה וְהַיִּרְאָה שֶׁהִקְדִּים לָזֶה, כִּי גַּם אָז הֶחֱזִיק אֶת עַצְמוֹ בְּמַדְרֵגַת הַתִּמִּימוּת. וּמֵחָמַת זֶה לְבַד הֶעֱלָה אוֹתוֹ מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּרֹב הַמִּשְׂרָה וְהַמֶּמְשָׁלָה עַל כָּל הַשָּׂרִים (כַּמּוּבָן בָּזֶה מֵצִרוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים עִם הַשִּׂיחוֹת הַמּוּבָאוֹת אַחַר הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת).

ב

מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל יָצָא פַּעַם אַחַת מִטְּבִילָתוֹ בַּמַּיִם, וְנֶהֱנָה אָז מְאֹד מֵהַמַּיִם. וְאָמַר אָז לְאָבִי שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁהַמַּיִם נִמְשָׁכִים מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן לְאֵין עֵרֶךְ בְּרוּחָנִיּוּת (כַּמּוּבָא מִזֶּה בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל), עַל כֵּן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת יַגִּיעַ מֵהֶם טוֹבָה וְעֹנֶג לְהָאָדָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַהוֹדָעָה הַזֹּאת מֵהַמְשָׁכַת הַגַּשְׁמִיּוּת מֵהָרוּחָנִיּוּת, נוֹדָע וּמְבֹאָר גַּם בְּלִי זֶה מִסִּפְרֵי אֱמֶת, אֲבָל בְּרֹב לַהֲבַת שַׁלְהֶבֶת כָּל דִּבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, נִתְחַדְּשָׁה אֶצְלִי זֹאת הַהוֹדָעָה. וְרָאִיתִי כִּי הוּא נָחוּצָה וּמֻכְרַחַת בְּכַמָּה דְּבָרִים. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁכָּל קִיּוּם הַתּוֹרָה כְּפִי הָאֱמוּנָה בַּטְּעָמִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁבָּהּ כְּפִי חִיּוּב דַּעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְאֵין סוֹף (כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב מִזֶּה לְקַמָּן), אֲבָל מֵאֵלֶּה הַטְּעָמִים הָרוּחָנִים בְּעַצְמָם, נִמְשָׁכִים בְּרֹב הַמְצוֹת גַּם טְעָמִים בְּגַשְׁמִיּוּת, וּכְפִי שֶׁאָבָאר לְקַמָּן. תּוֹפֶס אֲנִי לְדֻגְמָא מִלַּת זָךְ שֶׁנִּזְכָּר בְּשֶׁמֶן הַמְּנוֹרָה שֶׁנִּמְצָא גַּם בִּפְשִׁיטוּת שְׁנֵי טְעָמִים בְּהֶכְרֵחַ הַדָּבָר. טַעַם אֶחָד, הוּא שֶׁלֹּא יִכְבֶּה אֶפְלוּ נֵר אֶחָד (וַאֲפִלּוּ בְּלֵילֵי טֵבֵת הָאֲרֻכִּים) בְּסִבַּת הַפְּסֹלֶת וְהַשְּׁמָרִים הַנִּמְצָאִים בְּהַשֶּׁמֶן הַבִּלְתִּי מְזֻקָּק. טַעַם הַשֵּׁנִי, שֶׁלֹּא יִגְרְמוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת שׁוּם עִשּׁוּן וְשַׁחֲרוּת חַס וְשָׁלוֹם לְכָתְלֵי וְתִקְרַת הַהֵיכָל, אִם לֹא יִהְיֶה מְזֻקָּק הַשֶּׁמֶן בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ (כַּיָּדוּעַ לְהַבְּקִיאִים בַּמְּלָאכָה הַזֹּאת). וְתַפְסִתִּי זֹאת לְדֻגְמָא כְּדֵי לְהוֹדִיעַ אַגַּב אוֹרְחָא לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, כִּי מְאֹד מְאֹד הֵם מֻכְרָחִים לְהִזָּהֵר בְּהַדְלָקַת הַנֵּר

תָּמִיד שֶׁבְּבֵית צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל (וְכַנָּהוּג כֵּן בְּכַמָּה צַדִּיקִים), שֶׁלֹּא יָבִיאוּ עַל זֶה מִשֶּׁמָּן הַפִּסֹּלֶת וְהַשְׁמָרִים אֲשֶׁר יְעַשֵּׁן וְיַשְׁחִיר אֶת הַתִּקָּרָה וְהַכְּתָלִים מִבֵּית צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ. וְכַמָּה פְּעָמִים נִזְדַּמֵּן בְּתַחְלַת הַלַּיְלָה, אוֹ בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה שֶׁנִּכְבָּה לְגַמְרֵי, וְלֹא יָאִיר כְּלָל אוֹרוֹ הַנִּפְלָא וְהַמַּכְרִחַ כָּל כָּךְ בִּסְגֻלָּתוֹ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּף וּבְנֶפֶשׁ, כַּמְבֹאָר בָּזֶה מֵהַדְּבָרִים בְּעַל פֶּה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי וּמוֹרִי שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרֵנַ"ת זַ"ל. וּבְרֹב שְׁקִידַת אָבִי עַל דַּלְתֵי תְּמִידוּת הַנֵּר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַנַּ"ל, חָקַר וְדָרַשׁ גַּם בְּדָבָר הַפְּתִילָה אֵיךְ לַעֲשׂוֹתָהּ, וְאוֹדוֹת הַכְּלִי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה רְחָבָה יוֹתֵר מִכְּפִי שְׁנִּסָּה וּבָחַן לְכָל זֶה (כִּי בְּמִעוּט רָחְבָּהּ נִתּוֹסֵף בְּכָל שָׁעָה נְקֻדָּה חֲדָשָׁה מֵהַפְּתִילָה כַּנּוֹדָע לְהַבָּקִי בָּזֶה). וְגַם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הַכְּלִי קְצָרָה יוֹתֵר מִדַּאי.

ג

וּלְדַעְתִּי יֵשׁ הֶכְרֵחַ גָּדוֹל לְהוֹדִיעַ כָּל זֶה, כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה יִתְאָרְכוּ עוֹד חַס וְשָׁלוֹם יְמֵי הַגָּלוּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ (בִּלְשׁוֹן זַשְׂרְנַאן) [אִידִישׁ מְדֻבָּרֶת] מַיִן פַּיֶיעֶרְל וֶוועט שׁוֹין טְלוּאִין בֵּיז מָשִׁיחַ וֶוועט קוּמֶען [הָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוּקַד עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ], מֻכְרָח בְּכָל זֹאת לְכָל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַמְצִיא לָזֶה אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא בְּכָל יְמֵי חַיָּיו. כִּי כִּפְי עֶצֶם פֵּרוּשׁ טְלוּאִין בִּלְשׁוֹנֵנוּ, יֵשׁ בָּזֶה לְצַדֵּד בְּפֵרוּשִׁים שׁוֹנִים, כִּי גַּם אִם לֹא נִשְׁאַר מֵהַתַּבְעֵרָה וְהַמּוֹקְדָה, רַק נִיצוֹצוֹת קְטַנּוֹת וּמֵעֲטוֹת נִקְרָא זֹאת בִּלְשׁוֹנֵנוּ בְּשֵׁם טְלוּאִין.

ד

וּבִדְבַר אֱסִפָּתֵנוּ בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מְבֹאָר מִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה (שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי וּמוֹרִי שֶׁשָּׁמַע מִפִּי בְּנוֹ ר' יִצְחָק מִטּוּלְטְשִׁין שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ) שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלִּבְּבוֹ הָיְתָה חֲזָקָה בְּבִטָּחוֹן וּמִבְטָח שֶׁתִּתְקַיֵּם הָאֲסִפָּה הַזֹּאת עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל צֶדֶק, אֲבָל גַּם זֶה לֹא נֶאֱמַר רַק כְּדִיּוּק הַמִּדְרָשׁ מֵהַכָּתוּב "וְצַדִּיק כַּכְּפִיר יִבְטָח" (וְלֹא כַּאֲרִי שֶׁאֵין מִתְיָרֵא כְּלָל), כִּי בְּכָל זֹאת לֹא הָיְתָה בִּיכָלְתּוֹ לְבָרֵר בָּזֶה יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת. וְאֵין רְצוֹנִי לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה שֶׁכָּתַב וְכֵן סִפֵּר פַּעַם אַחַת בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן, אַזַיְיא טִישׁ וויא בַּיְיא מִיר וֶוועט שׁוֹין נִיט זַיִן בִּיז מָשִׁיחַ וֶוועט קוּמֶען [כָּזֶה שֶׁלִּחַן כְּמוֹ אֶצְלִי כְּבָר לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ], וְכַאֲשֶׁר דִּבֵּר מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל מִקִּיּוּם זֶה הַמַּאֲמָר מִיּוֹם הִסְתַּלְקוּתוֹ וָהָלְאָה. הוֹסִיף בָּזֶה מֵעַצְמוֹ וְאָמַר אַזַיְיא טִישׁ וויא בַּיְיא מִיר, וֶוועט שׁוֹין אוֹיךְ נִישְׁט זַיִן בִּיז מָשִׁיחַ וֶוועט קוּמֶען [כָּזֶה שֶׁלִּחַן כְּמוֹ אֶצְלִי כְּבָר גַּם לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ]. (וְגַם זֹאת הַהוֹסָפָה אִם לֹא בְּפֵרוּשׁ אִתְּמַר מִכֻּלָּא אִתְּמַר, כְּפִי הַמּוּבָן בָּזֶה מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַל פֶּה). וְאַף עַל פִּי כֵן הֵבִין וְהִשְׂכִּיל גַּם זֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּכָל זֹאת יִהְיֶה נִמְצָא מִפְּלֵטַת הַשְּׁאֵרִית עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל. וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן, דָּא וֶועלְין זִיךְ שַׁאשְׁקֶען עֶטְלִיכָע מֶענְטְשִׁין, אִין דָּא וֶועלְין זִיךְ שַׁאשְׁקֶען עֶטְלִיכָע מֶענְטְשִׁין [פֹּה יִתְלַחֲשׁוּ

כַּמָּה אֲנָשִׁים וּפֹה יִתְלַחֲשׁוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים]. וְכִלְשׁוֹן הַכָּתוּב בְּמַלְאָכִי "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" וְכוּ'. וְכֵן מַרְגָּלָא בְּפוּמֵהּ דְּרַשַׁת חֲכָמֵינוּ זַ"ל בַּמִּדְרָשׁ לְהַכָּתוּב "הֶקִיצוֹתִי" וְכוּ' בָּאתִי עַד קֵץ כָּל הַדּוֹרוֹת וְעוֹדִי עִמָּךְ.

וְכֵן אָמַר פַּעַם אַחַת שֶׁסּוֹבֵב עַל רַבֵּנוּ זַ"ל, כְּעֵין הַנֹּסַח שֶׁנִּזְכָּר בְּבִרְכַּת הַהַפְטָרָה. "כִּי בְּשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד". גַּם אָמַר פַּעַם אַחַת שֶׁהוּא מְקֻוֶּה וּמְיַחֵל שֶׁיִּקַּיֵם בְּזֶה הַנֵּר, מַאֲמַר הַכָּתוּב "וְאוֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ, הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם". וְכֵן דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵהַפְּלָגַת הַשֶּׁטַף מַיִם רַבִּים הַנִּמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, תַּאֲוֹת רָעוֹת, וּמִדּוֹת רָעוֹת, שְׁאֵלוֹת וּמְבוּכוֹת, אֱמוּנוֹת כְּזָבִיּוֹת וְכִדּוֹמֶה, וְאָמַר שֶׁבְּכָל זֹאת יִקַּיֵּם כַּמּוּבָא בְּרַשִׁ"י פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב בְּמִשַּׁל הַפֶּחָמִי וְכוּ' נִיצוֹץ אֶחָד יוֹצֵא מִיּוֹסֵף שֶׁמְּכַלֶּה וְשׁוֹרֵף אֶת הַכֹּל. וְהַנִּרְאֶה מִכָּתְלֵי מַאֲמָרָיו הַנַּ"ל כִּמְשַׁל הָאֱגוֹז (שֶׁנִּמְשָׁלִים בּוֹ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיַן הַכָּתוּב: "אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי") שֶׁבִּגְמַר הַבִּשּׁוּל נִמְצָא בְּתוֹכוֹ פְּרִי יָקָר וְיָפֶה לְמַאֲכַל בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר זֹאת הַפְּרִי צָמְחָה וְגָדְלָה מִיּוֹם לְיוֹם בְּלִי הֶפְסֵק, וּכְעֵין זֶה נִמְצָא צְמִיחַת הָאֻמָּת מִדּוֹר לְדוֹר (כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַנַ"ת בְּשֵׁם הָאַר"י זַ"ל) וְשֶׁעַל זֶה אֲנַחְנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם: "מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה". וְאַף עַל פִּי שֶׁכְּנֶגֶד זֶה גַּם הַקְּלִפּוֹת הַמְסַבְּבוֹת אוֹתָהּ צוֹמְחִים וּגְדֵלִים מִיּוֹם לְיוֹם לְהַסְתִּירָהּ מֵעֵינֵי בְּנֵי אָדָם בְּכָל עֵת וְעֵת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי לְעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְחוּשֵׁיהֶם לֹא נִרְאֶה וְנִרְגָּשׁ רַק הַקְּלִפָּה שֶׁבַּחוּץ, וְהַפְּרִי גְּנוּזָה וּצְפוּנָה בְּתוֹכָהּ שֶׁלֹּא נִרְאֶה כְּלָל, וְעָלָיו נֶאֱמַר: "וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב", כִּי טוֹב לְגַנּוֹ. אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף "יֵצֵא חֹטֶר מִגֵּזַע יִשַׁי" אֲשֶׁר יְשַׁבֵּר וְיַעֲבִיר רוּחַ הַטֻּמְאָה מִן הָאָרֶץ, וּבְהִתְגַּלּוּת הַפְּרִי יִרְאוּ עַיִן בְּעַיִן כִּי בְּכָל יְמֵי הַגִּדּוּל נִמְצָא הֶכְרֵחַ גַּם בְּהַקְּלִפּוֹת הַמַּסְתִּירוֹת אוֹתָהּ, לְהַצִּילָהּ וּלְשָׁמְרָהּ דַּיְקָא עַל יְדֵי זֶה (וְכָעִנְיַן הַמּוּבָא בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּעִנְיַן הַכָּתוּב "צוֹפָה רָשָׁע לַצַּדִּיק" וְכוּ'). וְיֵשׁ בְּכָל זֶה הָרְבֵּה לְבָאֵר, וְאִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי אֲבָאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר. גַּם עַיִן לְקַמָּן בְּהָרְמָזִים אֲשֶׁר מָצָאתִי בְּהַמַּעֲשֶׂה הַזְּבוּב וְעַכָּבִישׁ, אֲשֶׁר סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהֵן הֵן רְדִיפוֹת כֹּחַ הָרָע וְהַנַּגְדִּי מִקְלִפַּת עֲשָׂו וַעֲמָלֵק יִמַּח שְׁמָם הַנִּקְרָא בְּשֵׁם שְׁמָמִית (מִמִּין עַכָּבִישׁ כַּנּוֹדָע) כַּמּוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי (ל, כח) בִּדְבַר הַכָּתוּב "שְׁמָמִית בְּיָדַיִם תִּתָּפֵשׂ" שֶׁזֶּה עֲשָׂו. וְהוּא שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו הַכָּתוּב בְּעוֹבַדְיָה "בָּזוּי אַתָּה מְאֹד", כִּי הוּא הַמְבֻזֶּה מִכָּל הַשְּׁקָצִים שֶׁנִּמְשָׁכִים מִקְלִפַּת עֲשָׂו (כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת תּוֹלָעִים בְּשֵׁם סֵפֶר הַכַּוָּנוֹת). וְכַאֲשֶׁר תִּתָּפֵשׂ בְּהֵיכַל מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן יִתְבָּרַךְ, וַיִּגִּיעַ עִם עַ"ק ב"ו' וְרַגְלוֹ עַל הַדֶּרֶךְ (שֶׁכָּתוּב בּוֹ שֵׁם ה', כַּמּוּבָן מֵהַשִּׁיחוֹת שֶׁאַחַר הַמַּעֲשֶׂה) תַּתְחִיל לֵירֵד מַטָּה מַטָּה עַד שֶׁיִּהְיֶה נִמְחֶה זִכְרוֹ לְגַמְרֵי, וְכַמְבֹאָר מִלְּשׁוֹן חֲכָמֵינוּ זַ"ל וּמוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת עַל

אוֹדוֹת הַכָּתוּב "וְיָדוֹ אוֹחֶזֶת בַּ'עֲ'קֵ'ב' עֵשָׂו", שֶׁלֹּא יַסְפִּיק זֶה לִגְמֹר מַלְכוּתוֹ עַד שֶׁבָּא זֶה וְנוֹטְלָהּ הֵימֶנּוּ. וְכֹלְשׁוֹן הַכָּתוּב שָׁם בְּעוֹבַדְיָהוּ "אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר" וְכוּ'.

וּפַעַם אַחַת עָמַד מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כְּנֶגֶד הַנִּבוֹכִים שֶׁהָיוּ בְּאוּמָּין, אֲשֶׁר הִתְפָּאֲרוּ בְּרֹב הִשְׁתַּדְּלוּתָם שֶׁיִּגְמְרוּ כִּרְצוֹנָם (לְהַשְׁכִּיחַ שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְהִבָּדְלוּ מִן הָעַמִּים), וְכַאֲשֶׁר עָמְדוּ כְּנֶגְדּוֹ בִּרְאָיוֹתֵיהֶם מִמַּה שֶׁכָּבָר נֶאֶמְרוּ בָּזֶה הַרְבֵּה גַּם בְּיָמָיו בַּמִּדִּינוֹת הָרְחוֹקוֹת כַּנּוֹדָע, עָנָה וְאָמַר: זֹאת בָּרוּר לְדַעְתִּי שֶׁאִם תִּגְמְרוּ כִּרְצוֹנְכֶם יַחֲזֹר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, כִּי לֹא לְאֱלֹהַּ הַתֹּהִפּוּכוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְיֵשׁ בָּזֶה לְהַאֲרִיךְ קְצָת כְּפִי הַמְבֹאָר מִצֵּרוּפֵי וּפְלִפּוּלֵי דִּבְרָיו הַקְּדוֹשִׁים בִּכְתָב וּבַפֶּה עַל אוֹדוֹת אֲשֶׁר הָאֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ בְּאַחְדוּתוֹ הַפָּשׁוּט בְּעַצְמוֹ הִמְצִיא כְּבְיָכוֹל הִשְׁתַּנּוּת בֵּין מִדּוֹתָיו הָעֶלְיוֹנוֹת, זֶה לְדִין וְזֶה לְחֶסֶד, אֲשֶׁר אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, וְאַחְדוּתָם בַּכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ. וַאֲשֶׁר בָּזֶה נִתְנַסָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעֵת הָעֲקֵדָה, אֲשֶׁר בִּתְחִלָּה שָׁמַע חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַאֲמָרוֹ, "כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע", וְאַחַר כָּךְ בְּשָׁמְעוֹ מִמִּדַּת הַדִּין לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ לְעוֹלָה, לֹא הִכְרִיעַ בִּרְצוֹנוֹ הַגּוּפָנִי וְחִבַּת בְּנוֹ לִסְמֹךְ עַל הַדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן "כִּי בְיִצְחָק" וְכוּ', אֶבָל בִּטֵּל אֶת עַצְמוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ הִכְרִיעַ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים וְאָמַר לוֹ "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ" וְכוּ'. וְכֵן מָרְדְּכַי יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה בִּגְזַר דִּין לְהַשְׁמִיד וְכוּ' שֶׁנִּגְזַר גַּם לְמַעְלָה כַּמְבֹאָר מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל. וְלִכְאוֹרָה לֹא הָיָה לוֹ לְהִתְיָרֵא כְּלָל, כִּי הֲלֹא כְּנֶגֶד זֶה הָיֵינוּ מְחֻיָּבִים לְהַאֲמִין בְּדִבְרֵי הַנָּבִיא יִרְמְיָה מִמִּדַּת רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַאֲמָרוֹ: "לְקֵץ שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם" (כְּחִיּוּבֵנוּ בָּזֶה הַגָּלוּת לְהַאֲמִין בְּדִבְרֵי הַנְּבִיאִים עַל בִּיאַת הַגּוֹאֵל שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלָיו), וְאוּלָם בְּרוֹמְמוּת הַהַכְרָעָה הַנַּ"ל נִתְיָרֵא וְנִפְחַד עַד אֲשֶׁר הִרְבָּה לִזְעֹק זְעָקָה גְּדוֹלָה וּמָרָה, עַד שֶׁיֵּצֵא אֶל הַפֹּעַל מַאֲמַר הַכָּתוּב הַנַּ"ל "לְקֵץ שִׁבְעִים שָׁנָה" וְכוּ'. (כִּי גַּם מִתְּחִלָּה יָדַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַצַּדִּיק מָרְדְּכַי וִיבַטֵּל גְּזֵרוֹתָיו, וִידִיעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא תְּבַטֵּל כֹּחַ הַבְּחִירָה, כַּמְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר). וְכָל הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שֶׁהִתְנַבְּרָה בְּסוֹף גָּלוּת בָּבֶל הוּא עִנְיָן הַמְבֹאָר מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בִּדְבַר הַכָּתוּב: "לַפֶּתַח חַטָּאת רוֹבֵץ". שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם סָמוּךְ לְפֶתַח וְשַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה מִתְגַּבֵּר עָלָיו יוֹתֵר כֹּחַ הַמַּסִית, כְּמִשֶּׁל הַנֶּאֱבָקִים זֶה עִם זֶה. (שֶׁמּוּבָא בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁאַחַר הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת) וּמֵהַפְּרָט לְמַד מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל עַל הַכְּלָל, וְהוֹדִיעָנוּ מֵרָחוֹק בְּעֹצֶם הַמִּלְחָמָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שֶׁנִּמְצָא כָּעֵת בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא, בְּפֶתַח הַנֶּאֱלָה נִצְחִיּוּת שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלֶיהָ, כִּי בְּהִתְגַּבְּרוּת הַהֶסָּתוֹת וְהַפִּתּוּיִים לְמַטָּה לְנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּסוּרוּ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הִתְגַּבְּרוּת הֶסָּתוֹת מִדַּת הַדִּין לְמַעְלָה בְּקִטְרוּגִים לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּסִיר מִנַּפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁמִידָם חַס וְשָׁלוֹם, וְכָל הָעוֹלָם הָיָה חוֹזֵר לְתֹהוּ וָבֹהוּ עַל יְדֵי זֶה.

(וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּהָרְמָזִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מִצְּרוּפֵי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ בְּמַעֲשֶׂה הַזְּבוּב הַנַּ"ל), וְכֵן מְבֹאָר מִצְּרוּפֵי דִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת בְּפֵרוּשׁ הַמַּעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה (שֶׁבְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת), אֲשֶׁר מִדַּת הַגְּבוּרָה (שֶׁהוּא מִדַּת הַדִּין הַנִּמְצָא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ בְּתוֹכָחָה וּקְלָלוֹת) תִּתְקָרֵב בְּכָל עֵת יוֹתֵר לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם הַנִּקְרָא בְּשֵׁם מִדַּת תַּאֲוַת מָמוֹן, (וְעִקַּר רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמִדַּת גְּבוּרָתוֹ הַנַּ"ל הוּא הַכְנָעָה וְהַבְטוּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כִּלְשׁוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל. שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַכָּתוּב בְּתוֹכָחָה: "אוֹ אָז יִכָּנַע לְבָבָם") וְגַם אִם קוֹמַת מִדַּת הַתְּפִלָּה (שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם בַּעַל תְּפִלָּה) וּמִדַּת הַמְמֻנֶּה שֶׁהִיא הַצְּדָקָה מַעֲבִירִין אֶת רֹעַ הַגְּזֵרָה, לֹא יִהְיֶה עִקַּר הַעֲבָרָתָם וּפְיוּסָם לְמִדַּת הַדִּין וְהַגְּבוּרָה הַנַּ"ל. רַק בְּדַחְיָה וְעִכּוּב לִזְמַן קָצוּב, אֲבָל בְּטוּל הַגְּזֵרָה לְגַמְרֵי הוּא בְּתִשׁוּבָה לְבַד (שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַהַכְנָעָה וְהַבְּטוּל הַנַּ"ל) שֶׁיְּזַכּוּ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּעֵת גְּאֻלָּתָם. וּמַה נָּכוֹן וְנִפְלָא לְפִי זֶה מְלִיצַת הַנָּבִיא מַלְאָכִי בְּהַכָּתוּב "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה" וְכוּ' (אֲשֶׁר אֵין לָנוּ נֶחָמָה יוֹתֵר מִזֶּה) וְאַחַר כָּךְ בַּסּוֹף מְסַיֵּם וְאוֹמֵר "פֶּן אָבֹא וְהִכֵּיתִי אֶת הָאָרֶץ חֵרֶם" (כִּי אִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא יֵצֵא אֶל הַפֹּעַל הַכְרָעַת מִדַּת הָרַחֲמִים. יֵצֵא חַס וְשָׁלוֹם אֶל הַפֹּעַל תַּכְלִית הַהֵפֶךְ כַּנַּ"ל) וְגַם לְמֶרְחוֹק תְּבִין בְּכָל זֶה מַה גָּדְלוּ זְכֻיּוֹת הָאֶחָד בְּעִיר וּשְׁנַיִם בְּמִשְׁפָּחָה הַמִּתְרַחֲקִים גַּם הַיּוֹם מִמִּבּוּכוֹת הַנְּבוֹכִים וְלֵצָנֵיהֶם וְהוֹלְכִים בְּעִקְּבוֹת אֲבוֹתֵינוּ.

1

וְהִנֵּה בְּעִנְיַן הוֹדָעַת חֲכָמֵינוּ זַ"ל זֶה סָמוּךְ לִשְׁמוֹנָה עָשָׂר מֵאוֹת שָׁנָה (בְּקַבָּלָתָם אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד דּוֹרוֹת הַנְּבִיאִים) שֶׁבְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא חֻצְפָּא יִסְגֵּי וְכוּ' (וְחָכְמָתָם אֲשֶׁר קָרְאוּהָ בְּשֵׁם) חָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח יִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ, כְּבָר הוֹדִיעָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁלֹּא הָיְתָה כַּוָּנָתָם רַק עַל הִתְגַּבְּרוּת הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְחֶסְרוֹן אֱמוּנָה שֶׁבְּאֵלֶּה הַדּוֹרוֹת, כִּי רַק זֶה עִקַּר אֲבִי אֲבוֹת כָּל הַטֻּמְאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם דְּדָא בֵּהּ כֹּלָּא בֵּהּ. כִּי אֲפִלּוּ הָעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, גְּנֵבָה גְּזֵלָה רְצִיחָה אִם לֹא נִשְׁמָר מֵהֶם הָאָדָם רַק עַל פִּי דַּעַת הָאֱנוֹשִׁי הַמַּסְכֶּמֶת לָזֶה, אֵין בָּזֶה שׁוּם מַמָּשׁ כְּלָל. כִּי דַּעַת הָאֱנוֹשִׁי לֹא נִמְצָא תָּמִיד בְּמִשְׁקָל אֶחָד, וְלִפְעָמִים מַגִּיעִים לְהָאָדָם סְבָרוֹת וּרְאָיוֹת עַד שֶׁתְּחַיֵּב דַּעְתּוֹ בְּאֹפֶן אַחֵר. וְכַאֲשֶׁר עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת בָּאֵלֶּה הַדּוֹרוֹת, שֶׁבַּדַּעַת הָאֱנוֹשִׁי מְהַפְּכִים בְּתַכְלִית הַהֵפֶךְ, שֶׁחִיּוּב גָּדוֹל לְגָזוֹל מֵהָעֲשִׁירִים אֶת מָמוֹנָם, לְהַשָּׁוּוֹת כָּל הַכִּיסִים (וְכַמָּה פְּעָמִים נִדְמֶה לָהֶם עַל אֶחָד שֶׁהוּא עָשִׁיר, וְהָאֱמֶת כָּל מָמוֹנוֹ הוּא מָמוֹן אֲחֵרִים שֶׁלָּוָה מֵהֶם לְמַשָּׂא וּמַתָּן כְּמִנְהַג הָעוֹלָם, וּבִגְזֵלָתָם, לְבַד שֶׁגּוֹזְלִים מֵאִתּוֹ, הֵם נֶחְשָׁבִים לְהוֹרְגִים אוֹתוֹ. וְכַמָּה פְּעָמִים רוֹצְחִים וְהוֹרְגִים אֶת הָעֲשִׁירִים בַּיָּדַיִם מַמָּשׁ כַּנּוֹדָע) וְנֶחְזֹר לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הַנַּ"ל שֶׁזֹּאת הָיְתָה מַטָּרַת חָכְמֵינוּ זַ"ל בְּדִבְרֵיהֶם הַנַּ"ל בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא וְכוּ'. כִּי כָּל זֶה מְחֻבָּר וּמְצֹרָף לְרְאַיַת הַכָּתוּב הַנַּ"ל לַפֶּתַח חַטָּאת וְכוּ'.

וְסִיּוּם דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל עַל מִי לָנוּ לְהִשָּׁעֵן עַל אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הוּא כְּעִנְיַן יְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּמָקוֹם אַחֵר. כִּי גַּם כָּל אֵלֶּה הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים אֲשֶׁר בְּאֵלֶּה הַיָּמִים, לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת לְגַמְרֵי נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה הַמַּשְׁרֶשֶׁת גַּם עַתָּה בְּרֶבֶם כְּכֻלָּם מִנַּפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל (כַּאֲשֶׁר נִדַּבֵּר מִזֶּה לְקַמָּן בְּאוֹת ח'), וְאַדְרַבָּא עַל יְדֵי כָּל אֵלֶּה הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים, גָּדוֹל וְעָצוּם כִּפְלַיִם רוֹמְמוּת כָּל נְקֻדָּה וְשַׂעֲרָה טוֹבָה שֶׁנִּמְצָא בְּרֶבֶם כְּכֻלָּם. וְכַאֲשֶׁר יָצָא אָז מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּזֶה הַלְּשׁוֹן, עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כְּשֵׁר פָּשׁוּט אַז עֵר וָוועט זִיךְ וַואשֶׁען צוּם עֶסֶן [שֶׁיִּטּוֹל יָדָיו קֹדֶם הָאֹכֶל] יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְלֹא בִּלְשׁוֹן גַּזְמָא וְהַפְלָגָה אָמַר זֹאת, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא כֵּן וְרַק בִּזְכוּת אֱלֹהָה הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת יִצְמַח בֶּן דָּוִד, לְגַלּוֹת הָאֱמֶת לְעֵינֵי כֹּל.

ז

וְעוֹד לֶאֱלוֹק מִלִּין בִּדְבַר הָאֱמוּנָה. וְהִנְנִי לְהַצִּיעַ תְּחִלָּה שָׁלֹשׁ הַצָּעוֹת:

הַצָּעָה רִאשׁוֹנָה הוּא בְּהֶכְרֵחַ הָאֱמוּנָה, כִּי גַּם חוּץ הֶהֱכְרֵחַ שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְעֵיל, כְּדֵי לַעֲמֹד עַל יָדָהּ בְּהַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְנַסָּה הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, עוֹד נִמְצָא בָּהּ הֶכְרֵחַ גָּדוֹל לְחַיֵּי עַד. כִּי בְּזֹאת לְבַד תִּתְקַשֵּׁר הַנְּשָׁמָה בִּמְקוֹרָהּ (בְּכִסֵּא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ) אֲשֶׁר נֶחֱצָבָה מִשָּׁם. כִּי זֶה הַשַּׁעַר לַה', אֲשֶׁר בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים זָכוּ הַצַּדִּיקִים לְהַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה. וּמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל מָצָא עֲבוּר זֶה רֶמֶז נִפְלָא בְּרֵאשֵׁי תֵּבוֹת הַכָּתוּב "נִ'פְתְּחוּ הַ'שָּׁמַיִם וָ'אֶרְאֶה מַ'רְאוֹת אֱ'לֹקִים" [אוֹתִיּוֹת אֱמוּנָ"ה].

הַצָּעָה שְׁנִיָּה הוּא הַמְבֹאָר בְּצֵרוּפֵי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהָאֱמוּנָה בְּלֵב הָאָדָם הִוא מִצַּד הַהוֹלָדָה וּמִצַּד הַמַּעֲשִׂים. כִּי הַנּוֹלָד בְּקֻדֻּשָּׁה כָּרָאוּי, וְגַם אֶת מַעֲשָׂיו לֹא קִלְקֵל (וּכְכָל אֲשֶׁר אֶכְתֹּב מִזֶּה לְקַמָּן בְּאוֹת י' עַיֵּן שָׁם), נֶאֱמָן לְבָבוֹ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בַּה' וּבַעֲבָדָיו הָאֱמִתִּיִּים, עַד שֶׁגַּם אִם מְדַבְּרִים לְפָנָיו כָּל מִינֵי כְּפִירוֹת וּמְבוּכוֹת, אֵינָם נִכְנָסִים כְּלָל בִּלְבָבוֹ מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁמְּדַבְּרִים לִפְנֵי הַסָּרִיס מִתַּאֲוֹת מִשְׁגָּל.

ח

הַצָּעָה שְׁלִישִׁית הִוא מַה שֶּׁנִּרְאֶה מֵצֵרוּפֵי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהַשְׁנֵי הֲפָכִים הַנִּמְצָאִים בְּהַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, נֶחְשָׁבִים וְעוֹמְדִים אֵלֶּה הַשְׁנֵי הֲפָכִים גַּם בְּדִבְרֵי הַנְּשָׁמָה וְהַבְּחִירָה. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁגַּם צַד הַנְּשָׁמָה וְהַיְדִיעָה אֱמֶת וְיַצִּיב, אֲבָל בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לָנוּ לְסַלֵּק אֶת דַּעְתֵּנוּ וּלְבָבֵנוּ מִלָּבוֹא כְּלָל בִּדְבַר הַנְּשָׁמָה וְהַיְדִיעָה, וְאֵין לָנוּ לָשׂוּם אֶל לִבֵּנוּ רַק צַד הַבְּחִירָה. כִּי בֶּאֱמֶת הָאֱמִתִּי נִמְצָא יְכֹלֶת בְּכָל אָדָם לְהִתְקַנֵּא בְּהַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים, וּלְבָחֹר בַּטּוֹב וְלָסוּר מֵרַע עַד שֶׁיִּזְכֶּה גַּם כֵּן לְתַכְלִית מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמֵחֲמַת זֶה מַגִּיעַ עֹנֶשׁ לַחוֹטְאִים. וּכְבָר הֵבֵאתִי בְּכֹלֶל הַשְּׁנֵים עָשָׂר שֶׁבְּהַקְדָּמַת סִפְרֵי בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים. שֶׁמְּבֹאָר מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ

וּמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל שֶׁנִּמְצְאִים הַרְבֵּה דְּבָרִים הַנִּרְאִים לְדַעְתֵּנוּ הָאֲנוּשָׁה כִּשְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד, וּלְהֶעְדֵּר גְּבוּל חָכְמַת וְדַעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְבִלְתִּי הֲפָכִים יֵחָשְׁבוּ. וּמִכָּל זֶה נָבוֹא בְּדִבַּר הָאֱמוּנָה הַנַּ"ל. כִּי פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, אֲנִי מַאֲמִין בְּכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, וְאִם אֵינִי שׁוֹמֵעַ מִפִּיו דִּבְרִים רָעִים בְּוַדַּאי אֲנִי מַאֲמִין, רַק אֲפִלּוּ אִם אֲנִי שׁוֹמֵעַ בְּאָזְנַי דִּבְרִים רָעִים יוֹצְאִים מִפִּיו, אֲנִי מַאֲמִין שֶׁלֹּא נִמְצְאִים בְּלִבּוֹ כְּכָל אֲשֶׁר הֵם יוֹצְאִים מִפִּיו. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְיֵשׁ לָזֶה עוֹד שִׂיחוֹת נְחוּצוֹת אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מִדְּבָרָיו, כִּי לוּלֵא הַשְׂרָשַׁת נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה בְּלֵב נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיוּ עוֹמְדִים רֻבָּם כְּכֻלָּם בְּנִסְיוֹנוֹת רְדִיפָתָם מֵהָאֻמּוֹת וּבְנִסְיוֹנוֹת יְצִיאַת נַפְשָׁם מַמָּשׁ, שֶׁנִּתְנַסּוּ מֵאָז הָיוּ לְגוֹי. וְשֶׁקֶר וְכָזָב בְּפִי כָּל הַבּוֹדִים מִלְּבָבָם פֵּרוּשִׁים עַל זֶה. אֲבָל הָאֱמֶת הִוא שֶׁגַּם כָּל הַהַשְׂרָשָׁה הוּא בְּהֶעְלֵם נִפְלָא וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּאֵלֶּה הַדּוֹרוֹת אֲשֶׁר גָּבְרוּ יוֹתֵר הַהֶעְלֵם וְהַהִסְתָּרָה. עַד שֶׁהֵם בְּעַצְמָם אֵינָם מְבִינִים וְאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַה שֶׁנִּמְצָא בָּהֶם. וְכַמְבֹאָר מִשִּׂיחוֹת רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאַחַר הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, שֶׁהֲרְשָׁעִים הֵם מְלֵאֵי חֲרָטוֹת (וְכַוָּנָתוֹ עַל רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כַּמְבֹאָר מִזֶּה בְּדִבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת בְּמָקוֹם אַחֵר), וְשֶׁהֵם בְּעַצְמָם אֵינָם יוֹדְעִים מִזֶּה כִּי גַּם כָּל אֲשֶׁר יִתְגַּבְּרוּ בְּרִשְׁעָתָם, הוּא מֵחֲמַת הַחֲרָטָה שֶׁנִּשְׂרֶשׁ בָּהֶם וְשֶׁנִּסְתָּר וְנֶעְלָם בְּקִרְבָּם. וְכִמְשַׁל הַנֶּאֱבָקִים וְהַנִּלְחָמִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד רוֹאֶה שֶׁחֲבֵרוֹ מִתְגַּבֵּר יוֹתֵר, כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ כְּשֶׁהָרַע רוֹאֶה שֶׁמַּתְחִיל אֵיזֶה טוֹב לְהִתְעוֹרֵר אָזַי הוּא מִתְגַּבֵּר יוֹתֵר, עַיֵּן שָׁם. וְגַם לְפִי זֶה אֵין מָקוֹם כְּלָל לִשְׁאֵלַת הַנִּבּוֹכִים וּתְמִיהָתָם מֵהֵיכָן יִזְכּוּ לֶאֱמוּנָה אֲפִלּוּ אִם יִרְצוּ. וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁנִּבּוֹכוּ כָּל כָּךְ עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם גַּם עַל זוּלָתָם וְכוּ'. וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בְּדִבְרֵיהֶם הַמֻּטְעִים וְהַמַּתְעִים כִּי הָאֱמֶת הוּא בְּתַכְלִית הַהֵפֶךְ, שֶׁכָּל הַנִּשְׁמוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּזֶרַע יַעֲקֹב, חוּט הַמְשֻׁלָּשׁ בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק שֶׁיָּצָא מֵהֶם, יוֹצְאִים וְנִמְשָׁכִים מִשְּׁלֹשֶׁת הַשֵּׁמוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּהַכָּתוּב שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. י' א' י' (אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב) הָעוֹמְדִים בְּסוֹד הַשְּׁלֹשָׁה רַגְלַיִם שֶׁבְּכִסֵּא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ (כַּמְבֹאָר כָּל זֶה מֵצִרוּפֵי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל), שֶׁמַּחֲמַת זֶה אֵין שׁוּם אֹפֶן כְּלָל שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִמְצָא בָּהֶם אֵיזֶה נְקֻדָּה מֵהָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית, וּבְזֹאת הַנְּקֻדָּה יֵשׁ בִּיכָלְתָּם לָבוֹא לְהַשְׂלָמַת הָאֱמוּנָה, בְּאֹפֶן שֶׁתִּתְגַּלֶּה בִּלְבָבָם. וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה קְצָת. וְהִנְנִי לִכְתֹּב מִזֶּה לְקַמָּן. כִּי אַגַּב אוֹרְחָא אֲמַרְתִּי לְהַפְסִיק אֶת הָעִנְיָן, וּלְהַצִּיעַ לִפְנֵי הַמְעַיֵּן הַסְּגֻנּוֹן הַשֵּׁנִי הַנִּמְצָא בְּלִקּוּטֵי א' אוֹדוֹת הַחֲרָטוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּהָרְשָׁעִים (שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים וְכוּ' כַּנַּ"ל), כִּי בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן רע"ד מַאֲרִיךְ יוֹתֵר בִּדְבַר הַהִתְגַּבְּרוּת שֶׁהָרְשָׁעִים מִתְגַּבְּרִים בְּרִשְׁעָתָם, וְשֶׁיֵּשׁ מֵהֶם שֶׁעוֹבְדִים וְיוֹגְעִים כָּל יְמֵיהֶם, כְּדֵי לְעַקֵּר אֶת עַצְמָן מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִתּוֹרָתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי הַנְּקֻדָּה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן בְּתוֹכָם הִיא מְבַלְבֶּלֶת אוֹתָם וּמְבִיאָה בָּהֶם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה וְיִרְאָה מֵאֵימַת הַדִּין. וּמֵחֲמַת זֶה אֵין לָהֶם תַּעֲנוּג מֵהָעֲבֵרוֹת וְהַתַּאֲוֹת שֶׁלָּהֶם. וְשָׁעַל כֵּן הֵם

מִתְאַוִּים וְיֵעָעִים שֶׁיַּגִּיעוּ לִכְפִירָה גְּמוּרָה בְּדַעְתָּם חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם עוֹד צַד סָפֵק לִנְטוֹת אֶל הָאֱמֶת. אֲבָל צְרִיכִים לָזֶה יְגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים (רַחֲמָנָא לִצְלַן) כִּי הַיְּהֻדוּת שֶׁבָּהֶם אֵינָהּ מַנַּחַת אוֹתָם וּמְבַלְבֶּלֶת אוֹתָם תָּמִיד. גַּם מִבֹּאר שָׁם, שֶׁיֵּשׁ מֵהֶם שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעִים וּבָאִים לְמַה שֶׁהִתְאַוּוּ, דְּהַיְנוּ לִכְפִירָה גְּמוּרָה חַס וְשָׁלוֹם בְּלִי שׁוּם נְטִיָּה אֶל הָאֱמֶת, אָזַי תֵּכֶף וּמִיָּד מֵתִים וְיוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם (וְיֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁכָּל עֶצֶם נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל נִמְשֶׁכֶת מִנִּשְׁמַת הָאָבוֹת שֶׁבְּעֶצֶם הָאֱמוּנָה כַּאֲשֶׁר אֶכְתֹּב מִזֶּה לְקַמָּן). וּבְעֻקִּירַת הָאֱמוּנָה מֵהָאָדָם נֶעֱקָר מֵאִתּוֹ מִמֵּילָא גַּם הַנְּשָׁמָה. כִּי נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ אִם נוֹפְלִים לַעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, נִקְרָאִים עַל כָּל פָּנִים בְּשֵׁם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל (אַף עַל פִּי שֶׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא, כַּנּוֹדָע מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל).

ט

וְעַתָּה נַחֲזֹר לְעִנְיַן רִאשׁוֹן אֲשֶׁר כָּתַבְנוּ בְּרוֹמְמוּת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַקְדִּים תְּחִלָּה אֶת הַמָּכוֹן הַיּוֹצֵא מֵהַכְּלָל הָרְבִיעִי שֶׁבְּהַקְדָּמַת סִפְרֵי "בְּאוּר הַלִּקּוּטִים" (וּמֵהַדְּגָמָאוֹת אֲשֶׁר הֵבֵאתִי מֵהַכְּתוּבִים שֶׁבְּפָרָשַׁת וְאָהַבְתָּ וְכוּ' אֲשֶׁר תָּבִין מִשָּׁם) עַל אוֹדוֹת הַשְּׁנֵי יְחוּדִים, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וּבָרוּךְ שֵׁם. שֶׁבְּהוֹדָעָתָם אֶת הָאֱמוּנָה נִמְצָאִים הֵם עַצְמָם בְּעִקַּר הָאֱמוּנָה. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן הַשְּׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הַנַּ"ל הַנִּזְכָּרוֹת בְּהַכָּתוּב שְׁמַע יִשְׂרָאֵל: וְנָפֶשׁ אַבְרָהָם אֲבִינוּ שֶׁנִּמְשָׁךְ מִשָּׁם עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַמַּאֲמִינִים בְּמְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְנִתְקַיֵּם בּוֹ הַפָּסוּק הַנַּ"ל, "נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה" וְכוּ', אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיְתָה עֲדַיִן הוֹלָדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה, נִתְעַלָּה עָלָיו בְּנוֹ יִצְחָק אֲבִינוּ שֶׁנּוֹלַד בִּקְדֻשָּׁה מֵאַבְרָהָם וְשָׂרָה. כִּי בְּרֹב אֱמוּנָתוֹ בְּהִתְמַלְּאוּת כָּל הָאָרֶץ מִכְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יִתְבָּרַךְ נִתְיָרֵא וְנִפְחַד מִפַּחְדּוֹ וְיִרְאָתוֹ, עַד שֶׁעָמַד בְּמִדַּת הַיִּרְאָה כַּנּוֹדָע, כִּי הָאֱמוּנָה הַזֹּאת הִיא מַפְלֶגֶת יוֹתֵר מֵהָאֱמוּנָה סְתָם שֶׁבְּמְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַנַּ"ל (כִּי בְּדָבָר הָאֱמוּנָה הַזֹּאת שֶׁמְּלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת אֵיֵה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ. נִמְצָאִים שְׁאֵלוֹת וְתֵרוּצִים לְאֵין תַּכְלִית אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּלֶּה רַק בָּעוֹלָם הַנִּצְחִי. כַּמְבֹאָר בָּזֶה מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּמָקוֹם אַחֵר). וְאַחַר כָּךְ גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ נִתְעַלָּה גַּם עָלָיו בְּנוֹ יַעֲקֹב אֲבִינוּ בְּחִיר שֶׁבַּאֲבוֹת, (חוּט הַמְשֻׁלָּשׁ כַּנַּ"ל) אֲשֶׁר בּוֹ נִתְיַחֲדָה הָאֱמוּנָה עִם הָאֱמֶת (שֶׁהִיא חָכְמָה כַּנּוֹדָע), וּבְרֹב זֶה הַיִּחוּד וְהַשְׁלֵמַת הָאֱמוּנָה שֶׁזָּכָה לֹא נִקְרָא אָצְלוֹ הָאֱמוּנָה רַק בְּשֵׁם אֱמֶת. אַף עַל פִּי שֶׁלְּכְאוֹרָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ שֶׁבְּסִימָן ז' בְּלִקּוּטֵי א' שֶׁבִּתְחִלָּה יֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת הָאֱמֶת. אֲבָל כְּפִי הַמְבֹאָר עוֹד מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְגַם מֵהַדְּבָרִים שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁעַל כָּרְחֵךְ דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּסִימָן זֶה הַנַּ"ל אוֹמְרִים פָּרְשׁוּנִי, שֶׁהָאֱמוּנָה וְהָאֱמֶת מְקֻשָּׁרִים זֶה לָזֶה, וְשֶׁבְּכָל זֶה "תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה", שֶׁזֶּה לִבַּד כָּל הָרֹאשׁ וְהַהַתְחָלָה. רַק שֶׁבְּעֶצֶם קְשָׁרֵיהֶם זֶה לָזֶה מֻכְרָח מִיָּד לְהִשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּמִדַּת הָאֱמֶת (שֶׁהוּא

חָכְמָה כַּנּוֹדָע) כְּדֵי לְהַנְצֵל וּלְהִשָּׁמֵר מֵאֱמוּנוֹת כְּזָבִיּוֹת. וְיַעֲקֹב אָבִינוּ בְּעֹצֶם הַשְׁלֵמוּתוֹ כַּנַ"ל, הָיְתָה מִטָּתוֹ שְׁלֵמָה, אֲשֶׁר מִסְפַּר בָּנָיו מְכֻוָּן מַמָּשׁ כְּמִסְפַּר הַתֵּבוֹת שֶׁבִּשְׁמַע וּבָרוּךְ שֵׁם, וְגַם מִסְפַּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבִּשְׁמוֹתֵיהֶם מְכֻוָּן מַמָּשׁ לְמִסְפַּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבִּשְׁמַע וּבָרוּךְ שֵׁם. וְגַם עַל יָדָם בְּעֹצֶמֶם נִתְגַּלָּה זֶה הַיִּחוּד שֶׁהֵם אָמְרוּ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְכוּ' כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל בְּמַסֶּכֶת פְּסָחִים. וַעֲבוּר זֶה הִתְפָּאֵר עַצְמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִפְנֵי נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַנָּבִיא יִרְמְיָה בְּהַכָּתוּב: "וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת" וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם בְּכַוָּנַת הַכָּתוּב עַל אֲשֶׁר נוֹלְדוּ וְיָצְאוּ מֵהָאָבוֹת. וּמִמֵּילָא מוּבָן שֶׁהָעִקָּר הוּא מַה שֶּׁיָּצְאוּ מִיַּעֲקֹב כַּנַ"ל. וּבְכֹחַ נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה שֶׁנִּשְׁרַשׁ בְּהֶעְלֵם בְּלֵב נֶפֶשׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, יֵשׁ בְּכֹחוֹ לָבֹא בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה עַד שֶׁיִּזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ לִשְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה. כִּי עַל יְדֵי זֶה יִסּוֹבְבוּ כָּל הַתַּרַ"ג מִצְוֹת שֶׁנִּתְּנוּ מֵהָאוֹר אֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ. וְהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ קוֹרֵא אוֹתָם בְּשֵׁם תַּרַ"ג עֲטִין. וְכִמְשַׁל הָרוֹפֵא הֶחָכָם וְהַבָּקִי בְּהַפְלָאַת הַכֹּחוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּחֶלְקֵי הַבְּרִיאָה וּבְבֹאוֹ לְהַחוֹלֶה מְיַעֵץ וּמוֹדִיעַ לוֹ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַמַּזִּיקִים שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם שֶׁלֹּא יַקְלְקְלוּ וְיִמְנְעוּ מֵאִתּוֹ אֶת הָרְפוּאָה, וְגַם מוֹסִיף לְיַעֵץ וּלְהוֹדִיעַ לְהַחוֹלֶה אֶת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים לְרְפוּאָתוֹ, כֵּן יוֹדִיעֵנוּ הָאוֹר אֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי עֲבָדָיו הַנֶּאֱמָנִים שֶׁכְּפִי הַטִּבְעִיּוּת הָרוּחָנִיּוּת אֲשֶׁר הִטְבִּיעַ וְהִלְבִּישׁ בְּאֶמְצָעוּת חֶלְקֵי הַבְּרִיאָה (וְהַטִּבְעִיּוּת הַגַּשְׁמִיּוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת מֵהֶם) יֵשׁ לָנוּ לְהִתְיָרֵא מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן וָפֶשַׁע הַגּוֹרְמִים הֶזֵּקוֹת וּמוֹנְעִים גְּדוֹלִים לְהַנֶּפֶשׁ מֵהָאֱמוּנָה וְהַדְּבֵקוּת בִּמְקוֹר הַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים. וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁהֵם גּוֹרְמִים לְהַנֶּפֶשׁ כָּרֵת וּכְרִיתָה לְגַמְרֵי מֵהָאֱמוּנָה (וְלִהְיוֹת נֶאֱבָד לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם). וּבְתַכְלִית הַהֶפֶךְ נִמְצָאִים סְגֻלּוֹת נִפְלָאוֹת וְנֶעֱלָמוֹת בְּכָל רְמַ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה, אֲשֶׁר עַל יָדָם נִתְרַפֵּא הָאָדָם וְיִתְעַלֶּה עַל יָדָם לְהָאֱמוּנָה וְהַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים. וּמִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה, כִּי כָּל אֲשֶׁר יְזַכֶּה הָאָדָם יוֹתֵר לְהַגְדִּיל בִּלְבָבוֹ אֶת הָאֱמוּנָה, יָסוּר יוֹתֵר עַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ מֵהָרָע אֶל הַטּוֹב (וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה שִׂיחוֹת נְחוּצוֹת, וְאִם יִהְיֶה אֶלְקִים עִמָּדִי יְבֹאַרוּ בְּמָקוֹם אַחֵר).

יא

וְהִנֵּה הָעִקָּר שֶׁבְּכָל הַמַּעֲשִׂים הַמְרַחֲקִים מֵהָאָדָם אֶת הַמְּבוּכוֹת וּמְבִיאִים בִּלְבָבוֹ אֶת הָאֱמוּנָה, הוּא מַה שֶּׁנִּרְמָז בְּסִמְיכַת הַכָּתוּב אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְכוּ' כִּפְי דְּרָשַׁת חֲכָמֵינוּ זַ"ל "אַחֲרֵי לְבַבְכֶם" – זֶהוּ מִינוּת, "וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" – זֶהוּ נַאוּף. כִּי הַקְּדֻשָּׁה וְהַטָּהֳרָה מִזֹּאת הַתַּאֲוָה נִקְרָא בְּשֵׁם תִּקּוּן הַכְּלָלִי. וְיֵשׁ בָּזֶה רַבָּבוֹת רַבָּבוֹת מַדְרֵגוֹת. וּמֵרָחוֹק תָּבִין לְפִי זֶה בְּרוֹמְמוּת וְהִתְעַלּוּת יוֹסֵף עַל כָּל אֶחָיו, כִּי בִּירִידָתוֹ לְעֶרְוַת מִצְרַיִם וְהִתְנַסּוּתוֹ שָׁם בְּתִקֻּף רְתִיחַת הַדָּמִים, "וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ" נִתְעַלָּה גַּם בְּרוּחָנִיּוּת לְמַדְרֵגַת פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחַ אָבִיו בְּעַצְמוֹ (כַּמּוּבָא מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר). כִּי "בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ, וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה". וּמֵהוֹלָדָתוֹ

הַשְּׁנִיָּה אֲשֶׁר קָרָא בְּשֵׁם אֶפְרַיִם, נִשְׁתַּלְשֵׁל גַּם מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף כַּנּוֹדָע. וְגַם מֹשֶׁה וְדָוִד נִתְאַחֲדוּ אִתּוֹ בְּהִסְתַּלְקוּתָם בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין. וּבְאַחְדוּתָם יַחְדָּו עוֹמְדִים עִם בְּנוֹ אֶ'פְרַיִם בָּרֶגֶל הָרְבִיעִי מֵהַכִּסֵּא, שֶׁהוּא תֵּבָה הָרְבִיעִית וְהַמְצֻרֶפֶת לִשְׁלִשָּׁה שֵׁמוֹת הַנַּ"ל, י' א' י' אֶ'חָד. גַּם מְבֹאָר מֵצֻרוּפֵי דִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת הַמְיַסְּדִים גַּם בְּדִבְרֵי הָאֲר"י זַ"ל בִּפְרִי עֵץ חַיִּים, שֶׁהַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף עוֹלִים י"ג פְּעָמִים הויה. כִּי יַעֲקֹב עוֹלֶה שִׁבְעָה פְּעָמִים הויה, הַמְכֻוָּנִים לְשִׁבְעָה לֵילוֹת חֲנֻכָּה, וּבְלֵיל שְׁמִינִי כַּאֲשֶׁר יָאִיר מִסְפַּר שֵׁם הוי"ו שֶׁבְּשֵׁם יוֹסֵף (אַף עַל פִּי שֶׁבְּצֵרוּף שְׁמוֹ נִמְשָׁכִים הַמִּסְפָּרִים עַד י"ג כַּנַּ"ל) מֻכְרָח לַעֲמֹד וְאִי אֶפְשָׁר לְהַדְלִיק יוֹתֵר. כִּי הוּא הַלֶּהָבָה בִּפְנֵי הַחַמָּה שֶׁלֶּעָתִיד. וּבְשֵׁם יוֹסֵף מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ לְהָאִיר מֵעַצְמוֹ מִיּוֹם לְיוֹם. וְנִסַּח הָאֲר"י זַ"ל בְּבִרְכַּת הַנֵּרוֹת לְ'הַדְלִיק נ"ר חֲ'נֻכָּה שֶׁבָּזֶה סוֹבֵב גַּם כֵּן עַל הַנַּחַ"ל הַנּוֹבֵעַ וּמוֹסִיף לִשְׁפֹּךְ מֵימֵי הַדַּעַת וְהַחָכְמָה מִיּוֹם לְיוֹם כַּנַּ"ל (הַנִּמְשָׁכִים וְיוֹצְאִים מִמְּקוֹר הַחָכְמָה שֶׁלְּמַעְלָה). וּבְרֹב רוֹמְמוּתוֹ נֶעְלָם וְנִסְתָּר הוּא גַּם מִדַּעַת אֶחָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַצַּדִּיקִים בְּהַסְתָּרָה וְהַעְלָמָה כַּנַּ"ל, עַד שֶׁבְּתַכְלִית הַהֶפֶךְ אָמְרוּ 'אִישׁ אֶל אָחִיו לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ' (אֵין מִקְרֶא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ). וּבֶאֱמֶת הוּא הַשַּׁלִּיט וְהָרֹאשׁ לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּרוּחָנִיּוּת, וּבְהֶעְלֵם נִפְלָא יוֹצְאִים וְנִמְשָׁכִים מֵאִתּוֹ כָּל הַדּוֹרוֹת (כְּמוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל עַל אוֹדוֹת הַכָּתוּב "קוֹרֵא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ") וּבְהַמְשָׁכָתָם מֵאִתּוֹ אֵין בִּיכֹלֶת הָרַע לִבְלֹעַ אוֹתָם בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם כְּלָל. וְכָל אֲשֶׁר יַעַמְדוּ זֶה לְעֻמַּת זֶה כָּל הַשִּׁבְעָה מַדְרֵגוֹת הָרָעוֹת לִבְלֹעַ לְנֶפֶשׁוֹת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁלֹּא יִוָּדַע כִּי בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה, וְלֹא יִזְכֹּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד. כֵּן בְּתַכְלִית הַהֶפֶךְ יוֹתֵר יָקִיאוּ אוֹתָם עַד שֶׁיּוֹסִיפוּ לְהָקִיא גַּם עַצְמוּת חִיּוּתָם (כַּמּוּבָא מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר בְּדִבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת עַל אוֹדוֹת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה תַּחַת הַשּׁוֹר) וְכַאֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ נִתְעָלֶה וְיָצָא (בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה) מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר. כֵּן בְּכֹחוֹ כִּי עַז וּגְבוּרָתוֹ, כִּי קָשָׁתָה מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת תַּבְעֶרֶת לֵב נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַנִּמְשָׁכִים מֵאִתּוֹ עַד עֵת קֵץ. וְדַי לְחַכִּימָא בְּרַמְיָזָה. וּבְדִבַּר הַי"ג פְּעָמִים מִסְפַּר הויה שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל מִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת שֶׁבְּשֵׁם הָאֲר"י זַ"ל נָדַבֵּר לְקַמָּן בְּפֵרוּשׁ הַדָּבָר, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי בְּבֵאוּרִי אֶת הַמַּאֲמָר רְאֵיתִי מְנוֹרַת זָהָב שֶׁבִּלְקוּטֵי א' סִימָן ח'.

יב

כְּבָר הוֹדִיעָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁגַּם הַמִּצְוֹת שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם טְעָמִים הַנִּשְׁמְעִים, יֵשׁ לְהַאֲמִין שֶׁהָעִקָּר הוּא טְעָמִים הָרוּחָנִיִּים לְאֵין סוֹף שֶׁנִּמְצָא בָּהּ, כִּי אוֹרַיְתָא וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כֻּלָּא חַד (וּכְבָר הִזְכַּרְתִּי מִזֶּה לְהַעְנִין אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּאוֹת ב' הַנַּ"ל). וְכֵן בְּמִצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה הָעוֹלֶה עַל כָּל הַמִּצְוֹת (כַּמְבֹאָר מִזֶּה גַּם בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת בְּזֶה הַלָּשׁוֹן הֶרְגֵּל הַלִּמּוּד עוֹלֶה עַל קִיּוּם כָּל הַמִּצְוֹת) אַף עַל פִּי שֶׁבִּפְשִׁיטוּת כָּל טַעַם הַנִּגְלֶה הִיא לְמַעַן דַּעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל דָּבָר,

אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נֵלֵךְ בָּהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה וְכוּ'. אֲבָל גַּם בָּזֶה כָּל עִקַּר הַמְצָוָה הוּא בִּלְשׁוֹן סְגֻלָּה לְהַצָּלַחַת הַנֶּפֶשׁ, כְּפִי טְעָמִים הָרוּחָנִיִּים אֲשֶׁר בָּהּ. (וְעַיֵּן בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת בָּזֶה הַלָּשׁוֹן כָּל יְדִיעָה בְּמִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה וְכוּ' הַיְדִיעָה הַזֹּאת בְּעַצְמָהּ הוּא הַצָּלַחַת הַנֶּפֶשׁ) וְכֵן מְבֹאָר מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל מַסֶּכֶת זְבָחִים, לְעִנְיַן הַלִּמּוּד שֶׁבְּהִלְכוֹת קָדָשִׁים שֶׁהוּא הִלְכְתָא לְמָשִׁיחָא, אֲבָל דְּרֹשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר.

וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה דְּבָרִים נוֹרָאִים בְּהֶכְרֵחַ לִמּוּד סְפָרוֹ, כִּי גַּם מִיּוֹם הִתְגַּלּוּת הַסְּתָרֵי תּוֹרָה שֶׁבַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ תִּהְיֶה בָּזֶה לְבַד הַסְּגֻלָּה לְהַצָּלַחַת הַנֶּפֶשׁ כַּמְבֹאָר בָּזֶה מִדִּבְרֵי הָאֲרִ"י זַ"ל. גַּם לְעִנְיַן הַלִּמּוּד בְּכָל חָכְמַת הַקַּבָּלָה שֶׁנִּתְגַּלָּה עַל יָדוֹ (רַק שֶׁלֹּא כָּל אֶחָד רָאוּי לְזֶה הַלִּמּוּד שֶׁבְּקַבָּלַת הָאֲרִ"י זַ"ל מִלְּשׁוֹנוֹת הַהַגְשָׁמָה אֲשֶׁר בָּהּ. וּלְהַבְלִיתִי רָאוּי מַגִּיעַ קִלְקוּל חַס וְשָׁלוֹם כַּמּוּבָא מִזֶּה בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן, אֲבָל לְהָרְאוּיִים לָזֶה מְאֹד מְאֹד מֻכְרָחִים דְּבָרָיו וְהַשָּׂגוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים). וְרַבֵּנוּ זַ"ל קָרָא פַּעַם אַחַת לְסֵפֶר עֵץ הַחַיִּים בְּשֵׁם סֵפֶר מוּסָר, וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: סָע אַ טַייער מוּסָר סֵפֶר סָע אִיז [אַיזֶה סֵפֶר מוּסָר יָקָר הוּא], וְהִפְלִיג מְאֹד בִּיקָר מַעֲלָתוֹ. וְעַתָּה כְּפִי הַמּוּבָן בְּרוֹמְמוּת רַבֵּנוּ זַ"ל. יֵשׁ גַּם מִזֶּה בְּעַצְמוֹ לְהָבִין מֵרוֹמְמוּת לִמּוּד תּוֹרָתוֹ וְהַצָּלַחַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁזּוֹכִים עַל יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁבָּהּ. וְאַגַּב אוֹרְחָא הִנְנִי לְהַזְכִּיר מַה שֶּׁמּוּבָא מִזֶּה קְצָת בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת (וְגַם בִּלְקוּטֵי הֲלָכוֹת מוּבָא מִזֶּה) שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הִפְלִיג מְאֹד לִפְנֵי מוֹהַרַנַ"ת בְּעִצָּם כֹּחַ הַתּוֹרָה לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי טִנֹּפֶת. וְאָמַר לוֹ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: גְּלַייְךְ דִּיא וַוִיסְט דֶּעם כֹּחַ פּוּן דֶּער תּוֹרָה [וְכִי אַתָּה יוֹדֵעַ הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה?]. וּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שֶׁמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַרַ"ן סִימָן של"ב) אֲנִי נַחַל הַמְטַהֵר וְכוּ', מְבֹאָר גַּם כֵּן מִדִּבְרֵי מוֹהַרַנַ"ת שֶׁסּוֹבֵב הָעִקָּר עַל דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וּבְסֵפֶר הַמִּדּוֹת בְּאוֹת צָדָקָה, מְבֹאָר מַעֲלַת יְקָר הַלִּמּוּד, כִּי הַתּוֹרָה וְהַמַּעֲשֶׂר וְהַשַּׁבָּת נוֹתְנִים חַיִּים גַּשְׁמִים גַּם כֵּן. וְעוֹד הִנְנִי לְסַפֵּר אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּבֵית אָבִי אִישׁ זָקֵן אֲשֶׁר בִּימֵי נְעוּרָיו הִתְחִיל לִנְסֹעַ לְרַבֵּנוּ זַ"ל עִם דּוֹדוֹ שֶׁהָיָה מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְדוֹדוֹ שִׁבַּח אוֹתוֹ קְצָת לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהוּא בַּר אוֹרִין. וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ זַ"ל לְעוֹרְרוֹ עַל הַתְמָדַת הַלִּמּוּד, וְאָמַר לוֹ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: דִּיא לִיפֶּען זָאלִין דִּיר נִיט צוּ שְׁטַיין [שֶׁהַשִּׂפָתַיִם לֹא יַעַמְדוּ] (כִּי עֲדַיִן הָיָה סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ). גַּם אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: דִּיא תּוֹרָה וָוועט דִּיךְ קְוויקֶען, דִּיא תּוֹרָה וָוועט דִּיךְ שְׁטַארְקֶען [הַתּוֹרָה תְּחַיֶּה אוֹתְךָ, הַתּוֹרָה תְּחַזֵּק אוֹתְךָ], וְעוֹד כַּמָּה שְׂבָחִים חָשַׁב אָז. וּבַסּוֹף הֵרִים אֶת קוֹלוֹ וְאָמַר לוֹ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: דִּיא תּוֹרָה מַאכְט רַיִיךְ [הַתּוֹרָה מַעֲשִׁירָה]. גַּם מִבֹּאָר מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל לְעִנְיַן הַצַּדִּיקִים יְחִידֵי הַדּוֹרוֹת, שֶׁקֹּדֶם יְרִידַת הַצַּדִּיקִים לְזֶה הָעוֹלָם, יֵשׁ בַּיְכֹלֶת לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר וְעוֹבֵד אֶת ה', גַּם זוּלַת זֶה הַצַּדִּיק וְתוֹרָתוֹ, וּמִשֶּׁבָּא לְזֶה הָעוֹלָם אֵין בַּיְכֹלֶת כְּלָל לִזְכּוֹת זוּלָתוֹ וְזוּלַת תּוֹרָתוֹ לְמָה

שֶׁצָּרִיךְ לִזְכּוֹת. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁזֶּה נִמְשָׁךְ מִדַּרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם זֶה לְעֻמַּת זֶה. וּבִירִידַת הַצַּדִּיק הָרוֹפֵא נְפָשׁוֹת לָזֶה הָעוֹלָם, בִּרְפוּאוֹת וְתַחְבּוּשׁוֹת יְקָרוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁלֹּא נִתְגַּלּוּ עֲדַיִן מֵעוֹלָם, נִתְחַדְּשִׁים כְּנֶגֶד זֶה מַחֲלוֹת וּמַכְאוֹבִים חֲדָשִׁים שֶׁלֹּא הָיוּ עֲדַיִן בָּעוֹלָם, וְשֶׁאֵין בַּיְכֹלֶת לַעֲמֹד כְּלָל כְּנֶגְדָּם, אִם לֹא בְּסַגֻּלּוֹת וּרְפוּאוֹת הַצַּדִּיק שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ וְיָרְדוּ כְּנֶגְדָּם בְּאֵלֶּה הָעִתִּים, וְהַבִּלְתִּי מִתְרַפֵּא בָּהֶם אָבְדָה תִּקְוָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם. וּלְפִי כָּל זֶה תָּבִין וְתִתְבּוֹנָן בְּרֹב וְעֹצֶם חִיּוּב וְהֶכְרֵחַ הַלִּמּוּד בַּתּוֹרָה שֶׁבְּנִסְתָּר שֶׁזָּכִינוּ עַל יְדֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. כִּי הֵן הֵמָּה הַתִּבְלִין הַמְכָרְחִים לְהַיְצֵר הָרָע שֶׁבְּעֵת הַזֹּאת. שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל 'בָּרָאתִי יֵצֶר הָרָע בָּרָאתִי תּוֹרָה תַּבְלִין' (מַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין דַּף ל' ע"ב). וְהָעִקָּר הוּא לִמּוּד הָעִיּוּן שֶׁבָּהּ, כַּמְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ק"א, שֶׁזֶּה הוּא הַלִּמּוּד הַמְסֻגָּל לְהִנָּצֵל עַל יָדוֹ מֵהַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת.

וּבְסֵפֶר הַמִּדּוֹת בְּאוֹת סוֹד. מְבֹאָר שֶׁבְּעִיּוּן עָמֹק בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, יְכוֹלִים לִפְקֹד עֲקָרוֹת וּלְרַפְּאוֹת חוֹלַאַת חָזָק (שֶׁגַּם מִזֶּה מוּבָן גֹּדֶל וְעֹצֶם מַעֲלַת זֶה הַלִּמּוּד), וְכַאֲשֶׁר נִקְרָאִים בְּשֵׁם סוֹדוֹת הַתּוֹרָה כָּל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי בְּהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהַתִּקּוּנִים שֶׁנִּפְתְּחוּ וְיָצְאוּ מִמְּקוֹר הַחָכְמָה דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה. כֵּן גַּם כָּל דִּבְרֵי הַנַּחַל הַנּוֹבֵעַ מִשָּׁם עַל יְדֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. שֶׁמַּחֲמַת זֶה מְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁגַּם הַקּוֹבֵעַ לְעַצְמוֹ בְּכָל יוֹם שִׁעוּר הַלִּמּוּד בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, לֹא יִסְתַּפֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּשִׁעוּר לִמּוּד הַפְּשׁוּט, אֲבָל יְחַלֵּק אֶת הָעִתִּים וְיוֹסִיף לְקִבֹּעַ לְעַצְמוֹ שִׁעוּר לִמּוּד הָעִיּוּן בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים.

יג

וְהִנֵּה בִּימֵי נְעוּרַי, חָלְפוּ וְעָבְרוּ אֶצְלִי כַּמָּה שָׁנִים שֶׁנִּפְלֵאתִי קְצָת בְּפֵרוּשׁ מִלַּת הָעִיּוּן שֶׁהִזְכִּיר רַבֵּנוּ זַ"ל לְעָנְיַן הַלִּמּוּד שֶׁבִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. כִּי לְכְאוֹרָה אֵין יְכֹלֶת כְּלָל שֶׁיֵּכָפֵל זֶה הַלִּמּוּד לְפָשׁוּט וְעִיּוּן. כִּי בַּתּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה, תַּלְמוּד בַּבְלִי וִירוּשַׁלְמִי, גַּם אִם נִמְצָא בָּהֶם לִמּוּד אֶחָד פָּשׁוּט (לְהָבִין עַל כָּל פָּנִים בִּפְשִׁיטוּת מַאֲמַר הַגְּמָרָא, כִּי בְּלִי זֶה לֹא נִקְרָא בְּשֵׁם לִמּוּד כְּלָל) נִמְצָא בְּכָל זֶה לִמּוּד הָעִיּוּן, אֲשֶׁר הַלּוֹמְדִים בָּהֶם יְשִׁימוּ עֵינֵיהֶם לְעַיֵּן וּלְהַעֲמִיק יוֹתֵר בְּפִלְפּוּלִים שׁוֹנִים (וְלֹא בִּדְרָשׁ, כִּי הַדְּרָשׁ הוּא עִנְיָן אַחֵר כַּנּוֹדָע), אֲבָל בְּלִמּוּד כָּזֶה לְכְאוֹרָה לֹא נִמְצָא כְּלָל יוֹתֵר מֵפֵרוּשׁ הַפָּשׁוּט, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת נִמְצְאִים גְּדוֹלִים מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ (וּמֵהֶם רַבִּי יְחִיאֵל מֶעְנְדִיל בְּהַקְדָּמַת הַמַּפְתֵּחוֹת) הַמְפָרְשִׁים מֵחֲמַת זֶה כַּוָּנוֹת הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל עַל פֵּרוּשׁ הַדְּרָשׁ. אֲבָל בְּהֶמְשֵׁךְ הַזְּמַן מִדֵּי שָׁקְדִי עַל דַּלְתֵי סִפְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת, אֲשֶׁר עָלָיו סָמַךְ רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת יָדָיו לְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּרוּחַ אֱלֹקִים לָקוּם לִדְרשׁ בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַד שֶׁגַּם כָּל דְּרָשׁוֹתָיו כֵּנִים וַאֲמִתִּיִּים (וּבְלִי שׁוּם תַּעֲרוֹבוֹת חַס וְשָׁלוֹם מִבִּלְבּוּל הַמְדֻמֶּה בְּתַכְלִית הַהֵפֶךְ שֶׁהִזְכִּיר מִזֶּה רַבֵּנוּ זַ"ל בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן נ"ד עַיֵּן שָׁם) רָאֹה רָאִיתִי שֶׁבֶּאֱמְצָעוּת הַדְּרָשׁ חָתַר

וּמָצָא מְסִלּוֹת נִפְלָאוֹת בְּלִמּוּד תּוֹרַת רַבֵּנוּ זַ"ל גַּם בִּפְשִׁיטוּת, וּלְהוֹסָפוֹת הֵם נֶחְשָׁבִים עַל הָרֶמֶז וְהַדְּרָשׁ אֲשֶׁר יִדְרֹשׁ בָּהֶם בְּעֹשֶׁר דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל מִמְּקוֹמוֹת אֲחֵרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה (אוֹ מִמַּאֲמָרִים אֲחֵרִים שֶׁבְּסֵפֶר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ, שֶׁגַּם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם דְּרָשׁ וְעוֹשֶׂר מִמָּקוֹם אַחֵר). כִּי עוֹד בְּהוֹסָפָה וְתוֹסָפוֹת עַל כָּל זֶה מָצָא פֵּרוּשִׁים נֶחְמָדִים(קלב) בִּקְצָת מַאֲמֵרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁבְּכָל מַאֲמָר וּמַאֲמָר יְפָרֵשׁ מִנַּהּ וּבֵהּ כְּפִי הַכְּלָל הָרִאשׁוֹן (וְהָעִקָּרִי) לְכָל הַכְּלָלִים אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּהַקְדָּמַת סִפְרֵי בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ זַ"ל לְפָרֵשׁ בְּכָל מַאֲמָר וּמַאֲמָר מִנַּהּ וּבֵהּ תְּחִלָּתוֹ מִסּוֹפוֹ וְסוֹפוֹ מִתְּחִלָּתוֹ. וּבְאֹפֶן שֶׁאֵין נִרְאֶה כְּלָל רַק לְמִי שֶׁחוֹתֵר וּמַעֲמִיק בָּהֶם, וְכַאֲשֶׁר יִרְמֹז מוֹהֲרַנַ"ת זֶה הַכְּלָל בְּהַקְדָּמוֹתָיו אֲשֶׁר כָּתַב לְלִקּוּטֵי הָרִאשׁוֹן וְלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא.

(וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַב שֶׁכְּפִי עֹצֶם הָעֹמֶק הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר, וְדוּק אוֹ וְהָבֵן הֵיטֵב). וְגַם אַגַּב אוֹרְחָא רָאֹה רָאִיתִי שֶׁלִּפְעָמִים זֶה מְפֹרָשׁ שִׂיחַת רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאַחַר הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת סִיָּמָן קצ"ח. שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּבִין אֶת תּוֹרָתוֹ רַק מִי שֶׁיָּכוֹל לְאָמְרָהּ פָּנִים וְאָחוֹר עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. כִּי כְּשֶׁחוֹזֵר הַקּוֹרֵא לַאֲחוֹרָיו מִסּוֹף הַמַּאֲמָר לִתְחִלָּתוֹ מֵבִין יוֹתֵר כַּוָּנַת רַבֵּנוּ זַ"ל. וְשֶׁגַּם לְפִי זֶה מְבֹאָר מַה שֶּׁכָּתַב מוֹהֲרַנַ"ת בְּסוֹף הַקְדָּמָתוֹ לְסֵפֶר לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת (כֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן) שֶׁהוּא כְּעֵין בֵּאוּר עַל סֵפֶר רַבֵּנוּ זַ"ל. וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא עַל זֶה, כִּי הֲלֹא מֻהְדָּרָשׁ לְבַד אֲשֶׁר יִדְרֹשׁ בָּהֶם אֵין רְאִיָּה כָּל כָּךְ עַל יִתְרוֹן דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל וְרוֹמְמוּתָם (כַּמְבֹאָר לְכָל בָּקִי בְּסִפְרֵי הַדְּרָשׁוֹת שֶׁאֵין מִזֶּה רְאִיָּה כָּל כָּךְ), אֲבָל כְּפִי הַדְּלָאוֹתָיו אֶת הַחַסְפָּא אֲשֶׁר הִדְלָה לָנוּ בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים לִמְצֹא אֶת הַכְּלָל הָרִאשׁוֹן הַנַּ"ל, וְגַם שְׁאָר הַכְּלָלִים אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּהַקְדָּמַת סֵפֶר בֵּאוּרֵי הַנַּ"ל, נֶחְשָׁבִים סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים לְבֵאוּר וּפֵרוּשׁ מַמָּשׁ לְלִקּוּטָיו הַקְּדוֹשִׁים. וַאֲדַבְּרָה בְּתוֹרָתוֹ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ. וְנִתְעוֹרַרְתִּי מִכָּל זֶה לְהַצִּיג בָּזֶה הַסֵּפֶר כַּמָּה מַאֲמָרִים מֵהַלִּקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן עִם הַבֵּאוּרִים כְּפִי הַמְּסִלָּה וְהַכְּלָל הַנַּ"ל, וּלְהַרְכִּיבָם וּלְבָלְלָם עִם אֵלֶּה הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים. וּבְרֹאשׁוֹנָה הִנְנִי לְהַצִּיג פֹּה קְצָת מֵהֶדּוּרָא בַּתְרָא לְבֵאוּר הַמַּאֲמָר שֶׁבְּסִימָן ח' שֶׁבְּלִקּוּטֵי א' עַל הַכְּתוּב רָאִיתִי "וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב". כִּי מֵחֲמַת שֶׁלֹּא כָּתַבְתִּי אוֹתָהּ כְּעֵין כְּתִיבָתִי לְבֵאוּר הַמַּאֲמָרִים שֶׁאַחֲרֵי זֶה (בִּתְחִלָּה יָשָׁר וְכַסֵּדֶר, וְאַחַר כָּךְ שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר עַיֵּן שָׁם) וְגַם קִצַּרְתִּי בָּהּ יוֹתֵר מִדַּאי, קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לְהִתְבּוֹנֵן בָּהּ. וְעַתָּה הִנְנִי לְכָתְבָהּ שֶׁלֹּא בִּקְצָרָה כָּל כָּךְ וְגַם לְצָרֵף לָהּ קְצָת רָאשֵׁי פְּרָקִים מִגּוּף הַמַּאֲמָר שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן כְּדֵי לְהָקֵל עַל הַקּוֹרֵא, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁדִּלַּגְתִּי כָּתַבְתִּי שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת כָּזֶה... לְסִימָן וְאוֹת שֶׁדִּלַּגְתִּי שָׁם:

ראשי פרקים

רָאשֵׁי פְּרָקִים מֵהַמַּאֲמָר בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ח' עַל הַכָּתוּב רָאִיתִי וְכוּ' (זְכַרְיָה ד') וְהוּא הַפְּטָרַת שַׁבַּת חֲנֻכָּה

רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ. וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְכוּ'. הִנֵּה יָקָר גְּנוּחֵי... מֵאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי. כִּי הִיא שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹנוֹת כִּי עַל יְדֵי... הָרוּחַ חַיִּים נִבְרָא הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם"... וְהוּא גַּם כֵּן חִיּוּת הָאָדָם... כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו וּכְשֶׁיֵּשׁ חֶסְרוֹן בְּאֵיזֶה דָּבָר, עִקַּר הַחֶסְרוֹן הוּא בִּבְחִינַת הַחִיּוּת... הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּבָר... וְהָאֲנָחָה הִוא אֲרִיכוּת הַנְּשִׁימָה וְהִוא בִּבְחִינַת אֶרֶךְ אַפַּיִם, דְּהַיְנוּ מַאֲרִיךְ רוּחֵהּ. וְעַל כֵּן כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ עַל הַחֶסְרוֹן וּמַאֲרִיךְ רוּחֵהּ, הוּא מַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים לְהַחֶסְרוֹן... וְעַל כֵּן הָאֲנָחָה מַשְׁלִים הַחֶסְרוֹן:

ב

אַךְ מֵאַיִן מְקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים. דַּע שֶׁעִקַּר הָרוּחַ חַיִּים מְקַבְּלִין מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר. כִּי עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא בְּהַתּוֹרָה... וְהַצַּדִּיקִים דְּבֵקִים בְּהַתּוֹרָה. וְעַל כֵּן עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא אֱצְלָם. וּכְשֶׁהוּא מְקֻשָּׁר לְהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, כְּשֶׁהוּא מִתְאַנֵּחַ וּמַאֲרִיךְ רוּחֵהּ, מַמְשִׁיךְ רוּחַ חַיִּים מֵהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר שֶׁהוּא דָּבוּק בְּהַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם הָרוּחַ. וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא הַצַּדִּיק אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ, שֶׁיּוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד... וְזֶה בְּחִינַת רוּחַ צְפוֹנִית הַמְנַשֶּׁבֶת בַּכִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד... חָמֵשׁ נִימִין כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה... וְרוּחַ צָפוֹן... הִוא בְּחִינַת רוּחַ הַצָּפוּן בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהִוא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים, כִּי צָפוֹן חָסֵר... וְעִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא בַּלֵּב וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר... וְהַחֶסְרוֹן הוּא הִסְתַּלְּקוּת הָרוּחַ שֶׁמְּקוֹמוֹ בַּלֵּב. וְעַל כֵּן נִרְגָּשׁ הַחֶסְרוֹן בַּלֵּב, וְעַל כֵּן כְּשֶׁנִּתְמַלֵּא הַחֶסְרוֹן... נֶאֱמַר "וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ, יְמַלֵּא ה'" וְכוּ'...

ג

אַךְ רְשָׁעִים... דַּע שֶׁיֵּשׁ רַב דִּקְלִפָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו... יֵשׁ לִי רָב. וְהוּא בְּחִינַת "אַלּוּפֵי עֵשָׂו" וּכְמוֹ שֶׁמְּתַרְגֵּם אוּנְקְלוּס 'רַבְרְבֵי עֵשָׂו'... וּמֵהֶם מְקַבְּלִין הָרְשָׁעִים הָרוּחַ. וְהוּא בְּחִינַת רוּחַ הַטֻּמְאָה בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר"... כְּמוֹ רוּחַ סְעָרָה שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ... אַךְ שֶׁאֵין לוֹ קִיּוּם כְּלָל... וּמַסְעַר גּוּפֵהּ וְנִשְׁמָתֵהּ:

ד

וְעַל כֵּן "וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה". כִּי הַחֶסְרוֹן הוּא מֵחֲמַת עֲוֹנוֹת... הַמַּמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים, וּמַשְׁלִים הַחֶסְרוֹן מְכַפֵּר הֶעָוֹן. וְהוּא מִגְּדֶל רַחֲמָנוּת וַחֲנִינוּת מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁצִּמְצֵם עַצְמוֹ לִהְיוֹת הָרוּחַ אֵצֶל הַצַּדִּיקִים... וְזֶה בְּחִינַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן

אֲרֻךְ אַפַּיִם... וְרַב חֶסֶד... הֵפֶךְ עֲשָׂו רַב דְּקְלִפָּה, שֶׁהוּא אַדְמוֹנִי תֹּקֶף הַדִּין... "תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ"... נוֹצֵר וּמַמְתִּיק אַלּוּפֵי עֵשָׂו... "נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע":

ה

וְהִנֵּה כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ מַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים... אַךְ לְהִתְנַּרוֹת בָּרְשָׁעִים אִי אֶפְשָׁר. כִּי כְּשֶׁמִּתְגָּרֶה בְּהָרְשָׁע וְהוּא מִתְאַנֵּחַ... אִם לֹא מִי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר... לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן. וְהָעִנְיָן כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת... וּלְמַעְלָה בְּשָׁרְשָׁם הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי"ה וּלְמַטָּה הֵם מְעֹרָבִים טוֹב וָרָע. וְהַצַּדִּיק גָּמוּר שֶׁהִבְדִּיל וְהִפְרִישׁ הָרַע מִן הַטּוֹב לְגַמְרֵי... מֻתָּר לְהִתְנַּרוֹת בָּרְשָׁעִים. וְהָעִנְיָן כִּי כָּל רָשָׁע הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ צִנּוֹר שֶׁיְּקַבֵּל דֶּרֶךְ שָׁם הָרוּחַ שֶׁלּוֹ לְהַשְׁלִים הַחֶסְרוֹן, וְהַצִּנּוֹר הוּא דֶּרֶךְ הַמִּדָּה רָעָה מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהִמְשִׁיךְ וְהִגְבִּיר עַל עַצְמוֹ, הוּא הַדֶּרֶךְ... וּכְשֶׁהַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַשְׁפִּילוֹ, הוּא מֻכְרָח לְיָרֵד לְהַמִּדָּה רָעָה הַהִיא שֶׁהִגְבִּיר עָלָיו הָרָשָׁע לְהַכְנִיעָהּ, וּלְקַלְקֵל הַצִּנּוֹר הַהוּא שֶׁל הָרָשָׁע שֶׁמְּקַבֵּל דֶּרֶךְ שָׁם הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ. וְעַל כֵּן מֻכְרָח שֶׁיִּהְיֶה זֶה הַצַּדִּיק צַדִּיק גָּמוּר שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם רַע, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה כֹּחַ לְהָרוּחַ סְעָרָה... לִשְׁלֹט וּלְהַזִּיק חַס וְשָׁלוֹם לְהַצַּדִּיק... כִּי אֵין לְהָרָשָׁע שׁוּם תְּפִיסָא בּוֹ... מַה שֶּׁאֵין כֵּן צַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר... הָרַע עֲדַיִן בְּכֹחַ... אֲבָל צַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלֵעַ... הַצַּדִּיק גָּמוּר וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו מֻתָּרִים לְהִתְנַּרוֹת בָּרְשָׁעִים.

ו

וְלָבֹא לָזֶה לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבָרֵר הָרַע מֵהַטּוֹב הוּא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה. וְלִמּוּד הַתּוֹרָה יִהְיֶה לָלוּן לְעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה... כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה אֲחִיזַת הַטּוֹב וְהָרַע שֶׁנֶּאֱחָזִין מִבְּחִינַת אִסּוּר וְהֶתֵּר טָמֵא וְטָהוֹר כָּשֵׁר וּפָסוּל שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה. וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵר הֲלָכָה, הוּא מְעֹרָב... אַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה הַשֵּׂכֶל... הוּא עַל יְדֵי תְּפִלָּה כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַשֵּׂכֶל:

ז

וְהָעִנְיָן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר, גַּן דָּא אוֹרַיְתָא, וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְּעַיְּנִים וּמְבִינִים בְּהַתּוֹרָה, הֵם בְּחִינַת עִשְׂבִין וּדְשָׁאִין דְּאִתְרְבִיאוּ בַּגַּן. וּמֵאַיִן הֵם גְּדֵלִים, הוּא מִמַּעְיָן הַחָכְמָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "מַעְיַן גַּנִּים". "וּמַעְיָן מִבֵּית ה' יֵצֵא" – הוּא הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה". וְהוּא בְּחִינַת מֵבִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. כִּי תְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם... וְהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּכֹחַ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ", שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא מַעְיַן הַחָכְמָה. וְהַתּוֹרָה הוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל... כִּי בְּהַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם... וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: 'הַמַּעְיֵן בְּתְפִלָּתוֹ בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב'... מַאי תַּקָּנְתוֹ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה... נַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ עַל יְדֵי שֶׁיּוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל... וְנָהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן... עֵדֶן הוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה... כִּי עֵדֶן עַיִן לֹא רָאָתָה... תְּפִלָּה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַטָּבַע.. לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגַּן הוּא

הַתּוֹרָה. וּמִשָּׁם יִפָּרֵד, כִּי עַל יְדֵי זֶה נִפְרָד הָרָע מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת וְלֹא נִשְׁאַר רַק הַטּוֹב. וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הויה שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ הַטּוֹב שֶׁל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת...

ח

...מֵאַרְבַּע רוּחוֹת ... צִיצִית הוּא מִלְּשׁוֹן שֵׂעָר (בְּשִׁין שְׂמָאלִית) כִּי עַל יָדָם נִכְנָע עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה... דַּהֲווֹ דָּמוּ כְּמִבַּסְמוּ פֵּרוּשׁ רַשׁ"י כִּשְׁתּוּיֵי יַיִן בְּחִינַת עֵשָׂו אַדְמוֹנִי... רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב... אוֹר הַגָּנוּז לֶעָתִיד... אִילְנָא דְּחַיֵּי וְאִילְנָא דְּמוֹתָא הַיְנוּ טוֹב וָרָע וְזֶהוּ לֹא בְּחַיִל וְלֹא בְּכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי וְכוּ' מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לְפָנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישׁוֹר... כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ עַל יְדֵי הָרוּחַ חַיִּים... גַּם דִּבֵּר אָז מֵעִנְיַן י"ב שָׁעוֹת הַיּוֹם וְי"ב שְׁעוֹת הַלַּיְלָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שְׁנֵים עָשָׂר צְרוּפֵי הוי"ה בְּכָל שָׁעָה צֵרוּף אֶחָד, וְכָל שָׁעָה נֶחֱלֶקֶת לתתר"ף חֲלָקִים וְכָל חֵלֶק מהתתר"ף חֲלָקִים... וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ, "רֶכֶב אֶחָד רִבֹּתַיִם" בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁמִּשָּׁם מְקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים הָרַבָּנִים דְּקְדֻשָּׁה, עַל יְדֵי זֶה נִתְבַּטְּלִין וְנִכְנָעִין אֵלּוּפֵי עֵשָׂו רַבְרְבֵי עֵשָׂו, שֶׁהֵם הֶרֶב דְּקִלְפָּה, בִּבְחִינַת אַלְפֵי שֶׁאִינָן:

בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים

וּבְרוּחַ פִּיו כִּי הָאָדָם הוּא חֵלֶק אֱלֹקִי כַּנּוֹדָע, וּבְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא שֶׁמַּאֲרִיךְ אֶת רוּחוֹ, גּוֹרֵם גַּם מִלְּמַעְלָה הַמְשָׁכַת הָרוּחַ חַיִּים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, לְהַשְׁלִים לְזֶה הַחֶסְרוֹן:

מַשְׁלִים הַחֶסְרוֹן יֵשׁ לְבָאֵר בְּכַוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁגַּם מֵחֲמַת זֶה הִטְבִּיעַ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּטֶבַע הָאָדָם לְהַאֲרִיךְ אֶת רוּחוֹ בְּגִנְיחָה וַאֲנָחָה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה חֶסְרוֹן, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ יִגְרֹם כַּמָּה פְּעָמִים הַשְׁלָמָה לְהַחֶסְרוֹן.

וְהוּא מִגְדֶּל רַחֲמָנוּת וַחֲנִינוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. אֵלֶּה הַדְּבָרִים נִרְאִים לִכְאוֹרָה כִּשְׁפַּת יֶתֶר, כִּי מִי לֹא יֵדַע בְּכָל אֵלֶּה שֶׁהַשְׁלָמַת הַחֶסְרוֹן וְכַפָּרַת הָעֲוֹנוֹת הוּא מִמִּדַּת הָרַחֲמִים. וְאוּלָם בְּסֵתֶר דְּבָרָיו וְהַשָּׂגָתוֹ הַזֹּאת עַל אוֹדוֹת הַכְנָעַת הָרַב דְּקִלְפָּה שֶׁהוּא אַדְמוֹנִי בְּתִקֻּף הַדִּין (כַּמּוּבָא לְקַמָּן בִּפְנִים) וּמְבֹאָר מֵהַשִּׂיחָה (שֶׁבְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן) הַשַּׂיֶּכֶת לְזֹאת הַהַשָּׂגָה, שֶׁבְּהַשָּׂגָתוֹ וְתוֹרָתוֹ הַזֹּאת בְּעַצְמָהּ, הִשְׁתַּדֵּל לְהַכְנִיעַ אֶת הָרֹשַׁע (הָעוֹמֵד מִצִּדּוֹ) שֶׁבְּתִקֻּף הַדִּין כַּנַּ"ל. יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁעַל זֶה טָרַח בִּפְרָטִיּוּת לְבָאֵר כָּל הַמִּדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, כִּי בָּהֶם לְבַד כָּל הַכְנָעַת הָרֹשַׁע (שֶׁבְּתִקֻּף הַדִּין כַּנַּ"ל):

וְזֶה בְּחִינַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת וְכוּ'. כְּפִי הָעוֹלֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכָּל הַמִּדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִמְצָאוֹת בְּהָרַב דְּקְדֻשָּׁה. נִרְאֶה מְבֹאָר כִּי הויה הֵן בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא שֶׁבּוֹ לְעוֹרֵר אוֹתָם לְמַעְלָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ.

נוֹצֵר וּמַמְתִּיק שֶׁהוּא נוֹצֵר [וְשׁוֹמֵר] וּמַמְתִּיק אֶת הָאַלּוּפִים שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ אֶת הָעוֹלָם [כִּי לְשׁוֹן שְׁמִירָה סוֹבֵב לִפְעָמִים עַל הַמַּזִּיק, כִּלְשׁוֹן הַפָּסוּק: "וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמָרֵנוּ"].

נוֹשֵׂא עָוֹן וְפֶשַׁע בְּהֶכְרֵחַ הָאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא הַנַּ"ל בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל וְזֶה בְּחִינַת י"ג מִדּוֹת. יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא קְצָת אֲשֶׁר לֹא יְסִיּם בְּפֵרוּשׁוֹ לְכָל הַשָּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת. וְאִם בְּתֵבַת "וְחַטָּאָה" יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְחָשְׁבָהּ, כִּי הִיא מְחֻבֶּרֶת לְתֵבַת "נוֹשֵׂא" הַנַּ"ל (שֶׁהַנִּשְׂיאָה תְּסוֹבֵב גַּם עַל הַחַטָּאָה). אֲבָל עַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא אֲשֶׁר לֹא פֵּרֵט וְהִזְכִּיר גַּם מִדַּת "וְנַקֵּה" שֶׁבְּסוֹף הַמִּדּוֹת. אֲבָל מֵרָחוֹק תָּבִין שֶׁגַּם זֶה פֵּרֵט וְהִזְכִּיר בִּדְבָרָיו הַנִּפְלָאִים שֶׁכָּתַב אַחַר כָּךְ עַל אוֹדוֹת הָרַב הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר יְנַקֶּה וְיַזֵּכְּךְ עַצְמוֹ, עַד שֶׁלֹּא יְאַנֶּה אֵלָיו כָּל אָוֶן גַּם בְּיָדוֹ וְכֹחוֹ. וּבְהַמְבֹאָר שָׁם מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבָּזֶה מְנַקֶּה וּמַצִּיל גַּם הַנִּלְוִים אֵלָיו שֶׁלֹּא יִתְאַחֲזוּ בָּהֶם הָרַע, עַד שֶׁגַּם הֵם לֹא יִירְאוּ וְיִפְחֲדוּ מֵהָרַשָּׁע. וּמִמֵּילָא נִמְצָא לְפִי זֶה גַּם מִדַּת "וְנַקֵּה" בְּרוּחַ הָרַב לְעוֹרֵר אוֹתָהּ בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵלָּא כַּנַּ"ל:

וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה נֶאֱמַר רַק עַל הָרַב הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בֶּן דָּוִד בְּעַצְמוֹ שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלָיו (עַיֵּן בְּפֵרוּשׁ בֵּאוּרֵי הַקּוֹדֶם בְּהַגָּה עַל אוֹת כ"ד).

וְהַנִּלְוִים מֻכְרָח לְפָרֵשׁ עַל הַנִּלְוִים הַמְקֻשָּׁרִים אֵלָיו בְּקֶשֶׁר אֱמִתִּי (קֶשֶׁר אַהֲבָה כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר) בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי.

גַּן דָּא אוֹרַיְתָא, וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְכוּ' דְּאִתְרְבִיאוּ בַּגַּן סוֹבֵב בָּזֶה לְהַמְבֹאָר מֵצֵרוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים לְעֵיל בְּאוֹת א' שֶׁכָּל נִשְׁמַת הַחַיִּים הוּא מֵרוּחַ הַחַיִּים שֶׁבַּתּוֹרָה:

בְּרִיאָה בְּכֹחַ לְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר בְּכַפְלַיִם בְּכַוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבִּדְבָרָיו הַנַּ"ל. שֶׁמְּבֹאָר מֵהֶם שֶׁבַּעֲלִיַּת הָרַב לְהַבְּרִיאָה בַּכֹּחַ שֶׁבַּתְּפִלָּה, מְזַכֵּךְ גַּם לְכֹחוֹ. שֶׁגַּם בְּכֹחוֹ לֹא יִתְאַחֲזוּ בּוֹ הָרַע חַס וְשָׁלוֹם (וְחוּץ זְכוּכוֹ מֵהָרַע שֶׁזּוֹכֶה בְּבִרּוּר הַהֶלְכָה עַל יְדֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַתְּפִלָּה):

הַתּוֹרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל, סוֹבֵב בָּזֶה לְהָעוֹלֶה מֵצֵרוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּאוֹת א' וּבְאוֹת ב' שֶׁכָּל בְּרִיאַת הָעוֹלָם הוּא מֵהָרוּחַ חַיִּים שֶׁנִּמְצָא בְּהַתּוֹרָה. וְאוּלָם בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבָּזֶה הָאוֹת ז' מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּל זֶה נִמְשָׁךְ מֵהַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא הָעֵדֶן וְהַבְּרִיאָה בְּכֹחַ:

וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן הַיְנוּ מֵהַתְּפִלָּה וְכוּ' לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן הוּא הַתּוֹרָה בְּהוֹדָעָתוֹ הַזֹּאת שֶׁהוּא מוֹדִיעַ בְּרוֹמְמוּת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּעֵדֶן וּלְמַעְלָה מִגַּן הַתּוֹרָה. יֵשׁ לְסוֹבֵב עִקַּר כַּוָּנָתוֹ עַל תְּפִלַּת הָאָדָם שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל עַל אוֹדוֹת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ שֶׁיִּזְכֶּה לְבָרֵר הַהֶלְכָה בְּכָל דָּבָר, בְּאֹפֶן שֶׁיִּדְחֶה מֵאִתּוֹ כָּל הָרַע, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְקִיּוּם הַתּוֹרָה(קלג). וּמִכָּתְלֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בִּדְבַר הַכְּתוּב רָאִיתִי וְכוּ' אוֹר הַגָּנוּז וְכוּ' יֵשׁ לְבָאֵר עוֹד שֶׁזֶּה מַחֲמַת שֶׁהַתְּפִלָּה וְהָעֵדֶן הוּא מִמַּדְרֵגַת הַנִּסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה, וְזֶה עִנְיַן הַהִסְתָּרָה (עַיֵּן לֹא רָאִתָה) שֶׁהִזְכִּיר בִּדְבַר הָעֵדֶן (וְכַמּוּבָא מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר). גַּם יֵשׁ לְבָאֵר בְּטַעַם בְּרִיאַת הַגָּן (וְהַשְׁקָאתוֹ מֵהָעֵדֶן) שֶׁזֶּה מַחֲמַת שֶׁהָעֵדֶן אֵין לוֹ גְּבוּל וְסוֹף, כִּי הוּא הָעֵדֶן וְהָעֹנֶג בְּסִתְרֵי תּוֹרַת הָאֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ,

אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא כְּלָל יְכֹלֶת וְאֶפְשָׁרוּת בְּהָאָדָם הַמֻּגְבָּל לָבֹא בּוֹ. וְלֹא כֵן הַגַּן (שֶׁהוּא בַּתּוֹרָה שֶׁבְּגִנָּלָה) שֶׁהוּא הָעוֹמֵד בְּמַדְרֵגַת הַכֵּלִים הַמֻּכְשָׁרִים וְהַמֻּכְרָחִים, לְקַבָּלַת אוֹר הָעֵדֶן וַהֲבָאוֹתָיו בִּגְבוּלִים וְצִמְצוּמִים(קלד).

וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים בְּפֵרוּשׁ הַפְּשׁוּט מֵהַכָּתוּב סוֹבֵב הַפֵּרוּד עַל הִתְחַלְקוּת הָאַרְבַּע נְהָרוֹת (מֵאַחְדוּתָם שֶׁבְּנְהַר הָעֵדֶן) זֶה מִזֶּה. וּבְפֵרוּשׁ הַדְּרָשׁ מֵרַבֵּנוּ זַ"ל יְסוֹבֵב הַפֵּרוּד עַל הָרַע לְבַד שֶׁנִּפְרָד וְנוֹפֵל מֵאִתָּם. וּבִכְלָל אַחַד עָשָׂר (הַנִּזְכָּר בְּהַקְדָּמַת סֵפֶר בֵּאוּרִי הַקּוֹדֶם) שֶׁבְּרֹב הַמִּקְרָאוֹת שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל מְפָרֵשׁ בָּהֶם בְּפֵרוּשׁ הַדְּרָשׁ, נִרְאֶה אוֹתָם בְּעֹמֶק הַפְּלָאַת הַמְּסִלָּה שֶׁבִּלְמוּדָיו, שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָם בְּפֵרוּשׁ הַפְּשׁוּט שֶׁבָּהֶם, יֵשׁ לִלְמֹד מֵהַמְפֹרָשׁ אֶל הַסָּתוּם, שֶׁגַּם בְּזֶה הַכָּתוּב כַּוָּנַת רַבֵּנוּ בְּדִבֶּר הַפֵּרוּד לִשְׁנֵי הַפֵּרוּשִׁים הַנַּ"ל(קלה). כִּי כְּדֵי לְהַפְרִיד וּלְחַלֵּק אֶת הָרַע מֵאֶחְיָזָתוֹ בְּהָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, מֻכְרָח לְהַפְרִיד וּלְחַלֵּק אֶת הָאוֹתִיּוֹת בְּעַצְמָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּאַחְדוּת וּדְבֵקוּת לְגַמְרֵי, כְּאַחְדוּתָם בְּהָעֵדֶן וְהַנָּהָר שֶׁמֵּאִתּוֹ. גַּם כְּפִי הָעוֹלֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַנִּפְרָדִים בְּהַגַּן וְהַפֹּעַל נִמְצָאִים גַּם כֵּן בְּכֹחַ וּבְעֵדֶן שֶׁמִּתְאַחֲדִים שָׁם בְּנָהָר אֶחָד. מְבָאֵר בָּזֶה אַגַּב אוֹרְחָא לְפֵרוּשׁ הַי"ג מִדּוֹת שֶׁמַּתְחִילִים בְּשֹׁנֵי שְׁמוֹת הֲוַי"ה:

וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים בְּהָעוֹלֶה מֵאֵלֶּה צֵרוּפֵי הַדְּבָרִים שֶׁבְּסִימָן ה' וְסִימָן ז', שֶׁגַּם כָּל הִתְהַוּוּת הַגּוּפִים בְּנַשְׁמִיּוּת בְּבִנְיַן אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת נִמְשָׁךְ וְיוֹצֵא מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם (אַרְבָּעָה רָאשִׁים) שֶׁבְּגַן הַתּוֹרָה (וְכֵן גִּדּוּלֵי הַנְּשָׁמוֹת כַּנַּ"ל בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל דָּא אוֹרַיְתָא וְכוּ') סוֹבֵב גַּם כֵּן לְהָעוֹלֶה מִצִּרוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנַּ"ל שֶׁבְּסִימָן א"ב, שֶׁכָּל בְּרִיאַת הָעוֹלָם הוּא מֵהָרוּחַ חַיִּים שֶׁנִּמְצָא בְּהַתּוֹרָה. אֲבָל בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּזֶה הַסִּימָן ז' מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּל זֶה נִמְשָׁךְ מֵהַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא הָעֵדֶן וְהַבְּרִיאָה בְּכֹחַ:

מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגַּן בְּדִבֶּר הָעֵדֶן הַנַּ"ל הַגָּדוֹל וְעָצוּם לְאֵין עֵרֶךְ מִמַּדְרֵגַת הַגַּן, וְגַם כָּל חַיּוּת הַגַּן וְהָרוּחַ שֶׁבּוֹ נִמְשָׁךְ וְנִשְׁקֶה מֵהָעֵדֶן. וּמִמֵּילָא יְבֹאַר לְפִי זֶה שֶׁכְּמוֹ כֵן זֶה הָרוּחַ שֶׁבְּעֵדֶן, גָּדוֹל וְעָצוּם לְאֵין עֵרֶךְ מֵהָרוּחַ שֶׁבְּגַן הַתּוֹרָה עַד שֶׁנֶּחְשָׁב כְּנֶגְדּוֹ לְשַׁעַר וּסְעָרָה כִּפְלֵי כִּפְלַיִם לְאֵין עֵרֶךְ. תְּבִין וְתִתְבּוֹנֵן לְפִי זֶה בְּהַמְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּאוֹת ח' שֶׁנִּמְצָא סְעָרָה דְּקְדֻשָּׁה (שַׁעַר הַצִּיצִית) שֶׁהוּא הָעוֹמֵד בְּקְדֻשָּׁה זֶה לְעֻמַּת זֶה לְהַכְנִיעַ אֶת הַסַּעַר וְאִישׁ הַשָּׂעִיר בְּסַעֲרָתוֹ (עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב בְּאוֹת ח'). וְגַם לְפִי זֶה מְבָאֵר בִּשְׁנֵי טְעָמִים לְמְצִיאוּת הַכֹּחַ וְהַגְּבוּרָה בְּהָרַב הָעוֹלֶה לְהָעֵדֶן לְהַכְנִיעַ וּלְכִלּוֹת אֶת הָאַדְמוֹנִי. טַעַם אֶחָד מִפֹּרֶשׁ בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ בִּיכֹלֶת הָרַב לִכְנֹס לְתוֹךְ צִנּוֹר הָרָשָׁע כְּדֵי לְשַׁבְּרוֹ. טַעַם הַשֵּׁנִי מְבֹאָר גַּם כֵּן לְמַעֲמִיק בִּדְבָרָיו הַנַּ"ל, שֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁבֶּאֱמֶת יוֹצֵא וְלוֹחֵם כְּנֶגְדּוֹ זֶה הָרַב בִּסְעָרָה חֲזָקָה כִּפְלֵי כִּפְלַיִם. כִּי לְפִי הַנַּ"ל תָּבִין מֵרָחוֹק שֶׁזֶּה שֶׁאֵין בִּיכֹלֶת סַעֲרַת הָרָשָׁע

לְהִתְקַיֵּם, הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ כְּלָל כְּלֵי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל הַמַּכְרִחִים לְקַבָּלַת הַטּוֹב מִסַּעֲרַת הָעֵדֶן כִּי הוּא רָחוֹק מֵהַתּוֹרָה וּמִכָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁבָּהּ. רַק מִצַּד הַנִּסָּיוֹן שֶׁמֻּכְרָח שֶׁיִּהְיֶה בָּזֶה הָעוֹלָם (עַיֵּן לְקַמָּן בְּהַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים בְּאוֹת כ'), מֻכְרָח כְּבָיְכוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשַׁנּוֹת אֶת דְּרָכָיו (רָשָׁע וְטוֹב לוֹ) בְּהַשְׁפָּעַת הָעֵדֶן וְאוֹר הַגָּנוּז הַנַּ"ל (שֶׁגַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עָדַיִן לֹא עָלָה לְשָׁם לְהַשִּׂיגוֹ) וּלְהַשְׁפִּיעַ גַּם לָרָשָׁע, כְּעֵשָׂו בִּבְכִיָּתוֹ וְאַנְחָתוֹ. אֲבָל בְּחֶסְרוֹן וְהֶעְדֵּר הַכֵּלִים שֶׁלּוֹ נֶהֱפָךְ לוֹ זֹאת הַסַּעֲרָה בְּתַכְלִית הַהֵפֶךְ, וּמַסְעַר גּוּפֵהּ וְנִשְׁמָתֵהּ. וְלֹא כֵן הָרַב הָעֶלְיוֹן (כְּבָן דָּוִד בְּעַצְמוֹ שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלָיו) בַּעֲלִיָּתוֹ לְשָׁם בְּרֹב וְעֹצֶם הַכֵּלִים הַנִּפְלָאִים הַנִּתְהַוִּים בְּרֹב וְעֹצֶם הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁיֵּעָמֵד בָּהֶם בְּכָל גִּלְגּוּל שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל בָּהֶם בַּאֲרִיכוּת הַגָּלוּת (כַּמּוּבָן בָּזֶה מִדִּבְרֵי מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי חַיִּים וִיטַאל בְּשֵׁם הָאֲרִ"י זַ"ל). וְגַם מִמֵּילָא מוּבָן שֶׁבְּרֹב הַכֵּלִים יֵשׁ בִּיכָלְתּוֹ לְקַבֵּל מִשָּׁם סַעֲרָה גְּדוֹלָה וַחֲזָקָה כָּפֶל כְּפָלַיִם כְּפִי שֶׁנִּמְצָא לְהָרַב דִּקְלִפָּה, וְשֶׁאַחַר כָּךְ לֹא יִהְיֶה נֶחְשָׁב אֶצְלוֹ גַּם זֹאת הַסַּעֲרָה רַק לְרוּחַ סְתָם מֵרֹב הַכֵּלִים כַּנַּ"ל:

מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל אֶת הַפְּרוּשׁ מִזֶּה הַכָּתוּב הִצִּיג מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל בֵּין שְׁנֵי חֲצָאֵי עִגּוּל. יַעַן אֲשֶׁר לֹא יָצָא בָּזֶה הַלָּשׁוֹן מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְלָאו בְּפֵרוּשׁ אִתְמַר אֶלָּא מִכְּלָלָא אִתְמַר. שֶׁהוּא כְּלָל הַחֲמִישִׁי שֶׁבְּהַקְדָּמַת סֵפֶר בֵּאוּרֵי הַקּוֹדֶם, שֶׁכָּל מִקְרָא אוֹ מַאֲמָר חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל מְזַכִּיר קְצָת מֵאִתּוֹ לְאֵיזֶה עִנְיָן, נִכְנָס וְנִתְבָּאֵר כָּל הַמִּקְרָא וְהַמַּאֲמָר חֲכָמֵינוּ זַ"ל בָּזֶה הָעִנְיָן:

דִּבֵּר אֶז... רוּחַ הַחַיִּים שֶׁבַּדָּפָק שֶׁמַּעְתִּי מֵאָבִי וּמוֹרִי שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרֵנַ"ת שֶׁנִּרְאָה מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהַדָּפָק הַדּוֹפֵק וְנוֹקֵשׁ בְּהָאָדָם בְּכָל חֵלֶק, יוֹצֵא וְנִמְשָׁךְ מֵהַחֵלֶק אֲשֶׁר מֵצֵרוּף (אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת) הַשֵּׁם. שֶׁמְּכַוֵּן לָזֶה הַחֵלֶק מֵהָאָלֶף פ"א חֲלָקִים הַנִּמְצָאִים בְּזֹאת הַשָּׁעָה (כִּי הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הֵן הֵן הָאַרְבַּע רוּחוֹת כַּנַּ"ל):

וְעוֹד יֵשׁ לְהַאֲרִיךְ קְצָת בְּכָל זֶה וְלָשׁוּב לְהַכָּתוּב הַנַּ"ל. "וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן" וְכוּ' שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁבְּבֵאוּרֵינוּ הַנַּ"ל בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, לֹא תִּהְיֶה מִדַּת "וְנַקֵּה" רַק בְּמַדְרֵגַת הַתְּפִלָּה וְהָעֵדֶן וְלֹא בְּמַדְרֵגַת הַגַּן וְהַתּוֹרָה. אֲבָל עוֹד יֵשׁ לְבָאֵר בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁבְּאֶמְצָעוּת הַנָּהָר הַנִּמְשָׁךְ מִזֶּה לָזֶה, יֵשׁ שֶׁמִּצְטָרְפִים לִתֵּן בָּזֶה אֶת הָאָמוּר בָּזֶה, וְתֵחָשֵׁב הַתְּפִלָּה בְּכָל הַי"ג מִדּוֹת שֶׁתִּתְקַבֵּל בָּהֶם. וְכֵן תֵּחָשֵׁב הַתּוֹרָה בְּכָל הַי"ג מִדּוֹת שֶׁמַּכְרִחִים לְהִדָּרֵשׁ בָּהֶם. וְיַעַן אֲשֶׁר בְּכָל זֹאת נֶחְשָׁבִים הַגַּן וְהָעֵדֶן לִשְׁנֵי מַדְרֵגוֹת אֲשֶׁר לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה. וּבְמִדַּת "וְנַקֵּה" (תַּכְלִית הַזִּכּוּךְ) לְבַד, פֵּרֵט רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר שֶׁמַּכְרָח לַעֲלוֹת לְעֵדֶן הַתְּפִלָּה, יֵשׁ לְבָאֵר (כַּמּוּבָן בְּמָקוֹם אַחֵר) שֶׁבְּאֹפֶן אֶחָד מְצָרֵף אוֹתָם, וּבְאֹפֶן אֶחָד מַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם, וְשָׁכָל הַהֶבְדֵּל הוּא לְמַדָּה הָאַחֲרוֹנָה הַזֹּאת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנּוֹגֵעַ בָּהּ גַּם הַצֵּרוּף כַּנַּ"ל, נִבְדֶּלֶת בְּכָל

זֹאת וְנֶחְשֶׁבֶת (מֻחָמֶת הַהֶבְדֵּל) בְּרוֹמְמוּת הָעֵדֶן יוֹתֵר מִכֻּלָּם(קלו). וְגַם אַגַּב אוֹרְחָא נוֹסֵף וְנָבוֹא מִכָּל זֶה לִדְבָרָיו הַנַּ"ל, כִּי בְּהָעוֹלֶה מִדְּבָרָיו הַנַּ"ל שֶׁכְּפִי הַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּינֵיהֶם לֹא נִמְצָא בְּמַדְרֵגַת הַגַּן יוֹתֵר מִי"ב מִדּוֹת וּבְאֶמְצָעוּת הָאַרְבָּעָה (רָאשִׁים) אוֹתִיּוֹת הויה שֶׁפֵּרַט בּוֹ, וַאֲשֶׁר לְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁבְּכָל מִדָּה וּמִדָּה מֵהַגַּן נִמְצָא בּוֹ אֵלֶּה הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְשָׁם שִׁנּוּיֵי הַמִּדּוֹת זֶה מִזֶּה. גַּם שִׁנּוּיֵי הַצֲרוּפִים (שֶׁהֵם הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת) זֶה מִזֶּה, וְשֶׁהֵן הֵן י"ב צֵרוּפֵי הוי"ה שֶׁהִזְכִּיר בָּזֶה הָעִנְיָן. וְגַם מֻחָמַת שֶׁבְּכָל זֹאת נִמְצְאִים אֵלֶּה הָאַרְבָּעָה רָאשִׁים (בִּי"ב צֵרוּפֵיהֶם) גַּם בְּשָׁרְשָׁם שֶׁבְּעֵדֶן (וְאַחְדוּת הַנָּהָר כַּנַּ"ל) וְשָׁם הָאוֹר גָּנוּז וְנִסְתָּר עַד שֶׁמְּמַיְלָא נִקְרָא בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ, וְתַכְלִית הַהֶפְךְ מֵהָאוֹר(קלז). תְּבִין וְתִתְבּוֹנֵן כְּמוֹ כֵן בִּי"ב צֵרוּפֵי הוי"ה שֶׁבְּלַיְלָה וְחֹשֶׁךְ שֶׁדִּבֵּר לְעִנְיָן זֶה. גַּם לְפִי זֶה תִּרְאֶה אַגַּב אוֹרְחָא נִפְלָאוֹת גַּם בְּפִשְׁיטוּת פֵּרוּשׁ הַכָּתוּב: "וְנִקֶּה לֹא יְנַקֶּה" וְכוּ', אֲשֶׁר בְּפִשְׁיטוּת דַּיְקָתָנוּ יֵשׁ לְפָרֵשׁ אוֹתוֹ בְּמִדַּת הַדִּין וְתַכְלִית הַהֶפְךְ מִמִּדַּת הָרַחֲמִים. וְלִפְלִיאָה גְּדוֹלָה נֶחְשָׁב זֹאת, כִּי הֲלֹא בְּכָל זֶה הַמְקֻרָא חוֹשֵׁב מִמִּדָּה לְמִדָּה בִּדְבַר הָרַחֲמִים וְהַטּוֹב, וּבְסוֹף וְסִיּוּם דְּבָרָיו מֵהַפֵּךְ וּמְדַבֵּר בְּתַכְלִית הַהֶפְךְ וּמִדַּת הַדִּין, אֲשֶׁר לֹא זֶה בִּלְבַד כִּי נַקֵּה לֹא יְנַקֶּה, עוֹד פּוֹקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וּבְנֵי בָּנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים, וְגַם אֶפְלוּ לְפֵרוּשׁ חֲכָמֵינוּ ז"ל כִּי מִלַּת "וְנַקֵּה" סוֹבֵב לְמַעְלָה, הֶחְלִיטוּ אוֹתוֹ בְּסִיּוּמוֹ "לֹא יְנַקֶּה", לִשְׁנֵי כְּתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה. וְאוּלָם בְּהַסְתָּרַת וּגְנִיזַת הָאוֹר שֶׁבְּעֵדֶן וְהִתְחַשְּׁבוּתוֹ לְחֹשֶׁךְ וְתַכְלִית הַהֶפְךְ אֲשֶׁר בֶּאֱרִתִּי לְעֵיל בְּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. שַׁיָּךְ לְעֵיל (שֶׁהָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַנִּפְרָדִים בְּהַגַּן וְהַפֹּעַל הַנַּ"ל נִמְצָאִים כְּמוֹ כֵן גַּם בְּכֹחַ וּבְעֵדֶן שֶׁמִּתְאַחֲדִים שָׁם בַּנָּהָר, אֲשֶׁר מְבָאֵר בָּזֶה אַגַּב אוֹרְחָא לְפִי הַי"ג מִדּוֹת שֶׁמַּתְחִילִים בִּשְׁנֵי שְׁמוֹת הוי"ה. וּלְדַעַת הָאֲרי"ז זַ"ל אֵינָם נֶחְשָׁבִים אֵלֶּה שְׁנֵי שֵׁמוֹת בְּמִסְפַּר הַי"ג מִדּוֹת). יֵשׁ לְבָאֵר עוֹד שֶׁגַּם מֻחָמַת זֶה נִגְנָז וְנִסְתָּר אוֹר הָרַחֲמִים שֶׁבּוֹ וְנֶחְשָׁב וְנִרְאֶה בְּתַכְלִית הַהֶפְךְ לְמִדַּת הַדִּין. וּבֶאֱמֶת הוּא נֶהֱפָךְ חַס וְשָׁלוֹם לְהַבִּלְתִּי שָׁבִים עַל כָּל פָּנִים אַחַר הַחֵטְא. לְשׁוּב עַל כָּל פָּנִים מֵעַתָּה לְכָלֵי הַתּוֹרָה הַמְּכָרְחִים לָהֶם כַּנַּ"ל:

"רֶכֶב אֱלֹקִים רִבּוֹתַיִם" – בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁמִּשָּׁם מְקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים הָרַבָּנִים דִּקְדֻשָּׁה. לְבָאֵר קְצָת בָּזֶה, שׁוֹב נָשׁוּב לְדַבֵּר י"ב הַמִּדּוֹת וְהַצֲרוּפִים מִשֵּׁם ה' שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְעֵיל בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל דִּבֵּר אָז וְכוּ'. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהִזְכַּרְתִּי שָׁם מֵאֵלֶּה הַי"ב צֵרוּפִים שֶׁנִּמְצָאִים גַּם בְּשָׁרְשָׁם שֶׁבְּעֵדֶן, אֲבָל עוֹד יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁבִּרֹב הִתְאַחֲדוּת כָּל הָאַרְבָּעָה נְהָרוֹת (וְהָאוֹתִיּוֹת) שֶׁבְּעֵדֶן לִהְיוֹת לְנָהָר אֶחָד, כֵּן גַּם י"ב הַצֲרוּפִים שֶׁבָּאֵלֶּה (אוֹתִיּוֹת) הַנְּהָרוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם עוֹמְדִים י"ב הַמִּדּוֹת נִכְלָלִים שָׁם כֻּלָּם בְּמִדָּה אַחַת, וּמִמֵּילָא מוּבָן שֶׁהִיא מִדַּת "וְנַקֵּה". כִּי הַתַּחְתּוֹן נִכְלָל בְּעֶלְיוֹן וְרוֹמְמוּתָהּ גְּדֻלָּה וְעָצְמָה עַל כֻּלָּם. כַּנִּזְכָּר בְּבֵאוּרִי הַקּוֹדֵם בְּאוֹת כ"ו עַיֵּן שָׁם:

[וְהוּא הָרֹאשׁ וְהַמָּקוֹר שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת הָרָחֲמִים הַנִּמְצָאִים (בְּהַגָּן) הַנִּמְשָׁךְ מֵאִתּוֹ וְזֶה אַגַּב אוֹרְחָא יִשְׁמַע חָכָם יוֹסֵף לֶקַח בְּדָבָר הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁנִּמְצָא בֵּין תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים שֶׁזֶּה אוֹסֵר וְזֶה מַתִּיר, לְפִי הַנַּ"ל מַה נּוֹרָא וְנִפְלָאת הַפְלָאַת חָז"ל אֲשֶׁר הֶחֱלִיטוּ וְאָמְרוּ 'אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים' כִּי מֵאֵלֶיךָ תָּבִין שֶׁבְּרוֹמְמוּת הַתַּנָּא לֹא נֶחְשַׁב לוֹ זֶה הָרַע (שֶׁמִּצַּד הַהַסְתָּרָה) לְרַע מַמָּשׁ חַס וְשָׁלוֹם, אַדְרַבָּא בְּתַכְלִית הַהֶפֶךְ נֶהֱפַךְ לוֹ זֶה בְּעַצְמוֹ לְכֻלּוֹ טוֹב. וְגַם בְּהָעוֹלֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכְּדַי לְבָרֵר אֶת הַהֲלָכָה מֻכְרָחִים לְמִדַּת הָעֵדֶן וְהַתְּפִלָּה הַנַּ"ל, יֵשׁ לְבָאֵר לְפִי הַנַּ"ל בְּכַפְלַיִם לְתוֹשִׁיָּה, כִּי גַּם מֻחְמֶּצֶת זֶה נִמְצָא בָּהּ הֶכְרֵחַ לְבֵרוּר הַהֲלָכָה מֻחְמֶּצֶת שֶׁזֹּאת הַמִּדָּה שֶׁבְּסוֹף מִסְפַּר הַשִּׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, מְכֻוָּנֶת וּמְצֹרֶפֶת לְסוֹף מִסְפַּר הַשִּׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה שֶׁבְּמִדּוֹת הַתּוֹרָה. בַּכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי הַמַּכְרִיעַ בֵּין שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים (וְסוֹתְרִים) זֶה אֶת זֶה שֶׁהִיא כְּעֵין סְתִירַת דִּבְרֵי הַתַּנָּאִים הַנַּ"ל זֶה לָזֶה].

וְהִנֵּה כְּפִי הַנּוֹדָע בְּדָבָר הַמִּדּוֹת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכָּל מִדָּה כְּלוּלָה מִכָּל הַמִּדּוֹת, נֶחְלָקָה בְּכָל זֹאת כָּל אַחַת לִהְיוֹת לְמִדָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁמֻּחְמֶּצֶת זֶה גַּם מַשִּׁיגֵי הַמִּדּוֹת (שֶׁהַמִּדּוֹת נִמְצָאִים בָּהֶם) שֶׁהֵם הָרַבָּנִים דִּקְדֵּקְשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁכָּל רַב וְרַב זוֹכֶה לְהַמִּדּוֹת הַנַּ"ל, נִתְחַלֵּק בְּכָל זֹאת כָּל רַב וְרַב בְּמִדָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. וּמֻמְּילָא מוּבָן שֶׁהָרַב הָעוֹלֶה עַל כֻּלָּם הוּא הָעוֹלֶה לַמִּדָּה הַשְּׁלִשׁ עֶשְׂרֵה כַּנַּ"ל. וּלְפִי זֶה רָאוֹ תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת כִּי מְכֻוָּן מַמָּשׁ הַמִּסְפָּר לְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל(קלח) שְׁנֵים עָשָׂר עַל פָּרָשַׁת חֲנֻכַּתָם בְּבֵית ה' הַנַּ"ל סוֹבֶבֶת זֹאת הַהַפְטָרָה שֶׁבַּכָּתוּב "רָאִיתִי" וְכוּ' (הַנִּרְשָׁם בְּתְחִלַּת הַמַּאֲמָר), וַעֲלֵיהֶם מִדַּת הַשִּׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה שֶׁבַּכָּתוּב "וּבְבֹא מֹשֶׁה" וְכוּ' (שֶׁהוּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי הַמַּכְרִיעַ כַּמּוּבָא שָׁם בְּרַשִׁ"י) שֶׁהוּא מִדַּת הָרַב הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הַנַּ"ל, שֶׁשָּׁלוֹ יָפֶה מִשֶּׁלָּהֶם.

וְעוֹד זֶה כָּל עֻצֶּם פֵּרוּשׁ הַכָּתוּב גַּם לְפִי פְּשׁוּטוֹ. וּבָזֶה מֻכְרָח לְהַאֲרִיךְ קְצָת וּלְהַצִּיעַ לְכָל זֶה שֶׁלֹּשׁ הַצָּעוֹת: הַצָּעָה רִאשׁוֹנָה כִּי בְּכָל הַנַּ"ל תָּבִין מֻרְחָק כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא רוֹמְמוּת עֻצְתוֹ לְהִתְגָּרוֹת עִם הָאַדְמוֹנִי. וְגַם מִמֵּילָא מוּבָן שֶׁכְּמוֹ שֶׁכָּל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מֻכְרָחִים לְהִתְקַשֵּׁר לְהָרַב דִּקְדֵּקְשָׁה לְקַבֵּל אֶת הָרוּחַ חַיִּים, כְּמוֹ כֵן כָּל הָרַבָּנִים בְּעַצְמָם מֻכְרָחִים לְהִתְקַשֵּׁר לָרַב הָעֶלְיוֹן הַנַּ"ל שֶׁמֵּאִתּוֹ לְבַד נִמְשָׁךְ כָּל הַתִּקּוּן, וְשֶׁגַּם בְּדִבְרֵי הָרַב בְּעַצְמוֹ נִמְצָאִים מַדְרֵגוֹת לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגוֹת. כִּי גַּם אַהֲרֹן שֶׁמֵּאִתּוֹ כָּל מְנוֹרַת (תּוֹרַת) זָהָב (הַמּוּבָא שָׁם בְּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב "רָאִיתִי" וְכוּ'), לֹא הִגִּיעַ בְּמַדְרֵגָתוֹ לְמַדְרֵגַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (שֶׁלֹּא קָם כְּמוֹהוּ) אֲשֶׁר אֵלָיו לְבַד נִתְגַּלּוּ כָּל הַשִּׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת בִּתְפִלָּתוֹ. וְשֶׁגַּם הוּא עֲדַיִן לֹא נִתְעַלָּה בַּעֲלִיָּתוֹ שֶׁלֶּעָתִיד, בְּהִתְלַבְּשׁוּתוֹ בְּבֶן דָּוִד (שֶׁבְּעֶצֶם הַתְּפִלָּה) לְהִתְגָּרוֹת עִם הָאַדְמוֹנִי וְלִמְחוֹת זֵכֶר הָאֲלוּף עֲמָלֵק כַּאֲשֶׁר נִבָּאֵר לְקַמָּן. הַצָּעָה שְׁנִיָּה; הִוא בְּהַנַּ"ל. שֶׁכָּל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה וְהַגָּן הֵן הֵן הַכֵּלִים הַמַּכְרִחִים וְהַמַּכְשִׁירִים לְקַבֵּל בָּהֶם מַדְרֵגַת הָעֵדֶן וְהַתְּפִלָּה

(כִּי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה כַּנִּזְכָּר בְּסֵפֶר בֵּאוּרִי הַקּוֹדֶם בְּאוֹת י'). וּכְפִי הַמְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם הָעֲשָׂבִים וְהַדְּשָׁאִים שֶׁבְּחֶלְקֵי הַגַּן. נִרְאֶה מְבֹאָר שֶׁגַּם לְהָרַב הָעֶלְיוֹן בְּעַצְמוֹ לֹא נִתַּן גְּדֻלַּת הָעֵדֶן רַק בִּשְׁבִיל רַבְרְבֵי דִּקְדֻשָּׁה עִם כָּל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַנִּלְוִים אֲלֵיו. כִּי בִּלְתִּי הַכֵּלִים לֹא יִתְקַבֵּל כְּלָל בַּקְדֻשָּׁה. הַצָּעָה שְׁלִישִׁית; בְּעִנְיַן בֵּית ה' (שֶׁמִּשָּׁם יְצִיאַת הַמַּעְיָן), שֶׁבְּפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ זַ"ל סוֹבֵב זֹאת עַל עֵדֶן (עַיִן לֹא רָאֲתָה כַּמּוּבָא בַּפֵּרוּשׁ), וּבְאַחְדוּתוֹ לְפֵרוּשׁ הַפְּשׁוּט (כַּנִּזְכָּר בְּהַכְּלָלִים שֶׁבְּבֵאוּרִי הַקּוֹדֶם), מִמֵּילָא מוּבָן שֶׁעִקַּר נְקֻדַּת הָעֵדֶן הַזֶּה (עַיִן לֹא רָאֲתָה כַּנַ"ל) הִיא בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. אֲשֶׁר גַּם כָּל כְּלָלִיּוּת הַכֵּלִים שֶׁבְּחֶלְקֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַמִּשְׁכָּן הָיְה בְּאֹפֶן שֶׁתִּתְקַבֵּל בָּהֶם הָאַרַת עֶצֶם לְעֵדֶן הַזֶּה. וְיֵשׁ לְבָאֵר לְפִי זֶה שֶׁגַּם הֵם נֶחְשָׁבִים כְּנֶגֶד עֶצֶם נְקֻדַּת הָעֵדֶן הַזֶּה לְכֻלֵּי הַגַּן וְהַתּוֹרָה שֶׁבִּנְשִׁיאֵי יִשְׂרָאֵל (שֶׁמֵּהֶם הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת לְכָל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנַ"ל) אֲשֶׁר בָּהֶם תִּתְקַבֵּל הָאָרַת זֶה הָעֵדֶן וְהָרַב הָעוֹלֶה לְשֵׁם כַּנַ"ל:

וְעַתָּה שׁוֹב נָשׁוּב מִכָּל זֶה לְהַכָּתוּב הַנַ"ל "וּבְבֹא מֹשֶׁה" וְכוּ'. כִּי לִכְאוֹרָה נֶחְשָׁב קָצַת לִפְלִיאָה סְמִיכוּת זֶה הַכָּתוּב בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה הַזֹּאת, אֲשֶׁר לֹא תִסַּפֵּר כְּלָל בְּעֶצֶם בִּנְיַן הַמִּשְׁכָּן, שֶׁיִּהְיֶה שַׁיָּךְ אַחַר כָּךְ לְסַפֵּר נִפְלָאוֹת זֶה הַבִּנְיָן וְהַמִּשְׁכָּן, שֶׁשָּׁם זָכָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁנִּשְׁמַע אֵלָיו קוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הֲלֹא בִּתְחִלַּת הַפָּרָשָׁה מְבֹאָר שֶׁכְּבָר כִּלָּה מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְכָל זֹאת הַפָּרָשָׁה לֹא תִדַּבֵּר רַק בַּעֲבוֹדַת הַנְּשִׂיאִים וְקָרְבְּנוֹתֵיהֶם שֶׁהִקְרִיבוּ מִיּוֹם כַּלּוֹת הֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן וְהָלְאָה. וְרַשִׁ"י (בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל) מְפָרֵשׁ טַעַם נִפְלָא וְנָכוֹן עַל אֲשֶׁר נִסְמְכָה פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה לְקָרְבְּנוֹת הַנְּשִׂיאִים, וְעַתָּה לָמָּה יָבֹא זֶה הַכָּתוּב (וּבְבֹא מֹשֶׁה וְכוּ') בְּתַכְלִית הַהֶפֶךְ לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם. אֲבָל כְּפִי אִמְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הַנַ"ל וְהַמּוּבָאִים פֹּה, מְאֹד מְאֹד מְחֻבָּר זֶה הַכָּתוּב לְהָעִנְיָן וְאֵינוֹ נֶחְשָׁב לְהֶפְסֵק כְּלָל. כִּי כְּפִי כָּל הַנַ"ל תָּבִין וְתִתְבּוֹנֵן כִּי אַךְ וְרַק בְּבֹא הַנְּשִׂיאִים אֶל מֹשֶׁה וְהִצְטָרְפוּתָם אֵלָיו בְּחֶלְקֵי עֲבוֹדָתָם יֵצֵא אֶל הַפֹּעַל הַכָּתוּב וּבְבֹא מֹשֶׁה וְכוּ', שֶׁשָּׁמַע וְקִבֵּל קוֹל חָכְמַת הָעֵדֶן לְאֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ הַשּׁוֹכֵן בֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים לְבֵרוּר הַתּוֹרָה. גַּם מְבֹאָר מִצֵּרוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכַּאֲשֶׁר הִתְחִיל לַעֲסֹק בְּאֵלֶּה הַתִּקּוּנִים בְּעֵת אֲמִירָתוֹ וְהַשְׁגָּתוֹ זֶה הַמַּאֲמָר (כַּנַ"ל בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל: 'וְהוּא מְגֹדֶל רַחֲמָנוּתוֹ'), כֵּן גַּם מֵאָז וְהָלְאָה בְּחֶזְיוֹ וּלְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ לֹא יָנוּחַ וְלֹא יִשְׁקֹט מִלַּעֲסֹק בָּזֶה, עַל כָּל פָּנִים עַל יְדֵי הַנִּלְוִים אֵלָיו, כְּפִי הַשְׁעָרוֹת טוֹבוֹת שֶׁמּוֹצֵא בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וּרְצִינוּת עַל כָּל פָּנִים, לְהִתְגַּלּוּת הָרַב הָעֶלְיוֹן שֶׁמַּאֲמִינִים וּמְחַכִּים עָלָיו. וְגַם רַב תּוֹדָה לְאֵל־חַי אֲשֶׁר זָכִינוּ לִרְאֹשׁ תַּלְמִידָיו וְהַנִּלְוִים אֵלָיו מוֹהָרַנַ"ת זַ"ל. כִּי הוּא אֲשֶׁר הִרְבָּה לְגַלֵּל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר בְּהִלְכוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהוֹדִיעָנוּ עַל כָּל פָּנִים מִזֶּה. גַּם נִרְאֶה לְעָנְיוּת דַּעְתִּי מִכָּתְלֵי וְצִרּוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בִּכְתָב וּבְפֶה שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה אֲלוּף עֲמָלֵק הַנַ"ל, נִרְוֹעַ בְּרִשְׁעָתוֹ

יוֹתֵר מִכָּל שְׁנֵים עָשָׂר רַבְּרְבֵי בְּנֵי עֵשָׂו שֶׁהָיוּ בְּיָמָיו. וְהִנְנִי לְהַצִּיגָם פֹּה בִּשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁהֵם מֻזְכָּרִים בְּפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח וְתַרְגּוּם אוּנְקְלוֹס שֶׁמֵּבִיא בָּזֶה רַבֵּנוּ זַ"ל מְתַרְגֵּם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּשְׁם רַבָּא. (א) רַבָּא תֵּימָן (ב) רַבָּא אוֹמָר (ג) רַבָּא צְפוֹ (ד) רַבָּא קְנַז (ה) רַבָּא קְרַח (ו) רַבָּא גַּעְתָּם וְהַשְּׁבִיעִי רַבָּא עֲמָלֵק, וְהוּא הַמְכֻוָּן לְאֶמְצָעִי וּמְמֻצָּע בֵּיניֵהֶם. כִּי הוּא בֶּאֱמֶת אַלּוּף הַשְּׁלִשָּׁה עָשָׂר שֶׁבְּסִטְרָא אָחֳרָא, כַּנַּ"ל דְּנֶחְשָׁבִים וְעוֹמְדִים שִׁשָּׁה בְּצַד זֶה וְגַם שִׁשָּׁה מִצַּד זֶה וְאַלּוּף הֵן. (א) רַבָּא נַחַת (ב) רַבָּא זֶרַח (ג) רַבָּא שַׁמָּה (ד) רַבָּא מִזָּה (ה) רַבָּא יְעוּשׁ (ו) רַבָּא יַעְלָם. וְקֹרַח הַשֵּׁנִי אֵין לַחְשֹׁב כִּי זֶה הוּא בְּעַצְמוֹ קֹרַח הָרִאשׁוֹן, כַּמְבֹאָר שָׁם מִקִּדֶּם מִפְּרוּשׁ רַשִׁ"י, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנֶּחְשָׁב מִבְּנֵי עֵשָׂו, וּבֶאֱמֶת הָיָה בֶּן בְּנוֹ אֱלִיפַז שֶׁבָּא עַל אֵשֶׁת עֵשָׂו, וְנֶחְשָׁב מֵחֲמַת זֶה פַּעַם רִאשׁוֹן מִבְּנֵי אֱלִיפַז. וּבְדָבָר אַלּוּפֵי שֵׂעִיר הַחוֹרִי נִמְצָא עוֹד קְצָת דְּבָרִים שֶׁאֵין רְצוֹנִי לְהַרְחִיב בָּזֶה שֶׁלֹּא לָצֵאת מֵהָעִנְיָן. וְהָאַלּוּפִים הַנִּזְכָּרִים בְּסוֹף הַסִּדְרָה אַף עַל פִּי שֶׁנִּקְרְאוּ גַּם כֵּן בְּשֵׁם אַלּוּפֵי עֵשָׂו אֲבָל לֹא הָיוּ כְּלָל בָּעֵת הַזֹּאת, רַק אַחַר כְּלוֹת מַלְכֵיהֶם בִּימֵי דָּוִד כַּמּוּבָא, אֲבָל אַלּוּפֵי בְּנֵי עֵשָׂו וּבְנֵי בָּנָיו שֶׁנֶּחְשָׁבִים גַּם כֵּן לְבָנִים, מְכֻוָּנִים מַמָּשׁ לְמִסְפַּר שְׁנֵים עָשָׂר חוּץ הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הָאֶמְצָעִי וְהָעִקָּרִי אַלּוּף עֲמָלֵק (שֶׁעָלָיו אָמַר עֵשָׂו "יֵשׁ לִי רָב" כַּמּוּבָא בְּפָנִים) וְהַהֶכְרֵחַ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה עוֹד. כִּי בִּתְחִלַּת אוֹת ה' שֶׁכָּתַב שָׁם בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: 'וְהִנֵּה כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ מַמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים אֶל הַחֶסְרוֹן וּמַשְׁלִים אוֹתוֹ, אַךְ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים אִי אֶפְשָׁר, כִּי כְּשֶׁמִּתְגָּרֶה בְּהָרְשָׁע וְהוּא מִתְאַנֵּחַ' וְכוּ' עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא בָּזֶה קְצָת, כִּי לְכְאוֹרָה מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתֵּנוּ לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים מֵרִבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם חֶסְרוֹן כְּלָל, וְגַם הַחֲטָאִים (שֶׁמֵּהֶם הַחֶסְרוֹנוֹת כַּמּוּבָא בְּפָנִים) יִתְכַּפְּרוּ עַל יְדֵי זֶה, לָמָּה לָנוּ לְהִתְגָּרוֹת כְּלָל בְּהָרָשָׁע, וּמָה אִכְפַּת לָנוּ כְּלָל שֶׁהָרָשָׁע יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן כָּל טוּב. וְאַדְרַבָּא מִבֹּאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁגַּם אִם לֹא נִתְגָּרֶה אִתּוֹ מְשַׁלֵּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשׁוֹנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ וּלְהַשְׁמִידוֹ עַל יְדֵי זֶה הַטּוֹב בְּעַצְמוֹ שֶׁמְּקַבְּלִים מֵרַבְרְבֵיהֶם. וְעַתָּה לָמָּה נְבַקֵּשׁ כְּלָל עֵצָה לְהִתְגָּרוֹת עִם הָרָשָׁע וּלְהַשְׁמִידוֹ מִיָּד. וְאוּלַם אִם נָשִׂים אֶת לְבָבֵנוּ לְהַכְלָל "זֶה לְעֻמַּת זֶה" הַנִּזְכָּר בְּהַקְדָּמַת בֵּאוּרֵי הַקּוֹדֶם, נָבִין וְנִתְבּוֹנֵן שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכְּפָרַת הָעֲוֹנוֹת הוּא עַל יְדֵי הָרַבְרְבֵי דְּקֻדְשָׁה, וְהָעִקָּר עַל יְדֵי הָרַב הָעֶלְיוֹן הַנַּ"ל בַּעֲלִיָּתוֹ לְעֶצֶם נְקֻדַּת עֶדֶן בֵּית ה' כַּנַּ"ל, אֲבָל בְּהֶקְדֵּם הַקִּלְקֻלָּה לְפִרְיֵי עוֹמֵד כְּנֶגֶד זֶה רַבָּא עֲמָלֵק (עִם כָּל רַבְרְבֵיָא הַמְקַבְּלִים מֵאִתּוֹ כַּנַּ"ל) לְרַחֵק וּלְהַרְחִיק מִזֶּה הָרַב דְּקֻדְשָׁה וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו, עַד שֶׁמִּמֵּילָא מִתְגַּבֵּר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵצֶר מַחֲשֶׁבֶת הַלֵּב רַק' רַע' כָּל' הַיּוֹם' בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, שֶׁמֵּהֶם נִתְחַדְּשִׁים חֶסְרוֹנוֹתֵיהֶם מִיּוֹם לְיוֹם. וְאִם כִּי בִּיכָלְתֵּנוּ לְהִתְגָּרוֹת אִתּוֹ וּלְהַחֲרִימוֹ וּלְמָחוֹתוֹ, כְּבָר הָיוּ נֶחֱרָמִים וְנִתְבַּטְּלִים עַל יְדֵי זֶה מִנַּפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל הַחֲטָאִים שֶׁלֹּא יֶחֱטְאוּ כְּלָל (כִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב: "לֵךְ וְהַחֲרַמְתָּ אֶת הַחַטָּאִים" וְכוּ' וְהַחוֹטְאִים

לֹא כְתִיב). וּמִדּוֹר לְדוֹר נִמְצָא בָּזֶה מִלְחָמָה גְּדוֹלָה, כִּי הוּא שֶׁרָצָה לְהִתְגַּבֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעָתוֹ וְיוֹמוֹ שֶׁבְּמִדַּת הַשִּׁלּשׁ עֶשְׂרֵה, זֶה לְעֻמַּת זֶה הַנַּ"ל. וּבְהַחֹדֶשׁ שֶׁבִּשְׁנַת דִּין וְעִבּוּר יַגִּיעַ גַּם כֵּן לְמִסְפַּר הַשִּׁלּשׁ עֶשְׂרֵה. וְאַף עַל פִּי כֵן זוֹכִים בְּכָל זֹאת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכֹחַ הָרַב דְּקְדֻשָּׁה לְכָנֵס לְצִנּוֹר יְמֵי עֲשִׂיַּת עֲשָׂו בְּעַצְמָם, לְהַכְנִיעַ וּלְהַפֵּךְ אוֹתָהּ לְיָמִים טוֹבִים כְּמוֹ בְּתִקּוּנֵי חֲנֻכָּה הַנַּ"ל. וְגַם אַגַּב אוֹרְחָא תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת בְּסִמְיכוּת הַכָּתוּב (לְסוֹף פָּרָשַׁת הָאֲלוּפִים הַנַּ"ל) "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת" (כְּמוּבָא כְּעֵין זֶה בְּרַשׁ"י עַיֵּן שָׁם) יַעַן אֲשֶׁר בְּיוֹסֵף לְבַד וְהִתְחַלְקוּתוֹ לִשְׁנַיִם נִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁיַּעֲלוּ וְיַעֲמְדוּ תּוֹלְדוֹתָיו וּבָנָיו בְּמִסְפַּר הַשִּׁלּשׁ עֶשְׂרֵה לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל מִסְפַּר הַשִּׁלּשׁ עֶשְׂרֵה שֶׁבְּבָנֵי עֵשָׂו הַנַּ"ל. וְשֶׁגַּם לְפִי זֶה נִתְיַשֵּׁב פְּלִיאַת מַאֲמַר הָאֲרי"ז זַ"ל שֶׁהֵבִיא מוֹהֲרַנ"ת בְּמָקוֹם אַחֵר (וְהִזְכַּרְתִּי מִזֶּה לְעֵיל בְּהַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים אוֹת י"א), שֶׁבְּתִקּוּנֵי חֲנֻכָּה הַנַּ"ל נִמְשָׁכִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים מִסְפַּר שֵׁם הויה שֶׁנִּמְצָאִים בְּמִסְפַּר הַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. וּכְפִי הַנּוֹדָע בְּשֵׁם הָעֶצֶם שֶׁהוּא בְּאַחְדוּת הַמַּחְלָט יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא בָּזֶה, כִּי לָמָּה בֶּאֱמֶת יִתְכַּפֵּל זֶה הַשֵּׁם בִּכְפָלֵי כִּפְלַיִם עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, הֲלֹא גַּם עַל כָּפֶל אֶחָד הֶכְרְחוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל לְפָרֵשׁ בּוֹ שֶׁזֶּה יֹאמַר קֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא הָאָדָם וְכוּ'. וְהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פֵּרֵשׁ בּוֹ בְּעִנְיָן אַחֵר: 'קַדְמָאָה שְׁלִים' וְכוּ' וְעַתָּה אֵיךְ שַׁיָּךְ לְהוֹסִיף עוֹד וּלְשַׁלְּשׁוֹ וּלְרַבְּעוֹ וְכוּ' עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. אֲבָל מַה נִּמְלְצוּ לַחֵךְ אֵלֶּה אִמְרוֹתָיו, כְּפִי הָעוֹלֶה בְּתִקּוּנֵי חֲנֻכָּה הַנַּ"ל (שֶׁמְּבָאֵר רַבֵּנוּ זַ"ל בָּזֶה הַמַּאֲמָר), שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶעֱדֶן רַק כֻּלּוֹ אַחְדוּת (וְנָהָר אֶחָד), אֲבָל בְּהֶכְרֵחַ הַבְּרִיאָה יִפָּרֵד וְיִהְיֶה לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת ה'. אֲשֶׁר יִצְטָרְפוּ וְיַעַמְדוּ עַל יְדֵי זֶה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שֵׁמוֹת הַנִּמְצָאִים בְּהַגַּן, כָּל שֵׁם וְשֵׁם בְּצֵרוּף אַחֵר (שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר צֵרוּפִים הַנַּ"ל). וּבְהִתְחַשְּׁבוּת זֶה הַשֵּׁם גַּם בְּאַחְדוּת נָהָר הָעֵדֶן, יִצְטָרֵף לְאֵלֶּה הַשְּׁנֵים עָשָׂר גַּם מִסְפַּר הַשִּׁלּשָׁה עָשָׂר. וְכָל זֹאת הָעֲלִיָּה זוֹכִים גַּם כֵּן עַל יְדֵי יוֹסֵף כַּנַּ"ל. וְנִיצוֹץ אֶחָד יוֹצֵא מִיּוֹסֵף, אֲשֶׁר יְכֹלָה וִיבַטֵּל גַּם הַמַּבְחָר שֶׁבְּאַלּוּפֵי עֵשָׂו שֶׁהוּא אַלּוּף עֲמָלֵק הַנַּ"ל. כִּי זֶה הַמַּעְיָן הַנַּ"ל הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה' הוּא הַנַּחַל וְהַנָּהָר הַיּוֹצֵא מֵהָעֵדֶן כַּמְבֹאָר בִּכְתָבָיו הַקְּדוֹשִׁים. וּכְבָר הֵבֵאתִי לְעֵיל (בְּהַשִּׂיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁבְּאוֹת י"א הַנַּ"ל) נֹסַח הָאֲרי"ז זַ"ל לְהַדְלִיק נ"ר חֲנֻכָּה לְרַמֵּז עַל זֶה הַנַּ"ח"ל: אֲשֶׁר י"וֹ"ד"ח' וְהוֹלֵךְ בְּנָבְעוֹ לִשְׁפֹּךְ מֵימֵי הַדַּעַת מִיּוֹם לְיוֹם וּבְיוֹם וְלַיְלָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁמַּדְלִיקִין וּמְאִירִין מִסְפַּר שֵׁם אֶחָד שֶׁנִּמְצָא בְּיוֹסֵף (עַיֵּן שָׁם בְּדִבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת), וְגַם בְּפָרָשַׁת הַנְּשִׂיאִים הַנַּ"ל, כְּשֶׁמַּגִּיעִים לִנְשִׂיאֵי שִׁבְטֵי יוֹסֵף מֻכְרָחִים לַעֲמֹד עַיֵּן שָׁם.

וְאִם יִהְיֶה אֲלֻקִּים עִמָּדִי הִנְנִי לְהַדְפִּיס גַּם שְׁאָר הַמַּהֲדוּרָא בַּתְרָא אֲשֶׁר לְזֶה הַמַּאֲמָר וְעַתָּה נָשׁוּב מִכָּל זֶה לְהַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים הַנַּ"ל:

יד

מְבֹאָר מַצְרוּפֵי דִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת בִּכְתָב וּבַפֶּה (שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל) שֶׁבְּרֹב הַפְּלָאוֹת הַסְּבָרוֹת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּתְגַּלּוּ בְּהַעֲבָרַת רוּחַ הַטֻּמְאָה יְקַיֵּם עַל יָדָם מַאֲמַר הַכָּתוּב: "כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב" וְכוּ' וְהַמּוּבָן בְּדִבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת בְּפֵרוּשׁ קְרִיאַת הַלּוּחוֹת בְּשֵׁם 'עֲדוּת', שֶׁגַּם לְעֵדוּת נִפְלָא תַּחְשֹׁב תּוֹרַת רַבֵּנוּ זַ"ל אֲשֶׁר תָּעִיד עַל אֱמִתָּתוֹ וַאֲמִתַּת כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיָה מֵעוֹלָם, בְּלִי הֶכְרֵחַ כְּלָל לְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים:

טו

כְּפִי הַזְּמַן לְאֵין תַּכְלִית בְּאֹרֶךְ הַגָּאלָה שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלֶיהָ, אֵין לְהִתְפַּלֵּא עַל רֹב הָעֶרֶב וְחֹשֶׁךְ הַגָּלוּת שֶׁנִּתְקַדֵּם לָזֶה. כִּי עַל כָּל פָּנִים לְעֵינֵי בְּנֵי אָדָם מֻכְרָח (זֶה לְעֻמַּת זֶה) שֶׁיִּהְיֶה גַּם הַחֹשֶׁךְ הַקּוֹדֵם לָזֶה נָחְשָׁב וְנִדְמֶה לְאֵין תַּכְלִית:

טז

כָּל יְחִידֵי סְגֻלָּה שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת הַסְּמוּכִים כְּמוֹ הָאֲרִ"י זַ"ל וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַ"ל וּמוֹהֲרַ"ן זַ"ל, כֻּלָּם נֶחְשָׁבִים וְעוֹמְדִים מִצַּד מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. כִּי כָּל הֶכְרֵחַ מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף הוּא מֵהֶכְרֵחַ הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ, כִּי גְּדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם. כִּי גַּם בִּגְאֻלָּתֵנוּ מִמִּצְרַיִם הֶכְרַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לִקַּח אִתּוֹ אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְקַשֵּׁר אִתּוֹ, וְכָל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל נִתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו בְּאֶמְצָעוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (כִּי יוֹסֵף לֹא הִשְׁבִּיעַ אֶת אֶחָיו לְקָבְרוֹ עִם אֲבוֹתָיו, וּבְהַשְׁבָּעָתוֹ אוֹתָם לְהַעֲלוֹת עַצְמוֹתָיו, הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ מְכֻפֶּלֶת בִּשְׁנֵי טְעָמִים, טַעַם אֶחָד כְּדֵי לְהִקָּבֵר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְטַעַם הַשֵּׁנִי כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו עַל יְדֵי זֶה).

גַּם בְּכָל הַסֵּפֶר "בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים" (שֶׁל חֲמִשָּׁה מַאֲמָרִים בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן) אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּתַכְלִית הַקִּצּוּר, רָאֹה רָאִיתִי שֶׁגַּם זוּלַת הַקִּצּוּר, עוֹד רַבּוּ הַטָּעוּתִים שֶׁנִּתְהַוּוּ בְּהַעְתָּקַת וְהַדְפָּסַת זֶה הַסֵּפֶר, וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּחְסַר בָּהֶם תֵּבוֹת שְׁלֵמוֹת עַד שֶׁאֵין יְכֹלֶת וְאֹפֶן כְּלָל לַעֲמֹד בָּהֶם עַל הַמְכֻוָּן. וְיֵשׁ שֶׁגַּם עָלַי בְּעַצְמִי קָשֶׁה לְזָכֹר מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּהֶם, וּבִפְרָט בְּבֵאוּר מַאֲמָר הָרִאשׁוֹן עַל הַכָּתוּב רָאִיתִי וְכוּ' שֶׁנִּכְתַּב שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר. נִמְצָא בּוֹ עַל יְדֵי זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר עִנְיָנִים שֶׁקָּשֶׁה לַעֲמֹד בָּהֶם עַל הַמְכֻוָּן. וְנִתְעוֹרַרְתִּי לִכְתֹּב לְעֵת עַתָּה קְצָת מֵהַדּוּרָה בַּתְרָא הַנַּ"ל וְאִם יִהְיֶה הַשֵּׁם עִמָּדִי, הִנְנִי לְהוֹסִיף מֵהַדּוּרָה בַּתְרָא עַל כָּל הַבֵּאוּר שֶׁמִּזֶּה הַמַּאֲמָר.

יז

הַשִּׂמְחָה בְּהִלּוּלָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי אִם כְּבָר הִיא מְקֻבֶּלֶת, וְנוֹדָע מֵהָאֲרִ"י זַ"ל וּשְׁאָר גְּדוֹלִים שֶׁהוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, עוֹד מְבֹאָר בָּזֶה טַעַם נִפְלָא מִצַּרוּפֵי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁבֶּאֱמֶת הָיוּ צְרִיכִים כָּל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל (שֶׁהֵם חֶלְקֵי אֱלֹקֵי מִמַּעַל) לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים

בְּקֹדֶשׁ קְדֻשָּׁתוֹ עַד שֶׁתּוֹפִיעַ לָהֶם הַשָּׂגַת תּוֹרָתוֹ שֶׁבְּנִסְתָּר שֶׁזָּכָה לִשְׁאֹב מֵהַמַּעְיָן וְהַנַּחַל הַנּוֹבֵעַ וְיוֹצֵא מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים (וְכַאֲשֶׁר נִכְתַּב מִזֶּה לְקַמָּן). אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁלְּאו כָּל אָדָם זוֹכֶה, וְעַל רֻבָּם כְּכֻלָּם שׁוֹטֵחַ וְעוֹבֵר תַּכְלִית הַהֵפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה, מֻכְרָחִים עַל כָּל פָּנִים לְקַיֵּם מִצְוַת "וּבוֹ תִּדְבָּק" כְּפֵרוּשׁ חֲכָמֵינוּ זַ"ל 'הִדָּבֵק בַּחֲכָמִים' וְכוּ'. וְכָל הַדְּבֵקוּת וְהַקֶּשֶׁר בְּהַצַּדִּיק הוּא עַל יְדֵי מִדּוֹת הָאַהֲבָה שֶׁמַּמְשִׁיךְ הָאָדָם עַל עַצְמוֹ כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (מַהֲכָתוּב "וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ". וְתַרְגּוּמוֹ: 'חֲבִיבָא לֵהּ כְּנַפְשֵׁהּ'). וְהָאַהֲבָה הִיא הַגּוֹרֶמֶת הַשִּׂמְחָה בַּלֵּב (כַּמְבֹאָר גַּם בָּזֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים), וּבִפְרָט בְּיוֹם עֲלִיָּתוֹ בְּכָל שָׁנָה לְתוֹרָה וְהַשָּׂגָה חֲדָשָׁה, שֶׁזֶּה נִקְרָא יוֹם חֲתֻנָּתוֹ (חֲתֻנָּה וְהִלּוּלָא כְּבִיכוֹל) עִם הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרְאָה בְּשֵׁם כַּלָּה כַּנּוֹדָע. וּכְפִי הַשִּׂמְחָה וְהַהִתְקַשְּׁרוּת בּוֹ שֶׁזּוֹכֶה כָּל אֶחָד, כֵּן יִזְכֶּה גַּם כֵּן לְמַה שֶּׁיִּזְכֶּה.

יח

וְעַל יוֹם הַהִלּוּלָא מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהוּא הַנַּחַל בְּעַצְמוֹ (כַּמְבֹאָר גַּם בָּזֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים) כֵּוָן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (בְּתוֹרָתוֹ שֶׁבְּעַל פֶּה) שֶׁיִּהְיֶה בְּאֶמְצָעוּת שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה (וְכֹל שֶׁלֹּא רָאָה שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה לֹא רָאָה שִׂמְחָה מִיָּמָיו) שֶׁהִיא עַל שֵׁם הַכָּתוּב: "וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה", וְתַרְגּוּם יוֹנָתָן: 'וְתִקַּבְּלוּן אוּלְפָן חֲדַת בְּחֶדְוָה מִבְּחֵירֵי צַדִּיקַיָּא', כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בָּזֶה מֵאָבִי (שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרַנ"ת), וְזֶה מְכֻוָּן מַמָּשׁ גַּם לְפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ (וְזֹאת הַבְּרָכָה) בְּדִבַּר הַכָּתוּב: "וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה" וְכוּ'. וְהַקּוֹרֵא (הָעוֹלֶה) בְּעִנְיָן זֶה הַכָּתוּב, נוֹהֲגִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְקָרְאוֹ בְּשֵׁם 'חֲתַן־תּוֹרָה', כִּי אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם נְבִיאִים בְּנֵי נְבִיאִים הֵם. וְאַף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לָא חָזֵי מַזָּלַיְיהוּ חָזֵי:

יט

גַּם כְּפִי הַמְבֹאָר מִדִּבְרֵי הַמְקֻבָּלִים שֶׁהַתְחָלַת עֲלִיַּת הַנְּפָשׁ בְּיוֹם הַשָּׁנָה (יאָרְצַיְיט) הוּא מִתְּחִלַּת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ (בְּאֶמְצָעוּת עֲלִיַּת הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים אֲשֶׁר בָּהֶם, כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בָּזֶה לְקַמָּן), מְבֹאָר וְנִרְאֶה שֶׁזֶּה מַה שֶּׁגַּם בְּחַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים אָמַר פַּעַם אַחַת: 'כָּל הָעִנְיָן שֶׁלִּי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה' גָּאר מַיין זַאךְ אִיז רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה מַאֲרִיךְ מְאֹד בִּתְפִלַּת עַרְבִית שֶׁבְּלֵיל רִאשׁוֹן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְאָמַר פַּעַם אַחַת שֶׁזֶּה מֻחֲמַת שֶׁהוּא מְזַדֵּרֵז לְהַמְשִׁיךְ מִיָּד כָּל הַתִּקּוּנִים הַנִּמְשָׁכִים בְּכָל זֶה הַחֹדֶשׁ. וּכְפִי הַנּוֹדָע מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל וְעַל פִּי הָאֲרַ"י זַ"ל שֶׁבִּתְחִלָּה נִמְשָׁךְ הַכְּתִיבָה וְהַמְשָׁכָתָהּ עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאָז מַתְחִיל הַחֲתִימָה. וּגְמַר הַחֲתִימָה הוּא בְּהוֹשַׁעְנָה רַבָּה וּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת. וּבְמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַנַּ"ל נִרְאֶה מְבֹאָר, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל צַדִּיקִים גְּמוּרִים נִכְתָּבִין וְנֶחְתָּמִין לְאַלְתַּר לְחַיִּים:

כ

בְּדָבָר מִדַּת הַדִּין הַמִּתְגַּבֵּר יוֹתֵר בְּסוֹף הַגָּלוּת בַּהֲסָתוֹת וְקִטְרוּגִים לְמַעְלָה וּמְנִיעוֹת הַהֲסָתוֹת לְמַטָּה, אֲשֶׁר הֵבֵאתִי מִזֶּה לְעֵיל בְּאוֹת ה', שֶׁקְּצַת מֵעִנְיָן זֶה נִמְצָא גַּם בְּסוֹף גָּלוּת בָּבֶל עַיֵּן שָׁם. עוֹד אָמַר פַּעַם אַחַת לְעִנְיַן סוֹף גָּלוּת בָּבֶל, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁגָּמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמִדַּת רַחֲמָיו לְבַטֵּל מִדַּת הַדִּין וּגְזֵרוֹת כְּלָיָה שֶׁהָיְתָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְגַם נַהֲפוֹךְ הוּא לְהַמְשִׁיךְ לְדוֹרוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הֶאָרַת פּוּרִים וּמְחִיַּת עֲמָלֵק יִמַּח שְׁמוֹ, בְּאֵלֶּה הַיָּמִים, אֵין זֶה רַק בְּכְלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בִּפְרָטִיּוּת הָאֲנָשִׁי בְּלִיַּעַל וְהַפּוֹשְׁעִים אֲשֶׁר בְּפִשְׁעֵיהֶם נִגְזָרָה הַגְּזֵרָה הַזֹּאת (אֲשֶׁר בְּכֹבֶד הַתְּשׁוּבָה לֹא זָכוּ גַּם אַחַר כָּךְ לָשׁוּב), יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁעַד הַיּוֹם לֹא נִפְסָק מֵהֶם הָעֹנֶשׁ (כִּי "תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכָּבֶה"). וְשֶׁכְּמוֹ כֵן בְּזֶה הַגָּלוּת וְהִתְגַּבְּרוּת מִדַּת הַדִּין הַנַּ"ל, אַף עַל פִּי שֶׁבִּכְלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל יִגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמִדַּת רַחֲמָיו, כִּי עַד עֵת קֵץ לֹא יִהְיֶה נִפְסָק מִיִּשְׂרָאֵל אֲנָשִׁים תְּמִימִים וְיִשָּׁרִים הַבְּלִתִּי חֲפֵצִים כְּלָל בִּמְבוּכוֹתֵיהֶם וּבְכִתּוֹתֵיהֶם (הַנִּרְמָזִים בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה), וּבוֹחֲרִים בְּדֶרֶךְ הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, "וְהַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ" וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה. אֲבָל בִּפְרָטִיּוּת יִשְׂרָאֵל כָּל אֲשֶׁר שָׁקְעוּ וְצָלְלוּ בְּקִלְקוּלֵי הַחֲרוּפִים וְהַלֵּצָנוּת (עַיֵּן לְקַמָּן) יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁיַּעֲבֹר. וּכְפִי שֶׁנִּכְתַּב לְקַמָּן בְּבֵאוּר הַמַּעֲשִׂיּוֹת, נִמְצָא לָזֶה רֶמֶז בְּסוֹף הַמַּעֲשֶׂה מֵהַבָּעֲרְגִיר, שֶׁהַקֵּיסָר הַזָּקֵן גַּם אַחַר כָּךְ לֹא הָיָה לוֹ גְּדֻלָּה, יַעַן אֲשֶׁר עַל יָדוֹ עָבַר כָּל זֶה:

כא

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁשָּׁמַע מֵהָאִישׁ שֶׁנִּשְׁלַח מֵהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שָׁלוֹם מִפְּרַאבִישְׁטִשׁ זַ"ל לִשְׁבוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהֵעִיד שֶׁשָּׁמַע בְּזֶה הַלָּשׁוֹן מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל מַיִן מוּסָר סֵפֶר אִיז תַּנַ"ךְ [הַסֵּפֶר מוּסָר שֶׁלִּי הוּא תַּנַ"ךְ] (תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים). וּמוֹהָרַנַ"ת זַ"ל הֶאֱרִיךְ בָּזֶה וְאָמַר שֶׁצַּעֲקַת וּבְוּאַת כָּל נָבִיא סוֹבֶבֶת לְנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל גַּם עַתָּה. (כְּעִנְיַן הַכָּתוּב בִּישַׁעְיָה "וְעַתָּה אַל תִּתְלוֹצָצוּ פֶּן יֶחֱזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם כִּי כָלָה" וכו'. שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל 'קְשָׁה לֵצָנוּת שֶׁתְּחִלָּתָן יִסּוּרִים וְסוֹפָן כְּלָיָה'. וּמַה שֶּׁתָּפַסְתִּי לְדֶגְמָא זֶה הַכָּתוּב, כִּי לִבִּי אוֹמֵר לִי מִכָּתְלֵי צָרוּפֵי עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים בְּעַל פֶּה. כִּי גְּזֵרַת הַכְּלָיָה שֶׁנִּמְצָא כָּעֵת לְמַעְלָה (וְרַמַזְתִּי מִזֶּה לְעֵיל בְּאוֹת ה' עַיֵּן שָׁם) הוּא שֶׁנִּגְזְרָה בְּעֵת יְצִיאַת קְלִפַּת הַלֵּצוֹן וכו'... וְדַי לְחַכִּימָא בִּרְמִיזָא, כִּי אֵין בְּיָכֹלֶת לְהַאֲרִיךְ אֵלֶּה הַדְּבָרִים בִּכְתָב).

כב

מְאֹד מְאֹד הִקְפִּיד אָבִי זַ"ל בְּשֵׁם מוֹהָרַנַ"ת זַ"ל עַל הַפּוֹגְמִים בְּדִבְרֵיהֶם כְּנֶגֶד הַמֻּמְשָׁלָה. כִּי "פַּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה'" וכו', וְכָל הַגְּזֵרוֹת הַמְּצִיקוֹת לְנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא יָצְאוּ רַק

מִלְמַעְלָה, כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב: "אַשּׁוּר שֵׁבֶט אַפִּי", וּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ" כִּי "כָּמוֹךָ" וְכוּ', שֶׁמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי א' סוֹבֵב זֶה הַפֵּרוּשׁ גַּם עַל הַכְּלָל:

כג

פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי זַ"ל, שֶׁהִקְפִּיד מְאֹד מְאֹד עַל הַחוֹטֵא בְּדִבְרֵיהֶם לְהַרְהֵר אַחַר מִדַּת הַדִּין. וְאָמַר אָז אֶת הַכָּתוּב בִּישַׁעְיָה "וְהָעָם לֹא שָׁב עַד הַמַּכֵּהוּ". כִּי יֵשׁ לָנוּ לְהַאֲמִין שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא בְּטָרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו. וּכְמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ מְנִיעָה שֶׁאֵין בִּיכֹלֶת לַעֲמוֹד בָּהּ, כִּי גַּם עַתָּה יֵשׁ בִּיכֹלֶת כָּל אֶחָד לַעֲמֹד בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת. וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יְהַרְהֵר אַחַר מִדַּת הַדִּין חַס וְשָׁלוֹם כְּשֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן, וְלֹא יִשְׁאַל וְיֹאמַר לָמָּה אֶשְׁתַּנֶּה מִזּוּלָתוֹ. וּבְתַכְלִית הַקִּצּוּר יַאֲמִין שֶׁאֵין קֻשְׁיָה כְּלָל:

כד

וּמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל כְּשֶׁעָמְדוּ עָלָיו הָרוֹדְפִים בִּשְׁנַת תקצ"ה, וּרְדָפוּהוּ וְהִתְנַפְּלוּ עָלָיו לַהֲמִיתוֹ, אוֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲנָשָׁיו, בְּחִנָּם עַל לֹא חָמָס בְּכַפּוֹ, לֹא הִרְהֵר אַחַר מִדַּת הַדִּין חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל תַּעֲלוּמוֹת דַּרְכֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר פּוֹעֲלֵי שֶׁקֶר עָשׂוּ חַיִל וְעֹשֶׁר. וְהֵבִיא זֹאת גַּם בְּלֵב אֲנָשָׁיו לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כִּי אֵין זֶה רַק לְהַשְׁמִידָם עֲדֵי עַד מֵחַיִּים הַנִּצְחִיִּים, וּ"לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר ה'" וְכוּ':

כה

כְּמוֹ בִּדְבַר הַפְּרָצוּפִים וּפְעֻלּוֹתֵיהֶם הַנִּזְכָּרִים בְּכִתְבֵי הָאַר"י זַ"ל אֵין לְדַעְתֵּנוּ הַמְגֻשָּׁמָה שׁוּם תְּפִיסָה כְּלָל, וְאַף עַל פִּי כֵן כֻּנִּים וַאֲמִתִּים כָּל דְּבָרָיו בְּלִי שׁוּם דִּפְי חַס וְשָׁלוֹם, כֵּן גָּבוֹהַּ מַעַל גָּבוֹהַּ נִמְצָאִים עוֹלָמוֹת לְמַעְלָה מֵעוֹלָמוֹת (רוּחָנִיּוֹת וְנַעֲלָמוֹת שֶׁאֵין לְדַעְתֵּנוּ שׁוּם תְּפִיסָה בָּהֶם כְּלָל) בִּפְעֻלּוֹת וְהַנְהָגוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁגַּם בָּהֶם בְּעַצְמָם נִשְׁתַּלְשְׁלִים כָּל הַפְּעֻלּוֹת וְהַמַּעֲשִׂים הַנִּמְצָאִים בָּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, רַק שֶׁבִּסְבַּת הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת מֵעוֹלָם לְעוֹלָם נֶאֱחָזִים הֵיכְלֵי הַתְּמוּרוֹת לְהָמִיר וּלְהַחֲלִיף כָּל פְּעֻלָּה וְכָל מַעֲשֶׂה, וּבִתְמוּרוֹת וְחִלּוּפִים שׁוֹנִים מִדּוֹר לְדוֹר. וּבֶדֶרֶךְ כְּלָל אֱמֶת וְנָכוֹן כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסִפּוּר הַמַּעֲשִׂיּוֹת (לְמָשָׁל כְּשֶׁמְּסַפֵּר שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה מֶלֶךְ וְכוּ'), אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת לֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בָּהֶם כְּלָל כוּ'. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי וְהֵבַנְתִּי מִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל בְּעַל פֶּה, וְגַם בִּכְתָב מוּבָא קְצָת מֵעֵין זֶה, שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה נַעֲשָׂה בְּמָקוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה.

כו

בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן י"ב בְּפֵרוּשׁוֹ לְהַכָּתוּב "וְאַיֵּה הַשָּׂה לְעוֹלָה" אֲשֶׁר נִרְאֶה שָׁם מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכָּל עֻצַּת הַחִפּוּשׂ וְהַשְׁאֵלָה וְהַבַּקָּשָׁה 'אַיֵּה' וְכוּ', שֶׁמְּיַעֵץ שָׁם הוּא לְמִי שֶׁיּוֹרֵד וְנוֹפֵל לִסְפֵקוֹת, אֲשֶׁר בְּזֹאת הַיְרִידָה יוֹרְדִים לְתַחְתִּיּוֹת הַמַּדְרֵגוֹת אֲשֶׁר לְשָׁם לֹא נִשְׁפָּע

הַחִיּוּת רַק מֵהַמַּאֲמָר סָתוּם, יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא בְּפֵרוּשׁ הָעֵצָה הַזֹּאת וּמַה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה בִּפְשִׁיטוּת לְעָבְדָא וּלְמַעֲשֶׂה. כִּי זֹאת יָדַעְנוּ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל כְּבָר אָמַר וְנִתְפָּאֵר (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן) 'אֲנִי קַנְקַן חָדָשׁ מָלֵא יָשָׁן'. וְכָל הָעֲצוֹת וְהָעֲבוֹדוֹת אֲשֶׁר יָדַעְנוּ בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, לֹא לְתוֹרָה חֲדָשָׁה יֵחָשְׁבוּ. כִּי כָּל עִסְקֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים לֹא יִהְיֶה רַק לְחַדֵּשׁ אֶת הַתּוֹרָה הַיְשָׁנָה בִּכְתָב וּבְפֶה אֲשֶׁר הוֹרִישׁוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כִּי הַהִתְחַדְּשׁוּת לֹא דָּבָר רֵיק הוּא, וְאֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה. וְאֵין בַּיְכֹלֶת לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק אֶת הָעִנְיָן), וְעַתָּה הֵיכָן מָצִינוּ עֵצָה וְעֲבוֹדָא כָּזֹאת. וְאֵין לְפָרֵשׁ מִצְּרוּפוֹ לָזֶה מִלַּת בַּקָּשָׁה הַנַּ"ל, שֶׁכַּוָּנָתוֹ עַל תְּפִלָּה שֶׁנִּקְרְאָה גַּם בְּשֵׁם בַּקָּשָׁה, כִּי לְפִי זֶה תִּהְיֶה מֻכְרָח לְפָרֵשׁ גַּם בְּמִלַּת הַחִפּוּשׂ הַנַּ"ל שֶׁכַּוָּנָתוֹ עַל תְּפִלָּה. וְאֵין זֶה רַק דּוֹחַק גָּדוֹל לְפָרֵשׁ כֵּן, וְגַם אַחַר הַדּוֹחַק לֹא תִּמְצָא לְפִי זֶה פֵּרוּשׁ לְכָלְלִיּוּת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב וְאַיֵּה וְכוּ' הַנַּ"ל. כִּי הֲלֹא עֵצַת הַתְּפִלָּה הִיא עֵצָה הַכְּלָלִיּוּת אֲצִלוֹ לְכָל מִינֵי יְשׁוּעוֹת, וּמִמֵּילָא נִכְלָל בָּזֶה גַּם הַיְשׁוּעָה בִּבְרוּר הַסְּפֵקוֹת. וְלֹא כֵן נִרְאֶה מִבֹּאר מִזֶּה הַמַּאֲמָר לַמַּעֲמִיק בּוֹ. כִּי מִזֶּה הַמַּאֲמָר נִרְאֶה מִבֹּאר שֶׁמָּצָא רַבֵּנוּ זַ"ל עֵצָה נִפְלָאָה וּמְיֻחֶדֶת לְאֵלֶּה הַסְּפֵקוֹת, אֲשֶׁר לֹא יוֹעִילוּ כָּלָל שְׁאָר הָעֵצוֹת הַמּוֹעִילוֹת בְּהַמַּדְרֵגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מִזֶּה. וְטֶרֶם נָבֹא לְבָאֵר בָּזֶה, הִנְנִי לְהַקְדִּים מַה שֶּׁמְּבֹאָר מִשָּׁם שֶׁגַּם גְּדוֹלֵי גְּדוֹלִים קֹדֶם שֶׁמְּחַדְּשִׁים חִדּוּשֵׁי תוֹרָה, מֻכְרָחִים לָבֹא בְּסִפֵּקוֹת שֶׁבְּקִלְפּוֹת נֹגַהּ וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, עַד שֶׁגַּם הֵם מֻכְרָחִים אַז לְעֵצוֹת הַחִפּוּשׂ וְהַדְּרִישָׁה אַיֵּה וְכוּ' הַנַּ"ל. וּכְפִי הַנִּרְאֶה בְּפֵרוּשׁ הַפְּשׁוּט מִזֶּה הַמַּאֲמָר לְקִיּוּם וּלְמַעֲשֶׂה. כִּי מִלַּת אַיֵּה הִוא מִשֹּׁרֶשׁ אֶחָד עִם מִלַּת אֵיכָה שֶׁנִּזְכָּר בְּהַקִּינוֹת (וְעִם מִלַּת אַיֵּכָה שֶׁבְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית). וּמְכֻוָּן לְפִי זֶה מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵאֲבִי מוֹרִי זַ"ל בְּשֵׁם מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל עַל אוֹדוֹת אֲשֶׁר נֶחֱלַשׁ דַּעְתּוֹ בִּרְאוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁגַּם בְּעִסְקֵי הַנֶּפֶשׁ נִתְקָלִים הַכָּתוּב: "גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי". וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אֵיךְ קֶען מִיר מְעָרִיר נִיט קֵילֶען דָּאס הַאַרְץ, נָאר תִּשְׁעָה בְּאָב וּבֵין הַמְּצָרִים בַּייָא דִּיא קִינוֹת, אִין אַנאַנְץ יָאהָר בַּייָא תְּפִלַּת חֲצוֹת. חָאטְשׁ קְלָאגֶען אוֹיף דֶּעם חָרְבָּן (בֵּית הַמִּחְיָן בְּכָלְלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת) וָואס מֶע אִיז נִיט אַזוֹי וויא מֶען דַּארְף צוּא זַיין [אַיינֶנִי יָכוֹל עוֹד לְקָרֵר אֶת לִבִּי רַק בְּתִשְׁעָה בְּאָב וּבֵין הַמְּצָרִים בַּקִּנוֹת, וּבְכָל הַשָּׁנָה בִּתְפִלַּת חֲצוֹת. וְלוּ רַק לִבְכּוֹת עַל הַחָרְבָּן שֶׁאֵיֶנּוּ מִתְנַהֵגִים כָּרָאוּי]. וּבְצֵרוּף הַמְּבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּפֵרוּשׁ הַמַּעֲשֶׂה מֵהַשִּׁבְעָה בֶּעטְלֶערְס עַל אוֹדוֹת הַשִּׁתֵּי צִפֳּרִים הַנִּזְכָּרוֹת שָׁם בְּסִפּוּר יוֹם הָרְבִיעִי. שֶׁהֵם כְּעֵין הַשְּׁנֵי כְּרוּבִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר בָּא בְּסוֹד קֶדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ (כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כַּנּוֹדָע). וּבִזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם שֶׁזֶּה עִנְיַן אֲבֵדָה שֶׁנֶּאֱבֶדֶת (וּמַחֲזֶרֶת פָּנִים) מֵאִתּוֹ. גּוֹרְמִים כְּמוֹ כֵן שֶׁגַּם הוּא מַחֲזִיר מֵהֶם אֶת פָּנָיו וּכְעֵין אֲבֵדָה ("אָסוּר בָּזוֹקִים" כִּבְיָכוֹל) שֶׁכִּבְיָכוֹל אֵין בִּיכָלְתּוֹ לְמָצְאָם (מֵאַחְדוּתוֹ בְּמִדּוֹתָיו

וּמִשְׁפָּטָיו), וְאָז "קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה" וְכוּ', וּכְנֶגְדָּהּ "ה' מִמָּרוֹם יִשְׁאַג" וְכוּ' 'עַל נָוֶה דִּילֵהּ וְיִקְרָא' וְכוּ'. וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּכָל בֹּקֶר מִתְנַחֲמִים בְּנֶחָמָה וְשִׂמְחָה (וְקוֹל פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה) שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף נִגְמָר הַתִּקּוּן, אֲבָל זֶה הַקּוֹל לֹא נִשְׁמָע כָּל כָּךְ לְמֵרָחוֹק, וְהָעִקָּר מַה שֶּׁנִּשְׁמָע הַקּוֹל לְמֵרָחוֹק מְאֹד הוּא הַקּוֹל יְלָלָה הַנַּ"ל שֶׁבַּלַּיְלָה עַיִן שָׁם. וְכָל עֻצַּת הַשּׁוֹשְׁבִין הָעוֹסֵק בְּהַתִּקּוּן הוּא לְזָרֵז וּלְהַמְצִיא אֵלֶּה הַקּוֹלוֹת בְּעַצְמָם מִזֶּה לָזֶה, עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה לְבַד יִהְיוּ כָּל הִתְקָרְבוּתָם וּמְצִיאוֹתֵיהֶם זֶה לָזֶה, וּבְצֵרוּף הַמְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכְּמוֹ כֵן גַּם לְגַאֲלַת הַנֶּפֶשׁ בִּפְרָטִיּוּת מֻכְרָח גַּם לְאֵלֶּה הָעֲצוֹת בְּעַצְמָם, לְקַיֵּם אֶת הַכָּתוּב: "קוּמִי רֹנִּי בַּלַּיְלָה וְכוּ' שִׁפְכִי כַּמַּיִם לִבֵּךְ" וְכוּ'. (וְהָעִקָּר הוּא בַּחֲצוֹת כַּנּוֹדָע) וְכֵן מֻכְרָח אַחַר כָּךְ לִבְלִי לְהַשְׁאִיר וּלְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר מִדַּאי בִּדְבַר הַקִּינוֹת וְהַיְלָלָה, כִּי כָּל זֹאת הַיְלָלָה אֲשֶׁר בַּלַּיְלָה הִיא מֵהַהֶכְרֵחַ הַמְּתֻקֶּנֶת הַדִּין בְּשָׁרְשׁוֹ בְּעַצְמוֹ, וּבְבֹא הָאָדָם לְשָׁרֵשׁ הַדִּין (שֶׁמִּשָּׁם גַּם שֹׁרֶשׁ הַיֵּצֶר הָרָע וְהַקְּלִפָּה שֶׁנִּקְרָאָה עַל שֵׁם זֹאת הַיְלָלָה), יֵשׁ שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו יוֹתֵר עַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ קְלִפַּת הָעֲצָבוּת וְהַיְלָלָה (כִּי נִמְצָא בָּזֶה מִלְחָמָה גְּדוֹלָה כַּמְבֹאָר כָּל זֶה גַּם בְּמָקוֹם אַחֵר) מֻכְרָח מְאֹד לְהִזָּהֵר "בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר", לְהִתְחַזֵּק בְּקוֹל רִנָּה וְשִׂמְחָה, שֶׁיֵּשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵנוּ (וּ"בְאַחֲרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה" וְכוּ'), עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ עוֹסֵק בְּתִקּוּנוֹ (נִשְׁמַת מֹשֶׁה) הַשּׁוֹשְׁבִין הַנַּ"ל לְקָרֵב אוֹתוֹ גַּם עַתָּה בְּהֶכְרֵחַ וְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ וְתוֹרָתוֹ וְצַדִּיקָיו הָאֱמִתִּיִּים.

כז

עוֹד בָּעִנְיָן הַנַּ"ל. שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרֵנַ"ת זַ"ל, שֶׁעִקַּר שִׁבְירַת לְבָבוֹ בַּחֲצוֹת וּבַקִּינוֹת, הוּא בְּהִרְגָּשָׁתוֹ מִלַּת אֵיכָה (אֵיכָה נֶחֱרַב וְכוּ'). וְגַם מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת שֶׁזֹּאת הָיְתָה עֻצַּת יִרְמְיָה הַנָּבִיא בְּעֵת הַגָּלוּת וְהַחֻרְבָּן לִפְתֹּחַ בְּאֵיכָה בְּכָל הַשְּׁלֹשָׁה קִינוֹת שֶׁחִבֵּר בְּתְחִלָּה (כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל) שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן אַיְכָה כַּיָּדוּעַ. וְהַכֹּף הוּא מִכְּבוֹדוֹ בְּעַצְמוֹ יִתְבָּרַךְ כַּמְבֹאָר גַּם זֶה מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ וּמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל. וְהַנִּרְאֶה מִכָּל זֶה שֶׁזֶּה עִנְיַן הָעֲצָה הַנַּ"ל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ "אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ". וּמֵמֵילָא מוּבָן שֶׁהָעִקָּר הַזְּמַן לָזֶה הוּא בַּחֲצוֹת (וְעַל כָּל פָּנִים אֵיזֶה שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם קֹדֶם אוֹר הַבֹּקֶר כַּמְבוֹאָר לְקַמָּן). וְאַף עַל פִּי שֶׁגַּם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם תְּפִלָּה, מְבֹאָר בְּכָל זֶה מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁמַּעֲלָתָהּ גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ עַד שֶׁלִּפְעָמִים לֹא יִקְרָאֶהָ כְּלָל בְּשֵׁם תְּפִלָּה, רַק בְּשֵׁם צַעֲקַת הַלֵּב, שֶׁעַל זֶה יְסוֹבֵב הַכָּתוּב "צָעַק לִבָּם" וְכוּ' הַנִּסְמָךְ לְהַכָּתוּב הַנַּ"ל "קוּמִי רֹנִּי" וְכוּ' (וְהוּא שֶׁגַּם בְּעֵת שֶׁהַתְּפִלּוֹת אֵינָם נִתְקַבְּלִים, יֵשׁ בִּיכָלְתָּהּ לְהוֹעִיל וּלְהִתְקַבֵּל):

כח

עוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁגַּם זֶה כָּל עִנְיַן וּדוּי דְּבָרִים שֶׁהָאָדָם מְחֻיָּב עַל פִּי הַתּוֹרָה כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב: "וְהִתְוַדּוּ אֶת עֲוֹנָם". כִּי גַּם בְּדִבְרֵי הַוִּדּוּי הָאָדָם מְיַלֵּל וּמְקוֹנֵן עַל עַצְמוֹ בַּחֲרָטָתוֹ 'אָשַׁמְנוּ בָּגַדְנוּ' וְכוּ', וּבְנֹסַח אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁכְּוָונוּ לְסַיֵּם בָּזֶה תְּעִינוּ תִּעְתָּעְנוּ, (וְכַנַּ"ל בְּדִבְרֵי הַצַּפָּרִים וְהַכְּרוּבִים שֶׁנִּתְעוּ וְנָבוֹכוּ זֶה מִזֶּה). וְזֶה כָּל הַהַתְחָלָה בְּתִקּוּן חֲצוֹת שֶׁעַל פִּי הָאֲרִ"י זַ"ל. כִּי גַּם כָּל אֲשֶׁר הוֹסִיף רַבֵּנוּ זַ"ל עַל הַשְּׁלֹשָׁה תְּפִלּוֹת בַּיּוֹם, וְהִזְהִיר לְמִקְרָבָיו לְשַׂיַּח וּלְסַפֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו נִכְנָס לְסוּג תְּפִלַּת חֲצוֹת, אֲשֶׁר לְדַעַת הָאֲרִ"י זַ"ל יֵשׁ בָּהּ הֶכְרֵחַ וּנְחִיצוּת גָּדוֹל מְאֹד. כִּי גַּם הָאֲפֵלָה וְהַחֹשֶׁךְ הָרוּחָנִי אֲשֶׁר בְּלֵב הָאָדָם הוּא מִתְאַחֵד עִם הָאֲפֵלָה וְהַחֹשֶׁךְ הַגַּשְׁמִי כַּמּוּבָן מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְהַנִּתְעוֹרֵר מֵאֶמְצָעוּת הָאֲפֵלָה וְהַחֹשֶׁךְ הַזֶּה לְקוֹנֵן וּלְבַקֵּשׁ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִקְרָא גַּם כֵּן בְּשֵׁם תְּפִלַּת חֲצוֹת. רַק מֵחֲמַת זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְאַחֲדִים זֶה בָּזֶה, מְסֻגָּל יוֹתֵר לְכַוֵּן זֹאת הַתְּפִלָּה בַּחֲצוֹת לַיְלָה מַמָּשׁ. וְכֵן מְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁעִקַּר אֲמִירַת תִּקּוּן חֲצוֹת הוּא עַל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עַכְשָׁו עִם הָאָדָם, וְשֶׁיֵּשׁ לְפָרֵשׁ בָּזֶה אֶת שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּכָל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ. וְיַעַן אֲשֶׁר בְּכָל זֶה מְבֹאָר מֵצִּרוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁגַּם כַּאֲשֶׁר יִתְבּוֹדֵד הָאָדָם לְהִתְוַדּוֹת וּלְקוֹנֵן כַּנַּ"ל, יְבַקֵּשׁ וְיִתְפַּלֵּל בִּפְרָטִיּוּת עַל כָּל דָּבָר (וּמִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל מְבֹאָר שֶׁיֵּשׁ לְצָרֵף לְזֹאת הַתְּפִלָּה גַּם תְּהִלָּה וְתוֹדָה עַל הֶעָבָר), יֵשׁ לְפָרֵשׁ בַּעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לְפִי הַנַּ"ל שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנֶּחֱלַק גַּם תְּפִלַּת חֲצוֹת לִשְׁנַיִם, תִּקּוּן רָחֵל וְתִקּוּן לֵאָה. כִּי עִקַּר הַקִּינוֹת הוּא בְּתִקּוּן רָחֵל (וּבְיָמִים שֶׁאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם תַּחֲנוּן מְדַלְּגִים אוֹתוֹ) וְלֹא תִּקּוּן לֵאָה כַּנּוֹדָע.

כט

כְּפִי הַנַּ"ל נִרְאֶה מְבֹאָר, שֶׁהוּא הַהֶכְרֵחַ עַל פִּי הַתּוֹרָה לְהַסְפִּיד וּלְקוֹנֵן עַל נֶפֶשׁ הַנִּפְטָר (שֶׁזֶּה עִנְיַן אֲבֵדָה כַּמּוּבָן מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּמָקוֹם אַחֵר), וְשֶׁזֶּה מַה שֶּׁמְּבֹאָר מִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שֶׁעַל יְדֵי זֶה חוֹזְרִים וּמוֹצְאִים אֶת הֶאָרְתּוֹ בְּיוֹרְשָׁיו (וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּזַרְעוֹ), וְשֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָסְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל לְהַאֲרִיךְ בִּבְכִי וְהֶסְפֵּד יוֹתֵר מֵהַזְּמַן שֶׁקָּצְבוּ לָזֶה (שִׁבְעָה לִבְכִי וְכוּ') שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר יוֹתֵר עַל יְדֵי זֶה מִדַּת הַדִּין וְהָאֲבֵלוּת חַס וְשָׁלוֹם (וְכַנַּ"ל בְּאוֹת ז' עַיֵּן שָׁם), וְשֶׁיֵּשׁ לְהָאֲבֵל לְקַבֵּל אֶת הַנֶּחָמִים שֶׁמְּנַחֲמִים אוֹתוֹ. וּכְעִנְיַן הַחִיּוּב בִּכְלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל לְהַפְטִיר אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב ז' דְּנֶחָמְתָא.

ל

מַה שֶּׁהִזְכַּרְתִּי לְעֵיל שֶׁעַל כָּל פָּנִים יָקוּם כָּל אָדָם שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם קֹדֶם אוֹר הַבֹּקֶר (וּבַקִּיץ עַל כָּל פָּנִים בַּהַשְׁכָּמָה בְּכָל הָאֶפְשָׁרוּת), שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל בְּשֵׁם מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנִּזְכָּר בְּפֶרֶק שִׁירָה שִׁבְעָה קוֹלוֹת מֵהַתַּרְנְגוֹל, אֲשֶׁר הִמְצִיא בְּטִבְעוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְעוֹרֵר

בְּנֵי אָדָם מֵהַשֵּׁנָה. וְכַאֲשֶׁר יְעוֹרֲרֵם בַּחֲצוֹת לַיְלָה עוֹד יִכְפֹּל וִישַׁלֵּשׁ וְכוּ' לְעוֹרֵר בְּכָל שָׁעָה עַד הַבֹּקֶר. שֶׁאִם לֹא יִתְעוֹרֵר הָאָדָם בַּחֲצוֹת יָקוּם עַל כָּל פָּנִים אַחַר כָּךְ בְּכָל הָאֶפְשָׁרוּתוֹ לְהַקְדִּים. כִּי אִם לֹא נִתְעוֹרֵר לָקוּם גַּם בַּשָּׁעָה הַשֵּׁנִית שֶׁאַחַר חֲצוֹת, יָקוּם עַל כָּל פָּנִים בְּשָׁעָה שְׁלִישִׁית וְכֵן לְהַלְן. וְזֶה הַכְּלָל נִמְצָא לְמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל גַּם מִשְּׁאָר עֲבוֹדוֹת, כַּאֲשֶׁר נְסַפֵּר וּנְבָאֵר בָּזֶה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְקַמָּן:

לא

בְּדִבְרֵי הַמַּאֲמָרִים הַפְּלִיאִים וְסוֹתְרִים זֶה לָזֶה הַנִּמְצָאִים בְּאַגָּדוֹת חֲכָמֵינוּ זַ"ל. נִרְאֶה וּמְבֹאָר מִצִּרוּפֵי דִּבָּרָיו הַקְּדוֹשִׁים וּמִשְּׁאָר סִפְרֵי אֱמֶת שֶׁכְּמוֹ בִּדְבַר הַהֲלָכָה יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר לְעֲבָדָא וּלְמַעֲשֶׂה בְּנִגְלֶה וּבִפְשִׁיטוּת דַּעְתֵּנוּ וְיֵשׁ מִי שֶׁדְּבָרָיו בְּתַכְלִית הַהֵפֶךְ (כִּי זֶה אוֹסֵר וְזֶה מַתִּיר), וְאַף עַל פִּי שֶׁגַּם דְּבָרָיו דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, אֲבָל "רַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבּוֹנָן", כִּי בִּפְשִׁיטוּת לְתִבּוּנָתֵנוּ וְדַעְתֵּנוּ שֶׁבְּנִגְלֶה אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ. כֵּן גַּם בְּאַגָּדוֹת חֲכָמֵינוּ זַ"ל. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר וּמַאֲמָרָיו כֵּנִים וּנְכוֹנִים בְּנִגְלֶה וּבִפְשִׁיטוּת דַּעְתֵּנוּ, וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּאֲמָרָיו גַּם כֵּן כֵּנִים וַאֲמִתִּיִּים (וְדִבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים כַּנַּ"ל) אֲבָל לֹא בִּפְשִׁיטוּת דַּעְתֵּנוּ, גַּם מְבֹאָר מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ר', שֶׁהַצַּדִּיקִים שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה הֵם הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בַּזְּמַנִּים הַקּוֹדְמִים בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל. וּבְמָקוֹם אַחֵר מְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהוּא מִשְׁנַת רַב נַחְמָן הַנִּזְכָּר בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל. אֲשֶׁר עָלָיו כָּפְלוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל אֶת דִּבְרֵיהֶם, הֲלָכָה כְּרַב נַחְמָן וַהֲלָכָה כְּרַב נַחְמָן. וְיֵשׁ לִלְמֹד מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בֵּרוּרִים וַחֲלָטִים בְּאַגָּדוֹת חֲכָמֵינוּ זַ"ל:

לב

מִדֵּי דַּבְּרִי בְּדִבְרֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מִדִּבּוּר רַבֵּנוּ זַ"ל וּמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל, הִנְנִי לְהַזְכִּיר גַּם מַה שֶּׁמְּבֹאָר מִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל עַל אוֹדוֹת אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹת הַנְּבוּאָה אֲשֶׁר הִמְצִיא אָז הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הִשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה לְהַזּוֹכִים בָּהּ, נִשְׁפַּע קְצָת מֵחָמַת זֶה גַּם לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, כְּמוֹ לָבָן וּבִלְעָם, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ לְפִי זֶה שֶׁכְּמוֹ כֵן בִּדְבַר הַמַּרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת שֶׁגַּם הַיּוֹם זוֹכִים לָהֶם הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים, כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן רנ"ד. מַגִּיעַ לִפְעָמִים דִּפְעָמִים קְצָת מִזֶּה גַּם לְהַבַּלְתִּי זוֹכִים:

לג

מַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁנֵי פְּעָמִים דָּבָר אֶחָד (שֶׁמּוּבָא מִזֶּה בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת), מְצֹרָף לְהַמּוּבָא בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עַתָּה הָעוֹלָם יָפֶה יוֹתֵר מִקֹּדֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פִּירֵט הַיֵּינְט שֶׁעְנֶער דִּיא וָוועלְט, וְאַף עַל פִּי שֶׁכּוֹתֵב שָׁם זֹאת לְעִנְיַן גַּשְׁמִיּוּת, מִמֵּילָא מוּבָן שֶׁכְּמוֹ כֵן גַּם בְּרוּחָנִיּוּת. וְיֵשׁ בָּזֶה לְהַאֲרִיךְ בַּעֲנִיּוּת דַּעְתִּי כִּי זֶה עִנְיַן מַה שֶּׁגַּם גְּאֻלָּתֵנוּ מִמִּצְרַיִם וּגְאֻלָּתֵנוּ מִבָּבֶל לֹא נִשְׁתַּוּוּ זֶה לָזֶה. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁבְּרֹב

הַחֵטְא בַּגְּאֻלָּה הַשְּׁנִיָּה (כְּעִנְיַן מִכְשׁוֹל הַנְּשִׁים נָכְרִיּוֹת) לֹא זָכִינוּ לַעֲלוֹת בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּמוֹ בַּגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה, בְּכָל זֶה הִפְלִיגוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל בְּקִדֻּשָּׁה שְׁנִיָּה (כָּל מָקוֹם שֶׁכָּבְשׁוּ עוֹלֵי בָבֶל) שֶׁהוּא קְדֻשָּׁה לִשְׁעָתָהּ וְקִדְּשָׁה גַּם לֶעָתִיד לָבֹא. וְעַיֵּן לְקַמָּן:

לד

פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: הָעִקָּר מַה שֶּׁהִכְרִתִי אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל, הָיְתָה מְשִׁיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר בְּחֹל (כְּפִי אֲשֶׁר בְּכָמָּה עִתִּים וְיָמִים לֹא מָשׁ מִתּוֹךְ אָהֳלוֹ, וְשָׁקַד עַל דַּלְתוֹתָיו יוֹם יוֹם, וּבְהַלְבָּשַׁת רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹר תּוֹרָתוֹ וְהוֹדְעַת גְּדֻלָּתוֹ בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר בְּחֹל וְנִקְרְאוּ אָצְלוֹ בְּשֵׁם שִׂיחוֹת חֻלִּין).

לה

וְכֵן הֵבַנְתִּי גַּם מֵאָבִי זַ"ל, שֶׁעִקַּר הַכָּרָתוֹ בְּגֻדֻלַּת וְרוֹמְמוּת מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל וִידִיעוֹתָיו שֶׁזָּכָה עַל יָדוֹ לֵידַע מִגְּדֻלַּת וְרוֹמְמוּת רַבֵּנוּ זַ"ל, הָיְתָה גַּם כֵּן בְּרֹב שְׁקִידָתוֹ עַל דַּלְתֵי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל, וּנְסִיעוֹתָיו הַתְּמִידִיּוֹת שְׁנֵי פְּעָמִים בְּכָל חֹדֶשׁ שַׁבָּת אֶחָד בְּבֵיתוֹ בְּטוּלְטְשִׁין, וְשַׁבָּת אֶחָד בְּבֵית מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל עִם קְצָת יָמִים קֹדֶם הַשַּׁבָּת וְכֵן לְאַחֲרָיו. וְחוּץ נְסִיעוֹתָיו אֲשֶׁר נָסַע אִתּוֹ לְשַׁמְּשׁוֹ לְעֵת זְקֻנָתוֹ, וְהַנְּסִיעָה נִתְאָרְכָה כָּל פַּעַם הֵן בַּקַּיִץ וְהֵן בַּחֹרֶף:

לו

הַעְתָּקָה מִסִּפְרֵי כּוֹכְבֵי אוֹר חֵלֶק ג' הַנִּקְרָא בְּשֵׁם חָכְמָה וּבִינָה, וּבְשִׁנּוּי לָשׁוֹן קְצָת. מוּדַעַת זֹאת בְּדִבְרֵי הָאַר"י זַ"ל אֲשֶׁר יִבֹּאַר לְקַמָּן, כִּי אָמְנָם אֲשֶׁר לֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ עוֹד יָקוּם לְגָאֳלֵנוּ גַּם מֵהַגָּלוּת הַזֶּה. כִּי מָשִׁיחַ הוּא מֹשֶׁה וּמַה שֶּׁהָיָה הוּא בְּעַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּיֶתֶר שְׁאֵת. (וְאִם מִדִּבְרֵי הָאֲח"ם זַ"ל לֹא מַשְׁמַע הָכִי. אֲבָל כְּבָר נוֹדָע שֶׁכָּל הַיְּרֵאִים וְהַחֲרֵדִים לִדְבַר ה' תִּפְקֹוד בְּעִנְיָנִים כָּאֵלֶּה לְעִקָּר גָּדוֹל וְעָצוּם דִּבְרֵי הָאַר"י זַ"ל, אֲשֶׁר קִבֵּל תּוֹרָה מִפִּי אֵלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב) כִּי בֹּא יָבֹא גַּם בְּשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, וְיַשְׁלִיג אוֹתוֹ בְּשִׁלְמוּת עָצוּם וְנִשְׂגָּב עַד שֶׁלֹּא יֵרֵד עוֹד מֵאִתּוֹ. (וְעַל אוֹדוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל "שִׁלַּח נָא" וְכוּ' שֶׁאֵינוֹ גּוֹאֲלָם לֶעָתִיד, הַבֵּט נָא וּרְאֵה מַה שֶּׁמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן בְּסִימָן נ"ד בְּעִנְיַן גִּלְגּוּלִים, וּמוּבָא גַּם בְּשִׂאָר סִפְרֵי אֱמֶת, שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה מִתְגַּלְגֶּלֶת כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה, רַק זֶה הַנֶּפֶשׁ עִם זֶה הָרוּחַ וְכוּ'. כִּי בָּזֶה תָּבִין שֶׁלֹּא סָתְרוּ זֶה אֶת זֶה מַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל הָאֵלֶּה). וְעַתָּה כְּפִי אֲשֶׁר נוֹדָע הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעֵת שֶׁגִּלָּה אֶת הַמַּאֲמָר שֶׁבִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן כ"ח, דַּע שֶׁיֵּשׁ חִלּוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ'. וּמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל מֵעִצָּם הֶרְגֵּשׁוֹ בְּזַכּוּת לִבּוֹ אֶת עֹמֶק נוֹרָאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַד כִּי בָּעֲרוּ בְּקִרְבּוֹ כְּלַהֶבֶת שַׁלְהֶבֶת מַמָּשׁ, לֹא יָכֹל לְהִתְאַפֵּק, וְנָתַן אֶת קוֹלוֹ בְּפָנֵי כָּל הַנִּצָּבִים עָלָיו, אוּלַי כָּךְ הוּא הַפֵּרוּשׁ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל 'אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֶסַח הַדַּעַת', הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה בָּעוֹלָם וְלֹא יֵדְעוּ כִּי כְּבָר הוּא. (וּבְבֵאוּר יוֹתֵר

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מֶע וועט שְׁמִיסָעֶן מָשִׁיחַ מָשִׁיחַ, צוּם סוֹף הָאט אִיז עֶר [יְשׁוֹחֲחוּ מָשִׁיחַ מָשִׁיחַ, וּלְבַסּוֹף הִנֵּה הוּא]). וְרַבֵּנוּ זַ"ל גִּלָּה אֶת עֵינָיו וְהֶרְאָה לוֹ כִּי גַּם רַב נַחְמָן אָמַר כֵּן, אִי מִן חַיֵּי אֶנָא (בְּסַנְהֶדְרִין פֶּרֶק חֵלֶק אִיתָא 'כְּגוֹן אֲנָא', אֲבָל כְּמִדָּמֶה לִי מֵאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל סַיֵּם אָז אֲנָא הוּא). וְעַיֵּן בְּחַיֵּי מוֹהַרַ"ן בַּשִּׂיחוֹת הַשַּׂיָכִים לְהַתּוֹרוֹת שֵׁישׁ צַדִּיק שֶׁהוּא כָּלוּל מִתְּרֵין מְשִׁיחִין יַחְדָּו. וּכְפִי הַנִּרְאֶה וּמְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּעַל פֶּה שֶׁאֵלָה הַדְּבָרִים סָבְבוּ עַל רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ. וְשָׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּמְצָא בּוֹ גַּם מִנִּשְׁמַת בֶּן דָּוִד, הָיָה הָעִקָּר מִצַּד מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. וְשָׁאַף עַל פִּי שֶׁגַּם הָאָר"י זַ"ל וְעוֹד מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת הָיוּ מִצַּד מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, אֲבָל בּוֹ נִתְקַיֵּם מַאֲמַר הַכָּתוּב (שֶׁבְּשֶׁבַח הַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם אֶשֶׁת חַיִל), רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה.

לז

גַּם מְבֹאָר מִצִּרּוּפֵי דִּבְרֵי מוֹהַרַנ"ת זַ"ל שֶׁבְּהֶכְרֵחַ הַשִּׁנּוּיִים הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּאוֹת ל"ג. נִשְׁתַּנָּה כְּמוֹ כֵן הֶכְרֵחַ הִתְקַשְּׁרוּת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְעַצְמוֹת יוֹסֵף. כִּי בַּגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה הִתְקַשְּׁרוּתָם אֵלָיו עַל יְדֵי קִיחַת עַצְמוֹתָיו (כַּנַּ"ל), וְעַתָּה יִזְכּוּ מִדּוֹר לְדוֹר אֱלֹפִים נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְקַשֵּׁר לְעַצְמוֹתָיו עַל יְדֵי הַהִשְׁתַּטְּחוּת עַל קִבּוּרַת עַצְמוֹתָיו. וְשֶׁזֶּה מַה שֶּׁהִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהַבְטָחָה גְּדוֹלָה לְכָל הַבָּאִים עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, כִּי גַּם זֶה מֵעִקְּרֵי אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה:

לח

וְהִנֵּה כְּבָר מוּבָן מִדִּבְרֵי מוֹהַרַנ"ת זַ"ל הַיּוֹצְאִים מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הַמְצֹרָפִים לְדִבְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכִתְבֵי הָאָר"י זַ"ל שֶׁעִקַּר רָעַת הַגָּלוּת וּלְהֵפֶךְ טוֹבַת הַגְּאֻלָּה הוּא בְּרוּחָנִיּוּת לְהַכָּרַת הַחַיִּים נִצְחִיִּים בְּדֶבֶקוּת הַמּוֹחִין בְּעֹנֶג הַתּוֹרָה שֶׁבְּנִסְתָּר הַמְיֻסָּדֶת עַל הַתּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה. וְשֶׁמַּחֲמַת זֶה לֹא הָיְתָה כְּלָל הַשְׁלֵמָה בִּגְאֻלָּתֵנוּ מִמִּצְרַיִם קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה. וְגַם אַחַר כָּךְ מִקַּבָּלָתָהּ עַל כָּל פָּנִים בְּנִגְלֶה נִתְקַלְקֵל מַחֲמַת חֵטְא הָעֵגֶל, שֶׁלֹּא זָכִינוּ אַחַר כָּךְ לְקַבֵּל אֶת הַנִּסְתָּר שֶׁבָּהּ (שֶׁבָּזֶה הָיִינוּ זוֹכִים לְחֵרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת), וְכַאֲשֶׁר בֵּאַרְתִּי מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסִימָן כ"ב לִקּוּטֵי א' חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם עַיֵּן שָׁם. וְעַתָּה בִּירִידָתֵנוּ לְזֶה הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹן בְּחֶרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי דְּחָמִיר לָן, לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּשַׁעַר הַנּוּן וְשֶׁבֶר הַיָּם דְּסִטְרָא אָחֳרָא, יוֹתֵר וְיוֹתֵר הִקְדִּים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רְפוּאָה לְמַכָּה, שֶׁנִּתְעוֹרֵר רַבִּי עֲקִיבָא בְּעֶרֶךְ עֶשְׂרָה שָׁנִים קֹדֶם הַחֻרְבָּן לִלְמֹד וּלְלַמֵּד, עַד שֶׁהָיָה רָאוּי שֶׁתִּנָּתֵן הַתּוֹרָה עַל יָדוֹ, עַד שֶׁנִּתְיַחֵד בּוֹ אַחַר כָּךְ תַּלְמִידוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, שֶׁנִּמְצָא בּוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ. כִּי הוּא שֶׁנִּתַּן לוֹ רְשׁוּת לְהוֹצִיא עַל פְּנֵי תֵּבֵל תּוֹרָה שֶׁבְּנִסְתָּר (שֶׁהִיא מִצַּד שַׁעַר הַנּוּן דְּקְדֻשָּׁה. כִּי הָיָה בּוֹ מִנִּשְׁמַת מֹשֶׁה, וְעַתָּה עָלָה יוֹתֵר וְהִתְפָּאֵר בְּהָאִדְּרָא... בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב: "וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע" וְכוּ' – וַאֲנָא יָדַעְנָא). וְאַף

עַל פִּי שֶׁמֵּרֹב קִלְקוּלֵי הַדּוֹרוֹת נִסְתַּתְּרָה אַחַר כָּךְ תּוֹרָתוֹ בְּעַצְמָהּ כַּמָּה מֵאוֹת שָׁנִים, אֲבָל בְּכָל זֹאת גָּמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיאָהּ שֵׁנִית מִתַּעֲרָהּ וְהִסְתָּרָתָהּ, עַד שֶׁבָּאָה וְיָרְדָה אַחַר כָּךְ נִשְׁמָתוֹ בְּרַבֵּנוּ הָאָר"י זַ"ל לְהַתְחִיל וּלְגַלּוֹת יוֹתֵר תּוֹרָה שֶׁבְּנִסְתָּר (וְעַיֵּן לְקַמָּן). וְזֹאת אֲשֶׁר הֶעְתַּקְתִּי מִסֵּפֶר שְׁלָ"ה מִפָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים שֶׁהִיא הַבִּינָה, וְהִשִּׂיג אַף שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעוֹד מְבֹאָר שָׁם בִּתְחִלַּת הָעִנְיָן מַה שֶּׁמָּצָא כָּתוּב בְּשֵׁם הַמְקֻבָּל מוֹרֵנוּ הָרַב ר' חַיִּים, תַּלְמִיד מַבְהִ"ק שֶׁל הָאָר"י זַ"ל... בְּכָל דּוֹר בָּא מֹשֶׁה בְּסוֹד הָעִבּוּר... וְקוֹדֶם שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל הָיָה מֹשֶׁה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת וְהָיָה מַשִּׂיג שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים... וּכְשֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל נֶעְלַם מִמֶּנּוּ, וְזֶה שֶׁאָמַר ה' "לֵךְ רֵד" כְּנַ"ל רֵד מִמַּנְיַן ל"ך. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל 'חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה נִבְרְאוּ בָּעוֹלָם וְנִתְּנוּ לְמֹשֶׁה חָסֵר אֶחָד' פֵּרוּשׁ, מֵעִקָּרָא כֻּלָּם נִתְּנוּ לוֹ, וְאַחַר כָּךְ חִסְּרָהוּ אֶחָד. וְזֶה שֶׁכָּתוּב: "וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹקִים"... "וַיַּעַל מֵעַרְבוֹת מוֹאָב אֶל הַר נְבוֹ" נ' בוֹ. וְנִכְנַס הַנּוּן בִּשְׁמוֹ וְנַעֲשָׂה נָשָׂמָה, וְיָדוּעַ כִּי נְשָׂמָה בְּבִינָה.. וְזֶה נִרְמָז בְּפָסוּק "נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם... הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי", הוּא מֹשֶׁה וְהוּא מָשִׁיחַ, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל 'כַּגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן כָּךְ גּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן'. וְכֵן הַדּוֹר שֶׁהוֹלֵךְ הוּא הַדּוֹר שֶׁבָּא... וְאָמַר "הִנֵּה יַשְׂכִּיל" וְכוּ' כִּי הַמַּעֲלוֹת יִהְיוּ בְּהַדְרָגָה, בִּתְחִלָּה יַשְׂכִּיל וְאַחַר כָּךְ יָרוּם וְאַחַר כָּךְ "וְנִשָּׂאוֹ" וְאַחַר כָּךְ "וְגָבַהּ" וְכוּ' וְהוֹלֵךְ הַפָּסוּק וּמְגַלֶּה מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו בְּאֵלּוּ הַדּוֹרוֹת. עַד שֶׁבְּשִׁבְיל כָּךְ רָאוּי לְעָלוֹת לְכָל אוֹתָהּ מַעֲלָה. וְאָמַר (ישעיה נב) "כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן מִשְׁחַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ" וְעָלָיו מְדַבֶּרֶת כָּל הַפָּרָשָׁה. וְאָמַר "מִי הֶאֱמִין וְכוּ' וּזְרוֹעַ ה' עַל מִי נִגְלָתָה" עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהִנֵּה בִּדְבַר הַפָּסוּק הַנַּ"ל הַמְגֻלֶּה מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו בְּאֵלּוּ הַדּוֹרוֹת, וְעִנְיַן כָּל הַפָּרָשָׁה הַנַּ"ל הַסּוֹבֶבֶת עָלָיו, כָּל אֲשֶׁר יַעַיֵּן בָּהֶם הֵיטֵב יִרְאֶה בְּעֵינָיו שֶׁמִּבֹּאָר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר עָבַר עַל רַבֵּנוּ זַ"ל מֵעִנְיַן הַמְּרִיבָה וְהַמַּחֲלֹקֶת. וְלָעֲתִיד בְּהִתְגַּלּוּת הָאֱמֶת, יֹאמַר כָּל אֶחָד לַחֲבֵרוֹ מִי הֶאֱמִין לִשְׁמוּעָתֵנוּ וְכוּ'. וַיַּעַל כַּיּוֹנֵק לְפָנָיו וְכַשֹּׁרֶשׁ מֵאֶרֶץ צִיָּה. לֹא תֹאַר לוֹ וְלֹא הָדָר, וְנִרְאֵהוּ וְלֹא מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ. נִבְזֶה וַחֲדַל אִישִׁים, אִישׁ מַכְאוֹבוֹת וִידוּעַ חֹלִי. וּכְמַסְתֵּר פָּנִים מִמֶּנּוּ... וַאֲנַחְנוּ חֲשַׁבְנוּהוּ נָגוּעַ וְכוּ'. גַּם אִם תּוֹסִיף לְעַיֵּן שָׁם בַּשְּׁלָ"ה אֲשֶׁר יְסוֹבֵב עָלָיו גַּם הַכָּתוּב שֶׁבְּסוֹף הַפָּרָשָׁה הַנַּ"ל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָּרַבִּים, רָצָה לוֹמַר שֶׁיִּזְכֶּה שְׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם... וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק – פֵּרוּשׁ הוּא יְקַבֵּל חֶלְקוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמָּשׁ. וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים יְקַבְּלוּ עַל יָדָיו. וְתִרְאֶה בְּעֵינֶיךָ שֶׁיֵּשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה זֶה מַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיֵּשׁ לוֹ נִגּוּן לְשִׁיר, אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וַחֲסִידִים (וְשֶׁזֶּה עִנְיַן מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁר לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא יָשִׁיר) כִּי כְּבָר נוֹדָע וּמוּבָן... שֶׁכָּל שָׂכָר הַמְקֻוֶּה לְהַצַּדִּיקִים הוּא בְּאֶמְצָעוּת הַנִּגּוּן שֶׁיִּתְעַר לֶעָתִיד. גַּם מִכָּל דִּבְרֵי הַשְּׁלָ"ה הַנַּ"ל וּבְשֵׁם הָאָר"י זַ"ל נִרְאֶה מְבֹאָר גַּם כֵּן בְּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב "וְלֹא

קָם" וְכוּ', כַּנַ"ל שֶׁבְּכָל דּוֹר (הוֹלֵךְ שֶׁהוּא דּוֹר שֶׁבָּא עַד כָּל הַשִּׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל) לֹא נִמְצָא וְלֹא קָם עוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כְּמשֶׁה, אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ נִתְעַלָּה מִדּוֹר לְדוֹר יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה (וְאִם חָסֵר).

וְאַגַּב אוֹרְחָא הִנְנִי לְפָרֵשׁ קְצָת דִּבְרֵי הַשְּׂלָ"ה הַמְּרֻכָּבִים בְּדִבְרֵי מוֹרֵנוּ הָרַב ר' חַיִּים וִיטַאל וְהָאֲרִיזַ"ל בְּעִנְיַן הַשֵּׁם אֱלֹקִים הַנִּזְכָּר בְּהַכָּתוּב הַנַ"ל (וּמשֶׁה וְכוּ') שֶׁהִיא הַבִּינָה (שֶׁנִּמְצָא בָּהּ חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים כַּנַ"ל). כִּי זֶה מְבֹאָר מִדִּבְרֵי חֲזַ"ל בְּעַצְמָם בְּעִנְיַן הַכָּתוּב "וַתְּחַסְּרֵהוּ" וְכוּ' אֲשֶׁר פֵּרְשׁוּ וְסָבְבוּ אֶת הַשֵּׁם אֱלֹקִים עַל הַבִּינָה (הַנִּתְחַלֶּקֶת לְנוּן שְׁעָרִים כַּנַ"ל) אֲשֶׁר מִזֶּה לָמְדוּ שֶׁנֶּחְסַר קְצָת מִמּשֶׁה.

לט

בְּדִבַּר הַמַּחֲלֹקֶת הַנַ"ל שֶׁהָיְתָה עָלָיו. עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית שֶׁכָּתַב שָׁם לְעִנְיַן מֹשֶׁה: 'וְאָדָם אִיתְקְרֵי אִיהוּ. וּבְגִינֵהּ אִתְמַר בְּגָלוּתָא בָּתְרָאָה, וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר אֶלָּא כֻּלְּהוּ כְּנֶגְדּוֹ'. וְכַאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עַל כְּלָלִיּוּת הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּיָמָיו: אַזוֹי ווי דִּיא וָואס קְרִיגֶען אוֹיף מִיר ווַייסֶען נִיט פּוּן מִיר, אַזוֹי דִּיא וָואס הַאלְטֶען פּוּן מִיר ווַייסֶען אוֹיךְ נִיט פּוּן מִיר [כְּמוֹ שֶׁאֵלּוּ שֶׁחוֹלְקִים עָלַי אֵינָם יוֹדְעִים מִמֶּנִּי, כָּךְ אֵלּוּ שֶׁאוֹחֲזִים מִמֶּנִּי לֹא יוֹדְעִים מִמֶּנִּי].

מ

גַּם כְּבָר כָּתַבְתִּי בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁכְּפִי הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי הָאֲרִ"י זַ"ל שֶׁכָּל שַׁעַר (מֵהַחֲמִשִּׁים שְׁעָרִים הַנַ"ל) נֶחְשָׁב וְנִקְרָא בְּשֵׁם מֹחַ מְיֻחָד בְּבִינָה (וְהַשָּׁגָה בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ) אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וּמְצֻטְרָפוֹת בִּשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ נ' מ'ח'ן' (אוֹתִיּוֹת הַנִּרְגָּשׁוֹת בַּמִּבְטָא) אוֹ בְּדֶרֶךְ זֶה מ'ח' נ'ן' שֶׁהַנּוּן כְּפוּלָה כְּנֶגְדּהּ, וּבְהִתְאַחֲדוּתוֹ עִם משֶׁה מְמֵילָא מְבֹאָר שֶׁהוּא הַ'נּ'שְׂ'מָ'ה' שֶׁבִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם אֲשֶׁר הָעִקָּר שֶׁבָּהֶם הִיא כְּלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל וְהַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר בָּהֶם:

מא

וְהִנֵּה כְּבָר הֵבֵאתִי לְעֵיל מִשִּׂיחוֹת רַבֵּנוּ זַ"ל (שֶׁאַחַר הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת), שֶׁבְּגִלְגּוּלֵי הַנְּשָׁמוֹת מִדּוֹר לְדוֹר מַחֲלִיף הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צְרוּפֵי הַנֶּפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁלֹּא הָיוּ בַּצְּרוּף הָרִאשׁוֹן לָבֹא בְּאִישׁ אֶחָד כַּנַ"ל. כִּי כַּאֲשֶׁר תֵּרֵד הַנֶּפֶשׁ בְּאִישׁ אֶחָד, נִצְטָרֵף לָהּ הָרוּחַ מֵאִישׁ אַחֵר. וּכְפִי הַנִּרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי מִצְּרוּפֵי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בִּכְתָב וּבְפֶה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁגַּם רַבֵּנוּ יִשְׂרָאֵל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָה נֶחְשָׁב בֵּין יְחִידֵי הַדּוֹרוֹת כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְהָאֲרִ"י זַ"ל הַנַ"ל, אֲבָל בּוֹ נִמְצָא עִקַּר גְּדוֹל מִנִּשְׁמַת יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁנִּקְרָא אַחַר כָּךְ בְּשֵׁם 'יִשְׂרָאֵל'. וְכַאֲשֶׁר זָכָה תְּחִלָּה בַּעֲבוֹדָתוֹ לְהַמְשִׁיךְ בָּעוֹלָם נִשְׁמַת יוֹסֵף וְאַחַר כָּךְ נִשְׁמַת משֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁאַחַר כַּמָּה דּוֹרוֹת נִצְטָרֵף לָהֶם דָּוִד אֲשֶׁר עַל יָדוֹ פָּ'דָ'ה' ה' אֶת יַעֲקֹב

בַּפְּדִיּוֹן הָעֶלְיוֹן שֶׁבְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין וּגְאֻלּוֹ וְכוּ'. כִּי בְּבִנְיַן בֵּית דָּוִד הֵאִירוּ יוֹתֵר הַמּוֹחִין שֶׁבִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, כֵּן גַּם עַתָּה שֶׁנַּפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מוּכָנִים לְקִיּוּם הַכָּתוּב "כִּי פָּדָה וְכוּ' וּגְאָלוֹ" וְכוּ' בִּגְאֻלָּה נִצְחִית, הַקְּדִים לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל סָבָא כַּנַּ"ל, לְהַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ וּמִזַּרְעוֹ הַקָּדוֹשׁ נִשְׁמַת מוֹהַר"ן זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה (בִּנְיַן מֹחִין מֹחַ נוּן הַנַּ"ל) הַמַּכְרִחַ וְהָעִקַּר בַּנְּשָׁמָה הַכְּלָלִיּוּת שֶׁבְּמ'שֶׁ'ה' הַנַּ"ל. כִּי תּוֹרוֹתָיו וּמַעֲשָׂיוֹתָיו הֵן הֵן סִתְרֵי תּוֹרָה וּפְנִימִיּוּתָיו הַנִּמְצָאִים מִצַּד הַנּוּן (כַּאֲשֶׁר הֵבֵאתִי בְּמָקוֹם אַחֵר) וְהַמַּכְרִחִים לְגָאֳלָתֵנוּ הַנִּצְחִיִּת:

מב

וְיַעַן אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה נִקְרָא גַּם כֵּן בְּשֵׁם פּוֹדֶה וְגוֹאֵל, יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמּוּבָא בְּסֵפֶר כִּסֵּא מֶלֶךְ, בְּפֵרוּשׁוֹ עַל הַתִּקּוּנִים (בְּהַקְדָּמַת הַתִּקּוּנִים) בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, יִתְעַר פֶּרְקָנָא וְכוּ' בְּשָׁנַת ה' תק"ל וְלֹא יַעֲבֹר מֵחֲזוֹר רצ"ב הַנִּשְׁלָם בְּשָׁנַת ה' תקמ"ט עַד שֶׁיָּבֹא בֶּן דָּוִד. כִּי כְּפִי שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל מְכֻוָּן יוֹתֵר הַגִּרְסָא הַמּוּבָא בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן, שֶׁהָיְתָה הֶלֶּדֶת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּשָׁנַת תקל"א בְּחֹדֶשׁ נִיסָן. וַאֲשֶׁר לְפִי זֶה הָיְתָה הוֹרַדַת נִשְׁמָתוֹ לָזֶה הָעוֹלָם בְּסוֹף שָׁנַת תק"ל הַנַּ"ל. וּתְחִלַּת פִּרְסוּמוֹ וְהִתְגַּלּוּתוֹ בָּעוֹלָם הָיְתָה אַחַר כָּךְ בִּשְׁנַת תקמ"ט מְכֻוָּן מַמָּשׁ (וּכְבָר כָּתַבְתִּי לְעֵיל שֶׁהוּא נִקְרָא גַּם בְּשֵׁם בֶּן דָּוִד. וְאִם לֹא עָצַת הַס"מ לְהַעֲמִיד עָלָיו עֲלִילוֹת בְּחִנָּם עַל לֹא דָּבָר, הָיְתָה גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה בְּיָמָיו),

מג

גַּם כְּפִי הַנּוֹדָע בְּסִפְרֵי אֱמֶת שֶׁנִּשְׁמַת מָשִׁיחַ הוּא בְּסוֹד הַשְּׁכִינָה, יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּסִדּוּר יַעְבֵּ"ץ בְּפִתְרוֹן חֲלוֹמוֹת, שֶׁהָרוֹאֶה אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּשִׁמּוֹ נוּן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּוִקָא שְׁתֵּי נוּנִין, כְּאִלּוּ רָאָה פְּנֵי הַשְּׁכִינָה. וְזֶה הַפִּתְרוֹן מִתְיַחֵס בְּקַבָּלָתוֹ מִיּוֹסֵף הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ (כַּנִּרְשָׁם בּוֹ לְסִימַן הַשְּׁנֵי אוֹתִיּוֹת י"ה שֶׁהֵם רָאשֵׁי תֵּבוֹת יוֹסֵף הַצַּדִּיק כַּמְּבֹאָר שָׁם בְּהַקְדָּמַת הַפִּתְרוֹן). גַּם שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁזֶּה מַה שֶּׁיָּצָא מִפִּי יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּתַרְעֻמְתּוֹ עַל הַשְּׁבָטִים (אֲשֶׁר הֵם הֵם הָיוּ כְּלָלִיּוּת צַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁבְּאֵלֶּה הַיָּמִים) וְהַתַּרְעוֹמוֹת הָיְתָה עַל מְכִירַת יוֹסֵף (כַּמּוּבָן מִמַּה שֶּׁקִּנְטֵר אַחַר כָּךְ שִׁמְעוֹן וְלֵוִי שֶׁהָיוּ הָעִקָּרִיִּים בָּזֶה) וְאָמַר לָהֶם "הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים". כִּי גַּם אָז בְּהִתְגַּלּוּת יוֹסֵף (הוֹסֵף וְהוֹלֵךְ נַחַל נוֹבֵעַ וּמִתְחַדֵּשׁ וְכוּ') כֻּלְּכֶם תְּרִיבוּ עָלָיו, כִּי גַּם אָז אַף עַל פִּי שֶׁרַק שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אָמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו "לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ". אֲבָל מֵהַחְלָטַת הַכָּתוּב בְּלָשׁוֹן סְתָם הַכּוֹלֵל אֶת כֻּלָּם, וְגַם מִדִּבְרֵי יְהוּדָה שֶׁלֹּא אָמַר (בַּעֲצָתוֹ עַל הַמְכִירָה) רַק "וְיָדֵינוּ אַל תְּהִי בּוֹ" (כִּי בַּעֲבוֹדָתוֹ בְּבֵית הַפְּרָאִים הָעַרְבִים מִמֵּילָא קָרוֹב הַדָּבָר בְּתַבְעֶרַת חָרוֹן אַפּוֹ עַל אֵיזֶה מִשְׁגֶּה, שֶׁיַּכּוּ אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ. רַק שֶׁעַל כָּל פָּנִים יְדֵיהֶם בְּעַצְמָם אַל יִשְׁפְּכוּ אֶת דָּמוֹ) וּבָאֱמֶת

הָאֱמִתִּי הָיְתָה מַעֲלַת יוֹסֵף נַעֲלֶה וְנִשְׂגָּב עַל כֻּלָּם, כִּי רַק הוּא נֶחְשָׁב בֵּין הַשִּׁבְעָה רוֹעִים, וְעוֹד בְּשִׁין הָאַרְבַּע רָאשִׁים הַמּוֹרִים עַל הַפּוֹדִים וְהַגּוֹאֲלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כִּי עַל יְדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְעַצְמוֹת יוֹסֵף (כַּנַ"ל) יָצְאנוּ מִמִּצְרַיִם. וְגַם עַתָּה מִזֶּה הַגָּלוּת בְּצֵאתֵנוּ עַל יְדֵי בֶּן דָּוִד, נִמְצָא הֶכְרֵחַ גָּדוֹל בְּעַצְמוּתוֹ כַּנַ"ל.

הָרַב זַ"ל מִטְּשֶׁערִין שֶׁשָּׁמַע מֵאֲבִי אָבִיו הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן זַ"ל מִבְּרַסְלֶב, שֶׁנִּכְנַס פַּעַם אַחַת לְרַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ (קְצָת בִּלְשׁוֹן תּוֹכָחָה), לָמָּה לֹא תִּקַּח אֶת סִפְרֵי וּתְעַיֵּן בּוֹ הֵיטֵב עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ אֵיזֶה קֻשְׁיָא, וְאַחַר כָּךְ תּוֹסִיף וּתְעַיֵּן בּוֹ עַד שֶׁתָּבִין וְתֵדַע אֶת הַתֵּרוּץ שֶׁעַל זֶה. וְכִשְׁמֹעַ הָרַב אֶת דְּבָרָיו חָזַר לְבֵיתוֹ וּפָתַח אֶת הַסֵּפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן וְהִתְחִיל לְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁעָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ קֻשְׁיָא וּפְלִיאָה בִּדְבָרָיו, וְאַחַר כָּךְ הוֹסִיף לִלְמֹד וּלְעַיֵּן בּוֹ עַד שֶׁעָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ הַתֵּרוּץ וְהִתְּשׁוּבָה שֶׁעַל הַקֻּשְׁיָא הַזֹּאת. וְחָזַר אַחַר כָּךְ לְרַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לְפָנָיו אֶת הַקֻּשְׁיָא וְהַתֵּרוּץ וְהוֹטְבוּ דְבָרָיו בְּעֵינֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. וְאָמַר לוֹ אֲנִי יוֹדֵעַ מֵאֶחָד שֶׁחִבֵּר פֵּרוּשׁ עַל הַזֹּהַר וְלֹא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְאַף עַל פִּי כֵן כֵּוָן אֶל הָאֱמֶת. (כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי הָרַב זַ"ל מִטְּשֶׁערִין וּבְצֵרוּף כָּל זֶה וְהַנַּ"ל בְּאוֹת י"ב תְּבִין גַּם כֵּן בְּרֹב הֶהֱכְרֵחַ וְחִיּוּב וְהַסְּגֻלָּה שֶׁבִּלְמוּד הָעִיּוּן אֲשֶׁר בְּתוֹרָתוֹ, וְגַם בִּפְשִׁיטוּת לֹא בְּדֶרֶךְ דְּרָשׁ):

כרך שלישי

לִקְצָת מַעֲשִׂיּוֹת וְהוֹדָעוֹת נְחוּצוֹת אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מִצְּרוּפֵי דִּבְרֵי מוֹהֲר"ן וּמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה (וְהַפִּלְפּוּלִים אֲשֶׁר בָּהֶם) הַמַּכְרִחִים בִּדְבָרֵי הָאָר"י זַ"ל וְהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ. וּבְתַחְלָתָם הוֹסַפְתִּי לְהַצִּיג גַּם הַבָּאוּרִים:

וְעוֹד הֵבֵאתִי בְּזֶה הַכָּרְךְ גַּם כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵאַנְשֵׁי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל אֲשֶׁר כָּל יְמֵי גְּדַלְתִּי בֵּינֵיהֶם.

מד

וְעַתָּה נָשׁוּב עוֹד הַפַּעַם לְהַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים הַנַּ"ל בְּעִנְיַן הַשָּׂגַת מֹשֶׁה לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ הַנַּ"ל. וּמִמֵּילָא מוּבָן שֶׁגַּם פְּנֵי מֹשֶׁה בְּחַיָּיו, שֶׁבַּגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה נֶחְשַׁב כִּפְנֵי חַמָּה, לֹא נֶחְשַׁב כְּלָל כְּנֶגֶד פְּנֵי הַחַמָּה שֶׁבָּעֲתִידִים וְכוּ', שֶׁזָּכָה כָּעֵת בַּהֲכָנָתוֹ אֶת עַצְמוֹ לַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהוּא פְּנֵי הַחַמָּה שֶׁלֶּעָתִיד, אֲשֶׁר נִבָּא עַל זֶה יְשַׁעְיָה בְּהַכָּתוּב "וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה" וְכוּ', וְשֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמַר שֶׁיִּלְמֹד לֶעָתִיד תּוֹרָה עִם כָּל הַשִּׁבְעָה רוֹעִים (אֲשֶׁר גַּם מֹשֶׁה בִּכְלָלָן). מִמֵּילָא מוּבָן לְפִי זֶה גַּם בְּגַדֶּלֶת מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נֶחְשַׁב כְּנֶגֶד רַבֵּנוּ זַ"ל רַק לִפְנֵי הַלְּבָנָה (כַּמְבֹאָר מֵהַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן ו' לִקּוּטֵי א' שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהִתְקָרְבוּתוֹ, וּמֵהַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן ז' לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא, שֶׁאָמַר בִּסְמִיכָתוֹ שֶׁלִּפְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ). אֲבָל אֵין דּוֹמֶה

כְּלָל אוֹר פְּנֵי הַלְּבָנָה שֶׁזָּכָה וְהַתַּלְמִיד בַּגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה בְּקַבָּלָתוֹ מִפְּנֵי הַחַמָּה שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה (שֶׁאֵין זֶה רַק בְּמִדַּת הַנֶּצַח כַּנּוֹדָע) לְאוֹר פְּנֵי הַלְּבָנָה שֶׁזָּכָה כָּעֵת בְּקַבָּלָתוֹ מִפְּנֵי הַחַמָּה שֶׁלֶּעָתִיד. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁכְּפִי רֹב הָאוֹר לְאֵין עֵרֶךְ שֶׁבִּפְנֵי הַחַמָּה הַזֹּאת, נֶחְשָׁב גַּם אוֹר פְּנֵי הַלְּבָנָה שֶׁמְּקַבֵּל מֵאִתּוֹ כְּאוֹר פְּנֵי הַחַמָּה שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא מַדְרֵגַת פְּנֵי מֹשֶׁה בְּעַצְמוֹ. וְיבֹאַר לְפִי זֶה גַּם מַה שֶּׁיָּצָא מִפִּי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אַז עֶזְרָא הַסּוֹפֵר גֶּייט אַוועק [שֶׁעֶזְרָא הַסּוֹפֵר הוֹלֵךְ]. כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל (בְּמַסֶּכֶת הוֹרָיוֹת) 'רָאוּי הָיָה עֶזְרָא שֶׁתִּנָּתֵן תּוֹרָה עַל יָדוֹ אִלְמָלֹא קִדְּמוֹ מֹשֶׁה' (וְעַיֵּן לְקַמָּן). וְגַם לְפִי זֶה נִתְעוֹרַרְתִּי לְהַכִּיר וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּגָדְלַת אָבִי הָרַב ר' נַחְמָן זַ"ל מִטָּאלְטְשִׁין, כִּי הוּא אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל (בִּפְנֵי רַבִּי אַהֲרֹן בֶּן ר' אַבְרָהָם חַיִּים מֵאוּמָיִן) בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, אֲנִי מֵכִין אֶת הַכֹּל עִם הָעֵט, וְאַחַר כָּךְ יִהְיֶה יְכֹלֶת גַּם לְר' נַחְמָן מִטָּאלְטְשִׁין לְהַנְהִיג (הָמוֹן אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֲשֶׁר כִּנָּה אוֹתָם אָז בְּשֵׁם) הַגַּלְגַּל (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, אִיךְ גְּרֵייט צוּא אַלְדִינְג מִיט דֶּעד פֶּען, דֶּעד נָאךְ וֶוועט נַחְמָן טָאלְטְשִׁינֶר אוֹיךְ קֶעגֶען פִּירֶען עֶס רֶעדִיל). כִּי אַף עַל פִּי שֶׁמַּחֲמַת שֶׁהָיָה יָתוֹם בְּלֹא אָב וְאֵם, לֹא עָלָה כָּל כָּךְ בְּמַעֲלַת הַלִּמּוּד, אֲבָל גַּם הוּא קָרָא וְשָׁנָה הַרְבֵּה מֻחְמַת שֶׁהָעִקָּר הוּא הַשִּׁמּוּשׁ וְהַשְׁקִידָה תָּמִיד עַל דַּלְתֵי הָרַב, וְלֹא נִמְצָא כְּלָל בְּכָל אַנְשֵׁי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹתָיו כְּמוֹהוּ בְּעֵרֶךְ אַרְבָּעָה עָשָׂר שָׁנִים. כִּי אֲפִלּוּ ר' מֹשֶׁה וְאָחִיו ר' זַיְינְוֶועל כָּל יְמֵי הֱיוֹתָם בְּבְרֶסְלֶב לֹא הָיוּ בָּאִים לְמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל רַק בְּשַׁבָּת בְּסוֹף הַסְּעֻדָּה שֶׁבַּלַּיְלָה וְיוֹם הַשַּׁבָּת וּבִסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית וּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְאַחַר כָּךְ נִתְרַחֲקוּ לְהִתְיַשֵּׁב בִּטְשֶׁעהְרִין וְלֹא זָכוּ לַעֲמֹד לְפָנָיו רַק בִּקְצָת הַזְּמַן שֶׁנִּתְעַכֵּב בִּטְשֶׁעהְרִין, שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם בַּחֹרֶף, וְאַחַר כָּךְ בַּקַּיִץ שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם וּבִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמָיִן, וּשְׁתֵּי פְּעָמִים אוֹ יוֹתֵר נָסַע אִתּוֹ יַחַד גַּם ר' מֹשֶׁה הַנַּ"ל זַ"ל, אֲבָל אֵין זֶה עוֹלֶה כְּלָל כְּנֶגֶד הַדִּבֵּקוּת וְהַשִּׁמּוּשׁ וְרִבּוּי הָעֲמִידָה לְפָנָיו שֶׁזָּכָה אָבִי זַ"ל.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סִבֵּב נִפְלְאוֹתָיו לְהוֹשִׁיבוֹ טוּלְטְשִׁין, אֲשֶׁר לֹא רְחוֹקָה הִיא מִבְּרֶסְלֶב כְּעֵרֶךְ רְחוֹק הָעִיר נֶעמִירוֹב מִבְּרֶסְלֶב. כִּפְי הַמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהָיְתָה בָּזֶה כַּוָּנָה נִפְלְאָה מַה שֶּׁנִּתְיַשֵּׁב בִּבְרֶסְלֶב סָמוּךְ לְמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שֶׁיִּשֵּׁב בְּנֶעמִירוֹב, וְלֹא עִם מוֹהֲרַנַ"ת בְּעִיר אַחַת. כִּי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל רָצָה פַּעַם אַחַת בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְיַשֵּׁב גַּם כֵּן בִּבְרֶסְלֶב וְלֹא הִסְכִּים עַל זֶה רַבֵּנוּ זַ"ל (בְּרֹב הֶכְרֵחַ הַמְּנִיעוֹת אֲשֶׁר עַל יָדָם כָּל הִתְהַוּוּת הַכֵּלִים לְקַבֵּל), אֲבָל מֻחְמַת שֶׁעַל כָּל פָּנִים לֹא יָבֹאוּ מְנִיעוֹת רַק בְּמִשְׁקָל וּבְמִדָּה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְיַשֵּׁב בִּבְרֶסְלֶב, וְלֹא נִמְצָא מִבְּרֶסְלֶב לְנֶעמִירוֹב אֲפִלּוּ שְׁנֵי פַּרְסָאוֹת (רוּסְיָיאוֹת) כַּנּוֹדָע. וְכֵן סִבֵּב אַחַר כָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרִחוּק אָבִי מִמּוֹרַנַ"ת זַ"ל, זֶה בִּבְרֶסְלֶב וְזֶה בְּטָאלְטְשִׁין, שֶׁגַּם בֵּינֵיהֶם לֹא נִמְצָא רִחוּק אֲפִלּוּ שְׁנֵי פַּרְסָאוֹת כַּנַּ"ל.

מה

גַּם אִם נָבֹא בְּעֹמֶק דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ז' 'כִּי מְרַחֲמָם' וְכוּ' הַנַּ"ל, וְנַבִּיט וְנִרְאֶה בְּרֹב נִפְלְאוֹת הַבֵּן אֱלִיעֶזֶר וְהַתַּלְמִיד יְהוֹשֻׁעַ, הַמּוּבָא שָׁם, וְנָבִין וְנִתְבּוֹנֵן כְּמוֹ כֵן בְּשִׁנּוּיֵיהֶם זֶה מִזֶּה, כִּי אֱלִיעֶזֶר עַל שֵׁם הָעֵזֶר, וִיהוֹשֻׁעַ עַל שֵׁם הַיְשׁוּעָה. וְהַחִלּוּק וְהַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּפֵרוּשִׁים הוּא מַה שֶּׁשֵּׁם עֵזֶר אֵין שַׁיָּךְ רַק אִם הָאָדָם בְּעַצְמוֹ מִשְׁתַּדֵּל וְעוֹבֵד כָּרָאוּי, רַק שֶׁאַף עַל פִּי כֵן מֻכְרָח עַל כָּל פָּנִים שֶׁיֵּעָשֶׂה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֵזֶר (בְּאֹפֶן שֶׁיַּגִּיעַ אֶל הַמְכֻוָּן שֶׁבְּכָל עֲבֹדָא כְּעִנְיַן הַכָּתוּב "אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר" שֶׁנֶּאֱמַר עַל הָאִשָּׁה, וְעִקַּר הָעֲבָדָה עַל יְדֵי הָאִישׁ כִּלְשׁוֹן הַחֲכָמִים בְּהַכְתָּבָה 'אָפְלַח וְאוֹקִיר' וְכוּ'), וְלֹא כֵן פֵּרוּשׁ הַלָּשׁוֹן יְשׁוּעָה, שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל דְּלֵית מִגַּרְמֵהּ כְּלוּם, עַד שֶׁמַּכְרָח לוֹ לְגַמְרֵי הַיְשׁוּעָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִם נוֹסִיף לְהַבִּיט וּלְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם, נָבִין וְנִרְאֶה שֶׁזֶּה זֶה הַחִלּוּק וְהַהֶבְדֵּל כִּבְיָכוֹל שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַנִּמְצָאוֹת בְּאֵלֶּה הַשֵּׁמוֹת אֱלִיעֶזֶר וִיהוֹשֻׁעַ, כְּפִי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסִימָן ז' שֶׁבְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא (כִּי מְרַחֲמָם וְכוּ') הַנַּ"ל. כִּי מְבֹאָר שָׁם מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁנִּמְצָאוֹת מֵהֶם בְּהַמַּקִּיפִים עַיִן שָׁם, ש"ע נְהוֹרִין (שְׁנֵי פְּעָמִים הֶקֵּף עַיִן שָׁם) וּמְפֹרָשׁ בָּזֶה מִלַּת מַעֲשֶׂה מ'ה ש'ע, וְשֶׁמִּשָּׁם כָּל קַבָּלַת הַמַּלְכוּת (וְעַיִן הֵיטֵב בְּהַבְּאוּרִים אֲשֶׁר בֵּאַרְתִּי בָּהֶם) אֲשֶׁר נוֹדַע עַל פִּי הָאֲרִ"י זַ"ל שֶׁהוּא הֵא הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הוי' יִתְבָּרַךְ. וּמִמֵּילָא יַעֲלֶה לָנוּ לְפִי זֶה בְּמִלַּת יְהוֹשֻׁעַ, כָּל הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁבְּשֵׁם הוי' יִתְבָּרַךְ (כִּי לְפִי זֶה מִמֵּילָא מוּבָן שֶׁזֹּאת הַהֵא הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת שֶׁמְּאִירִים בָּהּ אֱלֶה הַש"ע. נִקְרָאָה מֻחְמֶּצֶת זֶה כָּל פַּעַם גַּם הֵיא בְּעַצְמָהּ עַל שֵׁם הַש"ע). וּכְבָר נוֹדַע שֶׁזֶּה הַשֵּׁם הוּא בְּמִדַּת הָרַחֲמִים הַגָּדוֹל לְאֵין עֵרֶךְ מֵהַחֶסֶד סְתָם, שֶׁבְּשֵׁם 'אֵל' שֶׁהוּא בְּשֵׁם אֱלִיעֶזֶר כַּנַּ"ל. כִּי לְפִי הַנַּ"ל מִמֵּילָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁזֶּה מֻחְמֶּצֶת שֶׁהַבֵּן אֱלִיעֶזֶר אֲשֶׁר אֵין צָרִיךְ רַק לְעֶזֶר (לֹא לִישׁוּעָה לְגַמְרֵי) דֵּי וְהוֹתֵר לְפָנָיו הַחֶסֶד סְתָם שֶׁבְּשֵׁם אֵל הַנִּמְצָא בִּשְׁמוֹ, וְלֹא כֵן הַתַּלְמִיד שֶׁהוּא הַמֻּכְרָח לִישׁוּעָה לְגַמְרֵי, הוּא הַמֻּכְרָח לְמִדַּת הָרַחֲמִים לְגַמְרֵי שֶׁבְּשֵׁם הויה בְּעַצְמוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנּוֹדָע.

מו

וְלוּלֵא דְּמִסְתְּפִינָא מִלְּהַפְלִיג יוֹתֵר בְּעֹמֶק הַדָּבָר, הָיִיתִי אוֹמֵר שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנִּסְתַּלֵּק יְהוֹשֻׁעַ בְּיוֹם כ"ו נִיסָן שֶׁהוּא מִסְפַּרְיָ הַשֵּׁם הויה יִתְבָּרַךְ כַּנּוֹדָע. וּכְפִי אֲשֶׁר בֵּאַרְתִּי לְעֵיל בְּרוֹמְמוּת מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל, שֶׁכְּנֶגֶד רַבֵּנוּ זַ"ל נִקְרָא גַּם כֵּן בְּשֵׁם הַתַּלְמִיד יְהוֹשֻׁעַ דְּלֵית לֵהּ מִגַּרְמֵהּ כְּלוּם, אֲבָל כְּנֶגֶד כְּלָלִיּוּת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל עָלָה וְנִתְעַלָּה גַּם כֵּן לְמַדְרֵגוֹת פְּנֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא פְּנֵי עֶזְרָא כַּנַּ"ל מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל (וְעַיֵּן לְקַמָּן). וּמִמֵּילָא מְבֹאָר גַּם לְרֹאשׁ תַּלְמִידָיו וּמְשָׁרְתָיו וּמְשַׁמְּשָׁיו, שֶׁהוּא אָבִי הָרַב ר' נַחְמָן זַ"ל מִטָּאלְטְשִׁין שֶׁכְּנֶגְדֵּנוּ וּכְלָלִיּוּת הַנְּפָשׁוֹת, נִקְרָא גַּם כֵּן בְּשֵׁם יְהוֹשֻׁעַ, וְשֶׁזֶּה מַה שֶּׁגַּם הִסְתַּלְקוּתוֹ הָיְתָה מְכֻוָּן בַּיּוֹם

הַזֶּה כ"ו נִיסָן (זֶה הָרֶמֶז שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ). וְעַיֵּן לְקַמָּן שֶׁאוֹסִיף לְדַבֵּר בְּעִנְיַן אָבִי זַ"ל.

מז

וְאִם הָיִיתִי זוֹכֶה בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים לְהַכִּיר וְלֵידַע כָּל כָּךְ מֵחֲשִׁיבוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ, כַּאֲשֶׁר שָׂמְתִּי אֶל לִבִּי זֶה עֶרֶךְ שִׁלְשָׁה שָׁנִים, יוֹדֵעַ אֲנִי בְּרוּר שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹבְרִים עָלַי הַתְּלָאוֹת הַמְשֻׁנּוֹת וַעֲנָיוּת וְדַחֲקוּת כָּזֶה אֲשֶׁר עַד הַיּוֹם לֹא יָצָאתִי מֵהֶם. כִּי הִנֵּה שָׂמְתִּי אֶל לִבִּי בִּדְבַר הַכְּתוּבִים שֶׁבְּעִנְיַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, וַאֲשֶׁר מֵאֵלֵינוּ נָבִין שֶׁגַּם זוּלַת הַשֶּׁבַח שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו "לֹא מָשׁ" וְכוּ', הָיָה עוֹבֵד ה' וּבוֹרֵחַ מִן הַחֵטְא. וְאַף עַל פִּי כֵן, אִם גַּם גְּדֻלָּה עֲבוֹדָתוֹ בְּכִפְלֵי כְּפָלַיִם, וְלֹא לְהַדְבֵּק כָּל כָּךְ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, נִרְאֶה מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁלֹּא הָיָה זוֹכֶה אַחַר כָּךְ לְמַלְאוֹת אֶת מְקוֹמוֹ וּלְקַבֵּל מֵאִתּוֹ סְמִיכוּת יָדָיו בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת כָּל כָּךְ. וְגַם עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שֶׁבְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת קָרְאָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה בְּשֵׁם מְשָׁרֵת לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. כִּי בְּפָרָשַׁת כִּי תִשָּׂא וּבְמִשְׁפָּטִים בְּסוֹפָהּ נִזְכַּר בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב "וּמְשָׁרְתוֹ" וְכוּ', וּבְפָרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ בְּהַכָּתוּב "וַיַּעַן וְכוּ' מְשָׁרֵת מֹשֶׁה", וְגַם בִּתְחִלַּת סֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ מַתְחִיל הַכָּתוּב "וַיְהִי אַחֲרֵי" וְכוּ', מְשָׁרֵת מֹשֶׁה". וּכְפִי רוֹמְמוּת מוֹהַרַנ"ת הַנַּ"ל אֲשֶׁר זָכָה בְּכֹחַ רַבֵּנוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה בְּעַצְמוֹ, הֲלֹא דָּבָר הוּא מַה שֶּׁהִזְכַּרְתִּי לְעֵיל שֶׁבְּכָל אַנְשֵׁי מוֹהַרַנ"ת זַ"ל לֹא נִמְצָא מְשָׁרֵת וּמְשַׁמֵּשׁ וְדָבוּק לְמוֹהַרַנ"ת כָּמוֹהוּ, וּמְקַבֵּל מֵאִתּוֹ כָּל הַדִּבּוּרִים מִפֶּה לְפֶה, הַמֻּכְרָחִים לְהַדִּבּוּרִים בְּכִתְבָם. וּבְרֹב הַרְגָּשָׁתוֹ אֶת דִּבְרֵי מוֹהַרַנ"ת, הִפְקִיר אֶת עַצְמוֹ מִנְּעוּרָיו שֶׁלֹּא רָצָה לַחְשֹׁב כְּלָל בְּעִסְקֵי מְלָאכָה וַעֲבוֹדָה גַּשְׁמִיּוּת, וְהָלַךְ אֵלָיו רַגְלֵי שְׁנֵי פְּעָמִים בְּכָל חֹדֶשׁ כְּדֵי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים שֶׁקִּבֵּל מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, וַאֲשֶׁר חִדֵּשׁ בָּהֶם בְּסִמְיכָתוֹ מִידֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (כַּמּוּבָא וּמוּבָן מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר) אֲשֶׁר הֵן הֵן סִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת אֲשֶׁר כְּבָר זִכּוּ אֶת הָרַבִּים לְאֵין עֵרֶךְ כַּנּוֹדָע וּמְפֻרְסָם בְּכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה הָרוֹאֶה אוֹתָם בַּסֵּפֶר לְהַשּׁוֹמֵעַ אוֹתָם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ (כַּמּוּבָא גַּם מִזֶּה בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל). וּבְרֹב הַרְגָּשַׁת אָבִי זַ"ל שֶׁזָּכָה לְהַרְגִּישׁ בָּהֶם, קִבֵּל עַל עַצְמוֹ עֲנָיוּת מֻפְלָג וְעָצוּם כַּמָּה שָׁנִים, וְטָרַח וְיָגַע לְהַעֲתִיק כָּל הַשִּׁשָּׁה כְּרָכִים בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים לְדַפֵּס מֵהֶם (כִּי מִכְּתִיבַת מוֹהַרַנ"ת זַ"ל בְּרֹב מְהִירוּתוֹ נִדְבְּקוּ הַרְבֵּה מֵהָאוֹתִיּוֹת זֶה לָזֶה עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְדַפֵּס מֵהֶם). וְלֹא קִבֵּל עַל זֶה פְּרָס וּמָעוֹת מִמּוֹרַנ"ת זַ"ל אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת. וּמֵאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל מוֹהַרַנ"ת זַ"ל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְהַחֲזִיק לוֹ טוֹבָה כִּי לוּלֵא הוּא לֹא הָיָה לָהֶם אֲפִלּוּ דַּף אֶחָד, סִבַּב אַחַר כָּךְ זֶה הַמַּאֲמָר גַּם עַל אָבִי זַ"ל בְּשִׁקִּידָתוֹ וִיגִיעוֹתָיו לְהוֹצִיא לְאוֹר סִפְרֵי מוֹהַרַנ"ת זַ"ל. וְשָׁמַעְתִּי מֵאִתּוֹ שֶׁבְּעֵת נָמְרוּ אֶת כְּתִיבַת סִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת שְׁאַל אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרַנ"ת זַ"ל, הַהִרְגַּשְׁתָּ בְּסִפְרֵי הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן:

הָאסְט דוּ גֶעפִילְט אִין מַיינֶע סְפָרִים הִתְנוֹצְצוּת אֶלְקוּת. וְהֵשִׁיב לוֹ הֵן. (וְהָיָה מְבאָר מִדְּבָרָיו שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים בִּרֵב הַרְגָּשָׁתוֹ וְהִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת שֶׁזָּרַח עָלָיו, מֵחֲמַת זֶה הֵכְרַח לְהַנִּיחַ אֶת הַקֶּלְמוֹס מִתּוֹךְ יָדוֹ וְלִפְסֹק לְגַמְרֵי מֵהַכְּתִיבָה). וְאַחַר כָּךְ חָגַר מָתְנָיו לְהַדְפִּיס עַל כָּל פָּנִים אֶת הַכֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן (אוֹרַח חַיִּים חֵלֶק א'). אֲבָל עַל זֶה נִתְעוֹרֵר מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל לִתֵּן לוֹ קְצָת עַל הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ לְעִיר יַאס שֶׁבִּמְדִינוֹת וָואלַאכְיֶיא [רוּמַנְיָה]. וְזוּגָתוֹ כְּשֶׁשָּׁמְעָה בְּטֶאלְטְשִׁין שֶׁנָּסַע לְמִדְינַת וָואלַלְכִיֶּע, נָסְעָה לִבְרַסְלֶב לְהוֹדִיעַ לְמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שֶׁאִם לֹא יַסְפִּיקוּ עַל כָּל פָּנִים בְּלֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ, תְּגֻוַע חַס וְשָׁלוֹם בָּרָעָב הִיא וְזַרְעָהּ. וְהֵכְרַח מוֹהֲרַנַ"ת לִכְתֹּב לִבְנוֹ ר' יִצְחָק זַ"ל מִטֶּאלְטְשִׁין לִתֵּן לָהּ בְּכָל שָׁבוּעַ אֵיזֶה סְכוּם בְּאֹפֶן שֶׁתִּתְפַּרְנֵס עַל כָּל פָּנִים בְּצִמְצוּם. וְאָבִי זַ"ל בְּעַצְמוֹ בְּכָל מֶשֶׁךְ הַדֶּרֶךְ הִרְבָּה מְאֹד לְצַמְצֵם וּלְמַעֵט בְּהוֹצָאוֹת וְגַם בִּתְחִלַּת הַדֶּרֶךְ הָלַךְ רַגְלִי כַּמָּה פְּעָמִים. כִּי גַּם הוֹצָאוֹת הַדְּפוּס בְּעַצְמָהּ הָיְתָה קָשֶׁה וְכָבֵד עַל מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל כְּפִי עֹצֶם עֲנִיּוּתוֹ וְהַסְתָּרָתוֹ מֵאֲנָשִׁי תֵּבֵל:

מח

וּמִדֵּי עָסְקִי לִכְתֹּב וּלְהוֹדִיעַ לְדוֹרוֹת חֲשִׁיבוּת וּמַעֲלוֹת אָבִי זַ"ל, הִנְנִי לְהוֹדִיעַ מַה שֶּׁזָּכָה פַּעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח (שֶׁנִּקְרָא שַׁבַּת שִׁירָה) שֶׁנִּתְחַבֵּר אָז עִם מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל בְּנִסְיעָתוֹ לְלִיפְּיוָוצִיג, וְלֵילֵךְ אִתּוֹ שָׁם עַל שִׁמְחַת בֵּן זָכָר בְּבֵית אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ הֶכֵּרוּת עִם מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל. אֲבָל נִמְצָא אָז בְּזֹאת הַבַּיִת חַזָּן אֶחָד אֲשֶׁר מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל בִּקֵּשׁ מִזֶּה הַחַזָּן לְנַגֵּן לִכְבוֹד שִׂמְחַת שַׁבָּת הַנַּ"ל, וְזֶה הַחַזָּן הָיָה מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים, וּכְדֵי לְהַכְעִיס לְמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל לֹא רָצָה בְּשׁוּם אֹפֶן לְנַגֵּן. וְעָנָה וְאָמַר מוֹהֲרַנַ"ת לְאָבִי זַ"ל נַגֵּן אַתָּה (זִינְג דִּיא). וְהִתְחִיל אָבִי זַ"ל לְנַגֵּן וּלְשׁוֹרֵר אֶת הַשִּׁירָה בִּנְעִימָה נִפְלָאָה לְכָל אֹזֶן הַשּׁוֹמֵעַ. וּמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל אָמַר לוֹ אַחַר כָּךְ לֹא יָדַעְתִּי כְּלָל, הֲלֹא יֵשׁ בִּיכָלְתְּךָ לְנַגֵּן. וְהַחַזָּן הַנַּ"ל נִתְבַּיֵּשׁ אַחַר כָּךְ לִפְנֵי כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם. וְהָרַב זַ"ל מִטְּשֶׁעהְרִין אָמַר פַּעַם אַחַת שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים הַבְּקִיאִים בְּאָבִי בִּימֵי בַּחֲרוּתוֹ, שֶׁבְּאֱמֶת לֹא הָיָה לוֹ כְּלָל בִּתְחִלַּת יָמָיו קוֹל נְגִינָה נִפְלָאָה כָּזֶה. וּמֵאָז וְהָלְאָה הִתְחִיל לְנַגֵּן לִפְנֵי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל בְּסֵעֻדַּת שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְכִדּוֹמֶה. וְלִפְנֵי הֶעָמּוּד נִתְיָרֵא מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל לְהַעֲמִידוֹ יַעַן אֲשֶׁר יָדַע שֶׁבְּרֹב תַּבְעֻרַת לִבּוֹ וְהֶרְגֵּשׁוֹ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וּבְתוֹסְפוֹת אֵימָתָא דִּצְבּוּרָא יָכוֹל לְהַגְבִּיהַּ אֶת קוֹלוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה נִזּוֹק חַס וְשָׁלוֹם בְּהֶרְאָה (כְּמוֹ שֶׁנִּזְדַּמֵּן לִפְעָמִים בֵּין הַחַזָּנִים). וְאַף עַל פִּי כֵן אַחַר פְּטִירַת מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל נִתְעוֹרְרוּ אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַעֲמִידוֹ לִפְנֵי הָעָמּוּד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים. וְהִתְעוֹרְרוּת הַצִּבּוּר מִתְּפִלָּתוֹ קָשֶׁה וְכָבֵד לְבָאֵר בִּכְתָב. וְהַגְּבִיר רַבִּי אַבָּא זַ"ל מִטְּשֶׁעהְרִין הוֹכִיחַ פַּעַם אַחַת לַחֲתָנוֹ אַבְרָהָם יִיבִּין אֲשֶׁר לֹא נָסַע לְאוּמָן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ שֶׁאִם לֹא הָיִינוּ זוֹכִים בְּאוּמָן רַק לִשְׁמֹעַ תְּפִלַּת רַבִּי

נַחְמָן שֶׁבְּמוּסַף רֹאשׁ הַשָּׁנָה גַּם כֵּן כְּדַאי לִנְסֹעַ. וְכָל אַנְשֵׁי אוּמָּן, אֲפִלּוּ הַמִּתְנַגְּדִים, הָיוּ נִבְהָלִים וּמִשְׁתּוֹמְמִים בְּשָׁמְעָם אֶת נְגִינָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ.

מט

וּמַה מְּאֹד נִפְלָאִים דַּרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְסִבּוֹתָיו אֲשֶׁר סָבַב שֶׁהָיְתָה גַּם שֵׁם כְּנוּיוֹ (פַּאמֶעלְיֶע [שֵׁם מִשְׁפָּחָה]) חַזָּן, וְגַם לֵוִי (אֲשֶׁר הַנְּגִינָה מִסְּטָרָא דִּלֵוֵאי). וְגַם נִשְׁמַע פַּעַם אֶחָד מֵרַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁהָיָה מְצַפֶּה עַל שִׁלְשָׁה דְּבָרִים. א) טַלִּית נָאֶה וְחָזָק (אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא עֲדַיִן בִּימֵיהֶם רַק כְּמוֹ טַלִּיתִים הַיִּשְׁמְעֵאלִים שֶׁאֵין בָּהֶם נוֹי כְּלָל), וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִי הוּא, שֶׁתִּהְיֶה הַסֵּפֶר תּוֹרָה כְּתוּבָה בְּסֵדֶר, וְלֹא בְּתִקּוּן הַגָּהּ שֶׁאַחַר כָּךְ, (וּכְעֵין תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת שֶׁהֵם פְּסוּלִים לְגַמְרֵי כְּשֶׁנִּכְתָּבִים שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן), וְהַדָּבָר הַשְּׁלִישִׁי, הוּא שֶׁיִּהְיֶה קוֹל הַחַזָּן נָעִים וּמִתְקַבֵּל לְמַטָּה וּלְמַעְלָה (וּכְפִי הַנִּרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי מִצִּרּוּפֵי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהֶעְקֵר כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה עַל תְּפִלַּת הַחַזָּן, וְשֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁגַּם קוֹל הַתְּפִלָּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַכְרַחַת לִהְיוֹת כְּעֵין קוֹל הַשּׁוֹפָר לְעוֹרֵר לְמַטָּה מֵהַשָּׁנָה, וְגַם לְעוֹרֵר בְּבֵיכוֹל לְמַעְלָה מֵהַשָּׁנָה וְהַדּוּרְמִיטָא הַמּוּבָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל, וְשֶׁזֶּה מַה שֶּׁנִּקְרָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשֵׁם יוֹם הַזִּכָּרוֹן). כִּי כְּפִי הַנִּ"ל בְּסִמִיכוּת אָבִי מְמוֹרַנַ"ת זַ"ל נִרְאֶה וּמְבֹאָר לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי שֶׁהָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עַל אָבִי זַ"ל:

נ

וְעֵין לְקַמָּן בְּאוֹת שֶׁאַחַר זֶה (וּבְאוֹת שֶׁנּוֹסִיף לְדַבֵּר בְּעִנְיַן אָבִי זַ"ל) וְהִנֵּה גַּם רַבָּם כְּכֻלָּם מִשְּׁאָר אַנְשֵׁי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל הָיוּ מֻפְלָגִים בְּמַעֲלָה לְאֵין עֵרֶךְ. וְהִנְנִי לְפָרֵט קְצָת דִּקְצָת בִּפְרָטִיּוּת שְׁמוֹתֵיהֶם וְשִׁבְחֵיהֶם:

בְּנוֹ ר' יִצְחָק זַ"ל מִטָּאלְטְשִׁין, אֲשֶׁר אֵלָיו נִכְתְּבוּ רֻבָּם כְּכֻלָּם מֵהַמִּכְתָּבִים שֶׁבְּסֵפֶר 'עֲלִים לִתְרוּפָה', וּבְסֵפֶר מִכְתְּבֵי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל, אַף עַל פִּי שֶׁקְּרָא אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל אוֹתוֹ וְאֶת ר' אֶפְרַיִם זַ"ל בְּשֵׁם אַנְשֵׁי שׁוּק (יַעַן אֲשֶׁר יָדַע בָּהֶם שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתָּם לְהִתְעַלּוֹת בְּכָפֶל כִּפְלַיִם), אֲבָל בְּתוֹךְ הַשּׁוּק בְּעַצְמוֹ הִרְבּוּ לְקַיֵּם קְבִיעַת עִתִּים לַתּוֹרָה וּלְתִפְלָה וּבָרֹב הָאֻמּוּנָה אֲשֶׁר בְּמַשָּׂאָם וּמַתָּנָם הִרְבּוּ לְקַדֵּשׁ ה' בָּרַבִּים. וְעַל אוֹדוֹת הַמִּכְתָּבִים הַנַּ"ל מִמּוֹרַנַ"ת שֶׁנִּשְׁלְחוּ לְר' יִצְחָק הַנַּ"ל, אָמַר פַּעַם אַחַת מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שֶׁבִּרְצוֹנוֹתָיו וְכִסּוּפָיו הוֹצִיאָם מֵאִתּוֹ. וְאַף עַל פִּי כֵן עִקַּר הַהִשְׁתַּדְּלוּת לְקַבְּצָם וּלְחַבְּרָם לְהַעְתִּיקָם הָיְתָה עַל יְדֵי אָבִי זַ"ל. וּמוֹהֲרַנַ"ת לֹא צִוָּה עַל זֶה בְּפֵרוּשׁ (רַק כָּתַב וּבִקֵּשׁ קְצָת פְּעָמִים בְּמִכְתָּבָיו שֶׁיִּהְיֶה גְּנוּזִים), אֲבָל אָבִי זַ"ל עָשָׂה זֹאת מִדַּעַת עַצְמוֹ לְחַבְּרָם בְּחִבּוּר שָׁלֵם כַּנַּ"ל. וְעַל אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה יֵשׁ לְחָשְׁבוֹ כְּחִבּוּרוֹ בְּעַצְמוֹ, וּכְפִי הַנַּ"ל בְּמִסְפַּר כ"ו נִיסָן יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁמֵּחֲמַת זֶה גַּם הַמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן שֶׁבִּשְׁנַת תקפ"ב הַנִּמְצָא שָׁם נִכְתַּב גַּם כֵּן מִכֹּחַ מַמָּשׁ בְּזֶה הַיּוֹם כ"ו נִיסָן (וְעֵין לְקַמָּן).

נא

ר' עוֹזֵר מֵאוּמָין (הַנִּזְכָּר בְּסִפְרֵי כּוֹכְבֵי אוֹר עַיִן שָׁם) הָיָה מֵהַמְקֹרָבִים הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל. וּבְהִיוֹתוֹ בֵּין הַמִּתְנַגְּדִים וְהַמְחָרְפִים הִרְבָּה לְמָסֹר אֶת נַפְשׁוֹ גַּם עַל עֶצֶם הִתְקָרְבוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל תַּהֲלוּכוֹתָיו רַגְלֵי לְמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל. וְהִרְבָּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְלִבְלִי לְהַבִּיט עַל הַשּׁוֹחֲקִים וְהַלֵּצִים. וּמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל הֵעִיד עָלָיו לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁהוּא אֲשֶׁר קִיֵּם בִּשְׁלֵמוּת מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זַ"ל עַל הַכָּתוּב "אִם נָבַלְתָּ" וְכוּ', 'כָּל הַמְנַבֵּל עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה' וְכוּ'. וּבְתַחֲלַת הִתְקָרְבוּתוֹ רָצָה דּוֹדוֹ (מֵחֲסִידֵי...) לְהָרְגוֹ, וּבְנִסִּים גְּדוֹלִים נִמְלַט מֵאִתּוֹ.

נב

ר' מָענְדִיל מִלַּאדִיזֶען הַנַּ"ל, הָיָה בְּתוֹלְדָתוֹ וּמִנְּעוּרָיו מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים. וְנִתְקָרֵב לְמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל עַל יְדֵי רַבִּי יִצְחָק חַזָּן מִבְּרֶסְלֶב, שֶׁנִּתְוַעֵד אִתּוֹ בִּכְפָר בִּמְקוֹם לִמּוּדוֹ עִם נְעָרִים אֲשֶׁר נִשְׁכַּר לָהֶם לְצָרְכֵי פַּרְנָסָתוֹ. וְרַבִּי יִצְחָק הָיָה דַּרְכּוֹ לוֹמַר דִּבְרֵי צַחוּת (וֶוערְטְלִיךְ) בְּכָל עֵת. וּבְהִתְוַדְּעוֹ עִם ר' מָענְדִיל הַנַּ"ל וְאָמַר אֵיזֶה דִּבְרֵי צַחוּת, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ ר' יִצְחָק, אַתָּה חָכָם, אֲבָל בִּבְרֶסְלֶב נִמְצָא אִישׁ חָכָם יוֹתֵר מִמְּךָ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ מִי הוּא וְהֵשִׁיב לוֹ, רַבִּי נָתָן. וְנִכְנַס זֶה הַדִּבּוּר בְּאָזְנֵי ר' מָענְדִיל יַעַן אֲשֶׁר רָאָה וְהֵבִין בְּזֶה הָאִישׁ ר' יִצְחָק שֶׁגַּם הוּא אִישׁ חָכָם וְנָבוֹן. וְהִתְחִיל לִכְסֹף לִנְסֹעַ לִבְרֶסְלֶב לְמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל. אֲבָל לֹא הָיָה יָכוֹל לִנְסֹעַ בְּאֶמְצַע הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁכַּר בּוֹ לְלַמֵּד עִם הַנְּעָרִים הַנַּ"ל, וְזֶה הָיָה בַּחֹרֶף, אֲשֶׁר הֶכְרַח לְהַמְתִּין עַד קָדֶם פֶּסַח שֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ לְטָאלְטְשִׁין. וּבְחֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח נִתְוַעֵד אִתּוֹ בַּשּׁוּק ר' מֵאִיר יְהוּדָה (שֶׁיָּשַׁב אָז בְּטָאלְטְשִׁין), בְּעֵת שֶׁרָצָה לִנְסֹעַ לְמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל עַל יָמִים אֲחֵרוֹנִים שֶׁל פֶּסַח. וְנִתְעוֹרֵר עוֹד הַפַּעַם עַל יְדֵי ר' מֵאִיר יְהוּדָה הַנַּ"ל, עַד שֶׁשָּׂכַר אִתּוֹ בְּיַחַד אֶת הָעֲגָלָה. וּבָא לִפְנֵי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל, וְסִפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לְבָבוֹ בִּדְבַר מְבוּכוֹתָיו מִסִּפְרֵי הַחֲקִירוֹת אֲשֶׁר נִטְעָה וְנִתְעָה בָּהֶם קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ. וּמוֹהֲרַנ"ת זַ"ל יָדַע מַה לַּהֲשִׁיבוֹ, עַד שֶׁנֶּהְפַּךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר בְּכָל יְמֵי חַיָּיו, וְכַאֲשֶׁר נִסַּפֵּר לְקַמָּן (כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל):

נג

וּמֹר' נָתָן בֶּן ר' לֵייבְּלִי רְאוּבֵן זַ"ל שָׁמַעְתִּי שֶׁרָאָה אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּעֵת לְבִישַׁת הַטַּלִּית שֶׁהָיָה שָׂמֵחַ מְאֹד, וְסִפֵּר לוֹ שֶׁבְּיוֹם הִתְוַעֲדוּתוֹ עִם ר' יִצְחָק (כַּנַּ"ל) מָכְנוּן מַמָּשׁ טֶרֶם שֶׁנִּתְוַעֵד אִתּוֹ נִכְנַס בִּלְבָבוֹ (כְּפִי עִנְיָן מְבוּכוֹתָיו כַּנַּ"ל) שֶׁיִּפְסֹק לְגַמְרֵי מִלִּלְבֹּשׁ טַלִּית וּתְפִלִּין. אֲבָל מִיָּד בְּשָׁמְעוֹ שִׂבְחֵי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל מִפִּי ר' יִצְחָק הַנַּ"ל, חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ לְהַמְתִּין עַל כָּל פָּנִים עַד שֶׁיְּדַבֵּר תְּחִלָּה עִם מוֹהֲרַנ"ת. וְכֵן הָיָה שֶׁזָּכָה מוֹהֲרַנ"ת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא מִלִּבּוֹ כָּל מְבוּכוֹתָיו עַד שֶׁנֶּהְפַּךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר וּמַאֲמִין כַּנַּ"ל. וְהָיָה שָׂמֵחַ וְשָׂשׂ עַל זֶה בְּכָל יְמֵי חַיָּיו כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב.

וְר' מֶעְנְדִיל הַנַּ"ל, וְר' חַיִּים נַחוּם מִזְוויְנוּרְאדְקָא אֲשֶׁר לִמְדוּ אֶת עַצְמָם קְצָת מְלֶאכֶת סִדּוּר אוֹתִיּוֹת, כְּדֵי לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים בְּהַדְפָּסַת הַסְּפָרִים לְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן וְלִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת בְּבֵית מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל, וּבְלִי שׁוּם קַבָּלַת פְּרַס מִמּוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל, רַק אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ נִתְעוֹרְרוּ מֵעַצְמָם לְנַדֵּב קְצָת עַל פַּרְנָסָתָם בְּתוֹרַת נְדָבָה. וְהָיוּ מֻפְלָגִים בְּמַעֲלָה מְאֹד. גַּם ר' אַיְיזִיק וְעוֹד אֵיזֶה אֲנָשִׁים מִלְּאדִיזִין שֶׁנִּתְקָרְבוּ אֶל מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל כֻּלָּם הָיוּ עוֹבְדֵי ה' בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וּמֻפְלָגִים בְּמַעֲלָה כַּנַּ"ל:

ר' אַבְרָהָם צְבִי מִבְּרֶסְלֶב הִרְבָּה לְקַיֵּם קְבִיעַת עִתִּים לַתּוֹרָה וְלִתְפִלָּה. [וְאָבִי זַ"ל הָיָה רָגִיל לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ כַּמָּה פְּעָמִים בְּפָרְטִיּוּת]. וְהָיָה רָגִיל לְקַיֵּם כִּפְקוּדַת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן נ"ב עַל הַמִּשְׁנָה: הַנַּעוֹר בַּלַּיְלָה וְכוּ'. וּמוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל אָמַר עָלָיו, שֶׁבְּקִיּוּם זֹאת הַפְּקֻדָּה – הוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא בֵּין כָּל אֲנָשָׁיו וּמְקֹרָבָיו.

נד

וּפַעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל סִפּוּר בִּנְיַן הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת אֲשֶׁר בְּאוּמָן (שֶׁשָּׁמַע אָבִי מִפִּי מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל), כִּי בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַחַר הִסְתַּלְּקוּת רַבֵּנוּ זַ"ל, לֹא נִמְצָא יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים אֲנָשִׁים (שֶׁבָּאוּ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה), וְגַם זֶה הַמִּסְפָּר הֵרִים מְאֹד אֶת הַבִּטָּחוֹן בְּלֵב מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שֶׁתִּהְיֶה נִקְבָּעָה זֹאת הָאֲסֵפָה לְדוֹרוֹת (כַּנָּהוּג עַד הַיּוֹם). כִּי בְּתְחִלָּה לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל שֶׁיִּתְעוֹרֵר גַּם זֶה הַמִּסְפָּר לְנִסַּע לְרַבֵּנוּ זַ"ל עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ כְּמוֹ בִּימֵי חַיָּיו (וַאֲשֶׁר יְסַפֵּר לְקַמָּן בְּחֵלֶק רְבִיעִי). וּבְעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִסְכַּם בְּלֵב ר' יוּדִיל וְר' שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק זַ"ל וְעוֹד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה הַמָּקוֹם שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁקֹּדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ (שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם הָאַמְבּאר כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהֲרַ"ן). אֲבָל מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל נִתְעַקֵּשׁ וְעָמַד בְּנֶגְדָּם בְּטַעֲנָתוֹ שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר פַּעַם אַחַת אֵלָיו וְלַחֲבֵרוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּהְיוּ מְעֹרָבִים עִם הָעוֹלָם (וּבַלָּשׁוֹן הַמָּרְגָּל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן אִיךְ וויל אִיר זָאלְט זַיין אוֹיךְ גֶּעמִישְׁט מִיט דֶּער וועלְט). וְרָצָה מֵהֶמֶת זֶה שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ כָּל הַצַּבּוּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם 'שׁוֹמְרִים לַבֹּקֶר', שֶׁהוּא נִבְנָה אָז בְּסָמוּךְ עַל יְדֵי אִישׁ אֶחָד שֶׁרָצָה וְחִשֵּׁק שֶׁאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יִתְפַּלְּלוּ שָׁם. וְגַם כָּל אַנְשֵׁי הַצַּבּוּר הַתְּמִידִי שֶׁבְּזֶה הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת הִסְכִּימוּ עַל זֶה. (כִּי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיְתָה בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ זַ"ל, נִשְׁקַט וְנִשְׁתַּקַּע אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ זַ"ל מִלֵּב רֻבָּם כְּכֻלָּם שֶׁל אַנְשֵׁי הָעִיר. וְנִתְמַהְמַהּ זֶה הַהֶשְׁקֵט עַד תְּחִלַּת שְׁנַת תקצ"ה, שֶׁעָמַד מִי שֶׁעָמַד כַּאֲשֶׁר נִסַּפֵּר לְקַמָּן. וְעַד זֹאת הַשָּׁנָה הָיוּ רְגִילִים אַנְשֵׁי הָעִיר לְבַקֵּשׁ מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לִסְעֹד אֶצְלָם בְּסְעֻדַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה). אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁשְּׁאָר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זַ"ל עָמְדוּ בָּזֶה כְּנֶגֶד מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל, נִסְכַּם הַדָּבָר לְהִתְפַּלֵּל בְּהָאַמְבּאר הַנַּ"ל (שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל

כַּנַּ"ל). וְלִפְנוֹת עֶרֶב כְּשֶׁנִּתְאַסְּפוּ לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה נִתְעוֹרֵר לְאֵין עֵרֶךְ תַּבְעֶרֶת לֵב מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל בְּצַעַר וְיִסּוּרִים עַל עָבְרָם עַל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִהְיוֹת מְעֹרָב עִם שְׁאָר נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל). עַד שֶׁחָזַר וְנִתְלַבֵּשׁ בַּמַּלְבּוּשׁ הָעֶלְיוֹן, לֵילֵךְ אֶל הַחוּץ וְלָבֹא לְהַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל וְלִבְלִי לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל עִם תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. וְרַבִּי נַפְתָּלִי בִּרְאוֹת כֵּן מִמּוֹרַנַ"ת זַ"ל, נִתְעוֹרֵר גַּם כֵּן לֵילֵךְ אֶל הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל, וְעַד שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ גַּם שְׁאָר הַתַּלְמִידִים לֵילֵךְ אֶל הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל. וְאַנְשֵׁי הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל קִבְּלוּ אוֹתָם בְּרֹב כָּבוֹד, וְהִתְפַּלְּלוּ עִמָּהֶם יַחַד עַד עֶשְׂרֵה שָׁנִים. אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁמִּשָּׁנָה לְשָׁנָה נִתּוֹסַף הַצִּבּוּר הַנּוֹסְעִים לְאוּמָן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רָאוּ אַחַר כָּךְ בְּסוֹף הָעֶשְׂרָה שָׁנִים שֶׁאֵין שׁוּם אֹפֶן וְיכֹלֶת כְּלָל לִסְבֹּל אֶת הַדְּחַק בְּזֶה הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת, וְחָזְרוּ לְזֶה הַמָּקוֹם הַנַּ"ל (הָאַמְבַּאר שֶׁהִתְפַּלֵּל שָׁם רַבֵּנוּ זַ"ל). וְאַחַר כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה אוֹ שְׁנָתַיִם נִתְקַלְקֵל וְנֶחֱרַב קְצָת עַל פִּי אֵיזֶה סִבָּה זֶה הָאַמְבַּאר, עַד שֶׁגַּם שָׁם לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל. וְהִתְחִיל מוֹהֲרַנַ"ת לְשָׂכֹר אֵיזֶה חֶדֶר גָּדוֹל אֲשֶׁר חִפֵּשׂ וּמָצָא בְּכָל שָׁנָה שֶׁיִּהְיֶה בַּיכֹלֶת שֶׁיִּכָּנְסוּ שָׁם כָּל הַצִּבּוּר לְהִתְפַּלֵּל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל אַחַר כָּךְ סִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקִצַּת הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד לְאֵין עֵרֶךְ לִמְצֹא חֶדֶר כָּזֶה לְשָׂכְרוֹ. וְרָאָה מוֹהֲרַנַ"ת שֶׁאִם לֹא יִשְׁתַּדֵּל לִבְנוֹת עֲבוּר זֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת מְיֻחָד לְהִתְפַּלֵּל שָׁם בַּאֲסִפַּת הַקִּבּוּץ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לֹא תִּתְקַיֵּם כְּלָל אֲסִפַּת הַקִּבּוּץ, כִּי בְּלִי סָפֵק יִהְיֶה נִמְצָא לִפְעָמִים שָׁנָה אַחַת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִשְׂכֹּר חֶדֶר כָּזֶה, וְתִתְבַּטֵּל הָאֲסִפָּה לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם מֵחֲמַת זֶה. וְנִתְעוֹרֵר בְּאֶמְצַע הַשָּׁנָה לְסַבֵּב בְּכָל הָעֲיָרוֹת שֶׁנּוֹסְעִים מֵהֶם לְאוּמָן לִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה כַּנַּ"ל וּלְהַצִּיעַ לִפְנֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּכָל עִיר וָעִיר לְהִתְנַדֵּב מָעוֹת לְצָרְכֵי זֶה הַבִּנְיָן. וְנָסַע תְּחִלָּה לְלַאדִיזִין, שֶׁנִּמְצָא שָׁם בָּעֵת הַזֹּאת קְצָת מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְהִצִּיעַ לִפְנֵיהֶם דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת כְּפִי רוֹמְמוּת רַבֵּנוּ זַ"ל, וּכְפִי גְּדֻלַּת וְנוֹרְאוֹת הָאֲסִפָּה עַל שְׁמוֹ בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים. וְרַבִּי מְנַחֵם מֶעְנְדִיל הַנַּ"ל (בְּאוֹת נ"ג) הָיָה בָּעֵת הַזֹּאת מִתּוֹשָׁבֵי לַאדִיזִין מִתְפָּרְנֵס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו, אֲבָל עֲנִיּוּתוֹ וְדָחֳקוֹ הָיָה גָּדוֹל וְעָצוּם בָּעֵת הַזֹּאת, אֲבָל מִכָּוָן מַמָּשׁ בְּיוֹם בּוֹא מוֹהֲרַנַ"ת כַּנַּ"ל נִמְצָא תַּחַת יָדוֹ שְׁנֵי רוּבִּיל אֲשֶׁר זֹאת הָיְתָה כָּל רְכוּשׁוֹ וְלֹא יוֹתֵר. וּבְרֹב לַהֲבָת לִבּוֹ בִּשְׁמֹעוֹ דִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת, רָץ לְבֵיתוֹ וְחָטַף אֶת אֵלֶּה הַשְּׁנֵי רוּבְּל כֶּסֶף וְהֵבִיאָם לְמוֹהֲרַנַ"ת לְצֹרֶךְ הַבִּנְיָן. וְלֹא רָצָה תְּחִלָּה מוֹהֲרַנַ"ת לְקַבֵּל אוֹתָם כְּלָל מִיָּדוֹ (כִּי אַף עַל פִּי שֶׁמּוּבָא בַּסְּפָרִים שֶׁבִּשְׁבִיל תְּשׁוּבָה מֻתָּר לְהַפְרִיז יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ, אֲבָל בְּכָל זֶה כְּפִי עִצָּם עֲנִיּוּתוֹ לֹא רָצָה מוֹהֲרַנַ"ת בְּשׁוּם אֹפֶן לְקַבְּלָהּ), מֵחֲמַת הָרַחֲמָנוּת אֲשֶׁר עָלָיו מֵעִצָּם עֲנִיּוּתוֹ וְהִתְחִיל רַבִּי מֶעְנְדִיל זַ"ל לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמּוֹרַנַ"ת לְרַחֵם עָלָיו בְּתַכְלִית הַהֵפֶךְ וּלְזַכּוֹת אוֹתוֹ בִּזְכוּת נוֹרָא וְעָצוּם כָּזֶה, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעַת מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין בַּיכֹלֶת לֵידַע בְּאֵיזֶה אֹפֶן גָּדוֹל בְּיוֹתֵר הָרַחֲמָנוּת, עַד שֶׁקִּבְּלָם מֵאִתּוֹ. כִּי כְּפִי שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ כָּל כָּךְ עַל הַנְּדָבָה

הַזֹּאת שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק הָרִאשׁוֹן בַּבִּנְיָן הַזֶּה, יֵדַע וְהֶאֱמִין שֶׁזֶּה יִהְיֶה אִם יִרְצֶה ה' יִסּוֹד גָּדוֹל וְחָזָק לְזֶה הַבִּנְיָן בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה בִּיכָלְתּוֹ לְגָמְרוֹ:

נו

ר' יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר שֶׁנָּסַע עִם מוֹהַרַנַ"ת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְקָרֵב תְּחִלָּה לְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּסוֹף יָמָיו, וְהִתְחִיל לְהִתְוַדּוֹת לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיָה נוֹהֵג עוֹד רַבֵּנוּ זַ"ל לִשְׁמֹעַ וִדּוּי דְּבָרִים מֵהַטְּעָמִים הַכְּמוּסִים אִתּוֹ. אֲבָל ר' יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר הַנַּ"ל לֹא יָדַע מִזֶּה וְהִתְחִיל לְהִתְוַדּוֹת, וְהִפְסִיק אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל וְהוֹדִיעוֹ שֶׁאֵין נוֹהֵג כָּעֵת בְּזֹאת הַהַנְהָגָה. רַק שֶׁכְּבָר הִתְחִיל קְצָת לְהִתְוַדּוֹת, אָמַר לוֹ קְצָת תְּקוּנִים. וְעַל הַשְּׁאָר צִוָּה עָלָיו לְדַבֵּר עִם מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל (וּבְדֶרֶךְ כְּלָל וְלֹא לְפָרֵט לְפָנָיו אֶת הַחֲטָאִים). וְהַשָּׁעָה הַזֹּאת שֶׁנִּתְוַעֵד עִם רַבֵּנוּ זַ"ל הָיְתָה קֹדֶם סְעֻדָּתוֹ. וְצִוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּסְעֹד אֹתוֹ יַחְדָּו. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּכָל הַבָּטָה וְהַבָּטָה שֶׁאַבִּיט עָלֶיךָ אֵיטִיב עִמְּךָ וְועל איך דיר אַ'טוֹבָה טָאן. וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה קְצָת דִּבּוּרִים וּמֵאַהֲבַת הַקִּצּוּר קִצַּרְתִּי).

נז

ר' יִצְחָק אַיְיזִיק יוֹסֵף זַ"ל (אֲבִיו שֶׁל ר' פִּינְחָס יְהוֹשֻׁעַ זַ"ל מִטְּשֶׁעהְרִין מֵהַמְקֹרָבִים הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְמוֹהַרַנַ"ת) מְאֹד מְאֹד הָיָה מֻכְלָּג בְּמַעֲלָה, וּפַעַם אַחַת בְּיוֹם הַפּוּרִים בָּעֵת הַשְּׁתִיָּה הִתְפָּאֵר לִפְנֵי מוֹהַרַנַ"ת שֶׁאֵין מִתְיָרֵא עוֹד מִפְּנֵי הַיֵּצֶר הָרָע. וְאַחַר הַפּוּרִים לָמֲחָרָתוֹ נִכְנַס עוֹד הַפַּעַם לְמוֹהַרַנַ"ת זַ"ל. וְשָׁאַל אוֹתוֹ מוֹהַרַנַ"ת אִם הוּא זוֹכֵר מַה שֶׁהִתְפָּאֵר אֶתְמוֹל בָּעֵת הַשְּׁתִיָּה. וְהֵשִׁיב לוֹ, גַּם הַיּוֹם אֲנִי אוֹמֵר כֵּן. וְשָׁמַעְתִּי מֵר' פִּינְחָס יְהוֹשֻׁעַ זַ"ל, שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרַנַ"ת אֲבִיךָ הָיָה צַדִּיק דַּיְין טַאטָע אִיז גִּיווֶוען אַ צַדִּיק. (אָמַר הַמַּעְתִּיק מִכְּתָבֵי רַבִּי אַבְרָהָם זַ"ל עַל יְדֵי ר' מֵאִיר אֲנְשִׁין) קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ בְּבַרְסְלֶב. פַּעַם אַחַת בְּלֵיל יוֹם כִּפּוּר הָלַךְ מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל דֶּרֶךְ הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ וְרָאָה בָּעֵד הַחַלּוֹן אֶת הַר' יִצְחָק אַיְיזִיק יוֹסֵף סוֹפֵר (הַנַּ"ל) עוֹמֵד וְגוֹמֵר תְּהִלִּים בְּקוֹל רָם וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה. וְנִתְוַדַּע עוֹד, שֶׁזֶּה גּוֹמֵר עַתָּה פַּעַם שֵׁנִי תְּהִלִּים (כְּמִנְיַן כַּפֵּר), וּבְעֵת גְּמַר הַפַּעַם הַשֵּׁנִי עֲדַיִן בְּהִתְעוֹרְרוּת וְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּם כְּמוֹ בְּהַתְחָלַת פַּעַם הָרִאשׁוֹן. וּבְכֵן רָאָה מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל שֶׁנָּפַשׁ יִקָּרֶה זוֹ רָאוּי לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְקָרְבוֹ. וּבְכֵן הִתְחִיל לַעֲסֹק עִמּוֹ לְקָרְבוֹ, אֲבָל לֹא הָיָה כָּל כָּךְ בְּאִתְגַּלְיָא עַד פּוּרִים שָׁנָה זוֹ, שֶׁהָיָה מִעַט מְבֻשָּׁם, בָּא בְּעַצְמוֹ לְמוֹהַרַנַ"ת זַ"ל וְעָמַד עַל פִּתְחוֹ וְצָעַק דֶּרֶעְר רַבִּי, דֶּרֶעְר רַבִּי, זַיין גְּרוֹיסְקֵייט [הָרַבִּי! הָרַבִּי! גְּדֻלָּתוֹ!]. קֹדֶם פּוּרִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּטוּלְטָשִׁין, וּבִשְׁבִיל שֶׁהָיָה עָנִי כְּדֶרֶךְ הַסּוֹפְרִים, הָלַךְ רַגְלִי. וּבַחֲזִירָתוֹ לִבְרַסְלֶב נִזְדַּמֵּן לוֹ נָסִיוֹן גָּדוֹל וְעָמַד בַּנִּסָּיוֹן. וּמֵה מְאֹד שִׂבֵּחַ מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל אֶת כְּתִיבַת תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ, וְחָפֵץ הָיָה שֶׁכָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יִתְפַּלְּלוּ בִּתְפִלִּין כְּתַב יָדוֹ. וְכֵן פַּעַם אַחַר פְּטִירַת הַסּוֹפֵר הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה אֵצֶל אֶחָד

תְּפִלָּיו וּנְתָנָם לְסוֹפֵר לְבָדְקָן, כְּשֶׁפָּתַח הַסּוֹפֵר אֶת הַתְּפִלִּין וְרָאָה אֶת הַנָּחַת הַפָּרָשִׁיּוֹת אֵיךְ שֶׁמְּנָחִים בַּבָּתִּים מִכֶּוֶן כַּהֲלָכָה בְּכָל הַפָּרָטִים וְדִקְדּוּקִים וְהַכְּתִיבָה. אָמַר עֵדוּת הִיא עַל צִדְקַת הַסּוֹפֵר, וּתְפִלִּין כָּאֵלּוּ אֵין צְרִיכִין בְּדִיקָה.

אָמַר הַמַּעְתִּיק:

הֶעְתֵּק מִכְּתַב יָד מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל) בְּיוֹם ג' תְּצַוֶּה, י"א אֲדָר תקפ"ח לפ"ק, נִפְטַר ר' יִצְחָק אַיְיזִיק יוֹסֵף סוֹפֵר זַצַ"ל. בֵּין הַמְּצָרִים תקפ"ז לפ"ק נִפְטַר ר' יִשְׂרָאֵל, וְרמ"ע זֶעלִיג גִּיסוֹ זַ"ל. בְּיוֹם א' עֶרֶב שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח שְׁנַת תקצ"א, נִפְטַר ר' מֶענְדִיל זַ"ל מִלַּאדִיזִין עַל יְדֵי חוֹלַאַת הַחֹלִירַע, שֶׁהָיְתָה בַּשָּׁנָה הַזֹּאת. גַּם מִקֹּדֶם נִפְטַר בְּבֵיתוֹ עַל יְדֵי חוֹלַאַת הַנַ"ל ר' שְׁמוּאֵל מִנֶּעמִרוֹב. וְאַחַר כְּךָ בְּאוֹתוֹ הַחֹרֶף נִפְטַר ר' אַבְרָהָם הִירְשׁ כֹּהֵן זַ"ל. בִּשְׁנַת תק"צ לפ"ק נִפְטַר בְּטֶעפְּלִיק ר' שׁוֹאֵל זַ"ל].

ר' שׁוֹאֵל מִטֶּעפְּלִיק הָיָה חָדוּשׁ נִפְלָא בְּתַבְעֲרַת לְבָבוֹ וְרִיצָתוֹ לְקַיֵּם בַּעֲצַת רַבֵּנוּ זַ"ל, עַל פִּי הַמִּשְׁנָה 'הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה' וְכוּ' וְכוּ' (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א סִימָן נ"ב), וְכָל תְּפִלָּתוֹ וְתוֹרָתוֹ הָיְתָה בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה. וְעַל יָדוֹ נִתְעוֹרֵר וְנִתְקָרֵב גַּם ר' מֵאִיר זַ"ל מִטֶּעפְּלִיק. וְשָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁשָּׁמַע מֵר' מֵאִיר זַ"ל דַּרְכּוֹ שֶׁל ר' שׁוֹאֵל הַנַּ"ל, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו בְּנֵי הַנְּעוּרִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְשָׁאֲלוּ מֵאִתּוֹ בִּגְמָרָא אוֹ בְּתוֹסָפוֹת וְכוּ' אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְהוֹלְמָם, וְהֵשִׁיב לָהֶם שֶׁיָּגִיד לָהֶם לְאַחַר שָׁעָה, וּבְתוֹךְ כָּךְ נִכְנַס לַחֵלֶק הַשֵּׁנִי מֵהַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ (שֶׁהַנָּשִׁים מִתְפַּלְּלִים שָׁם בַּבֹּקֶר) וְהִשְׁתַּטַּח וּבִקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "גַּל עֵינַי" וְכוּ', עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ הַפֵּרוּשׁ. וְאַף עַל פִּי כֵן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁמֵּרֹב הֶכְרֵחַ הַנְּפִילוֹת (הַמַּגִּיעִים מִלְּמַעְלָה כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר) אָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, שׁוֹאֵל! עֲדַיִן אֵין לִי הֲנָאָה מִמְּךָ, וְשָׁאַף עַל פִּי כֵן אִם הָיִיתִי רוֹאֶה שֶׁאַתָּה נוֹפֵל וְנִתְחַזַּקְתָּ וְנִשְׁאַרְתָּ עַל עָמְדְּךָ אָז הָיִיתִי נֶהֱנֶה שׁוֹאֵל! אִיךְ הָאבּ נָאךְ פּוּן דִּיר קֵיין הֲנָאָה נִיט, אִיךְ זָאל זֵייעֶן ווִי דּוּא פַאלְטְ אַראפּ אִין דֶּער נָאךְ זָאל אִיךְ זֶעהִין ווִי דִּי דֶּער הַאלְטְ זִיךְ, וָואלְט אִיךְ פּוּן דִּיר הֲנָאָה גֶּעהַאט. גַּם שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת בְּשֵׁם ר' מֵאִיר הַנַּ"ל, שֶׁהֵבִין מִדִּבְרֵי מוֹהַרַנַ"ת, שֶׁמַּחֲמַת שֶׁיָּדַע בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּפֹּל וְלֹא יִתְחַזֵּק בְּאֹפֶן שֶׁיִּשּׁוּב וְיִתְעַלֶּה.

נח

וְר' מֵאִיר זַ"ל בְּעַצְמוֹ עָלָה וְנִתְעַלָּה אַחַר כָּךְ עַל יְדֵי מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל בְּהַדְרָגָה.

הַסּוֹף וְהַכֶּרֶךְ רְבִיעִי וַחֲמִישִׁי נֶאֱבְדוּ לִכְשֶׁיַּעֲזֹר ה' שֶׁיִּמָּצְאוּ יַחְדָּסוּ

(אָמַר הַמַּעְתִּיק, מִכְּתָבֵי ר' אַבְרָהָם אֲצֶל ר' מֵאִיר אַנְשִׁין זַ"ל) בְּסוֹף יָמָיו שֶׁל מוֹהַרַנַ"ת זַ"ל שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִי יְמַלֵּא מְקוֹמוֹ, עָנָה לָהֶם, דֶּער וָואס טְרָאגְט בַּא מִיר

פֶּעמִינִיצֶעס [זֶה שֶׁסּוֹחֵב אֶצְלִי אֶת עֲבִיטֵי הַשּׁוֹפְכִין]. וְכֵן הָיָה, שֶׁהָר' נַחְמָן מִטָּאלְטְשִׁין זַצַ"ל שֶׁהוּא הָיָה מְשַׁמְּשׁוֹ וְלֹא מָשׁ מִתּוֹךְ אָהֳלוֹ הוּא הָיָה כָּל הַמְּמַלֵּא מָקוֹם, הוּא דִּר בְּאוּמֶין סָמוּךְ לְהַקְלוֹיְז בְּתוֹר גַּבַּאי וְחַזָּן גַּם מַשְׁגִּיחַ עַל הַנֵּר תָּמִיד עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. וּמֵרֹב עַנְוָתָנוּתוֹ הָיָה מַרְגִּיל בְּפִי כֹּל לְקָרְאוֹ רַק בְּשֵׁם שַׁמָּשׁ דְּקְלוֹיְז. וְכֵן חָתַם אֶת עַצְמוֹ "נַחְמָן שַׁמָּשׁ דְּקְלוֹיְז". וְהוּא הָיָה כָּל הָעוֹסֵק בְּהַעְתָּקַת וְהַדְפָּסַת סִפְרֵי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל.

וּפַעַם כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר מַחֲלֹקֶת מֵאַנְשֵׁי טִירָאוּוצֶע עָלָיו, וּבְעֵת הַקִּבּוּץ שֶׁהָיוּ בְּהַקְלוֹיְז כָּל אַנְשֵׁי טִירָוויצֶע, וְגַם הָר' מֵאִיר טָעפְּלִיקֶער הַנַ"ל גַּם כֵּן הָיָה כַּנָּהוּג. וּבְמָקוֹם הִתְחִילוּ לְדַבֵּר אוֹדוֹת הָרַב ר' נַחְמָן טוּלְשִׁינֶער לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁיֹּאמַר ר' מֵאִיר הַנַ"ל. כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר ר' מֵאִיר לְהָשִׁיב דָּבָר, לֹא עָנָה כְּלוּם. כִּי אִם הִתְחִיל לְצַעֵק בְּקוֹל, הָר' נַחְמָן הָר' נַחְמָן, אַתֶּם יוֹדְעִים מִי הוּא ר' נַחְמָן, ר' נַחְמָן הָאט בַּא ר' נָתָן גֶּעטְרַאגִין דִּי פָּאמֵיינִיצֶעס [ר' נַחְמָן אֵצֶל ר' נָתָן סָחַב אֶת עֲבִיטֵי הַשּׁוֹפְכִין]:

כרך ששי

כָּל הַנִּזְכָּר בְּסֵפֶר שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים אוֹדוֹת סְגֻלַּת הַקְּרִיאָה בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, סוֹבְבִים גַּם עַל הַמַּעֲשִׂיּוֹת, וּבְאֹפֶן אֶחָד יוֹתֵר:

הַקְּדָמָה לִקְצָת רְמָזִים בְּמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁבְּסֵפֶר הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, הוּא מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּכָרְךְ שֵׁנִי אוֹת כ"ה, שֶׁהֵבַנְתִּי מִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה נַעֲשָׂה בְּמָקוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה. וְשֶׁהֵם נִמְשָׁכִים וְנִשְׁתַּלְשְׁלִים גַּם כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁבְּתוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים. וְשֶׁבְּהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם בְּאֶמְצָעוּת הֵיכַל הַתְּמוּרוֹת נִמּוֹרִים וְנֶחֱלָקִים מֵעוֹלָם לְעוֹלָם בְּשִׁנּוּיִים שׁוֹנִים:

א

בְּמַעֲשֶׂה הָרִאשׁוֹנָה מֵאֲבֵדַת בַּת מֶלֶךְ. כְּבָר כָּתַבְתִּי קְצָת רְמָזִים בְּבֵאוּר הַמַּאֲמָר שֶׁבְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ס' (פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן) וְעַיֵּן שָׁם:

ב

בְּמַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישִׁית מֵהַחִגֻּר, בְּדִבֵּר הָרֶמֶז שֶׁיָּצָא מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ, בְּעִנְיַן הַכָּתוּב: "וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל וְכוּ' אֲשֶׁר פִּרְיוֹ וְכוּ' וְעָלֵהוּ וְכוּ' וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ", שֶׁזֶּה מְרֻמָּז עַל הָעֵץ וְהָאִילָן שֶׁסִּפְּרָה הַשֶּׁמֶשׁ לִפְנֵי הַיְרֵחַ. וּבְקִשְׁרֵי דִּבְרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנִּזְכָּרִים בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן כִּפִּי מְסִלְתִּי אֲשֶׁר בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר בֵּאוּר הַנַ"ל, יֵשׁ לְבָאֵר גַּם כֵּן שֶׁזֶּה זֶה הוּא הָאִילָן שֶׁהִזְכִּיר אַחַר כָּךְ שֶׁבְּהַשְׁקָאתוֹ נִתְבַּטְּלִים כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַשֵּׁדִים, שֶׁלְּפִי זֶה נָבוֹא בְּמַאֲמַר יָרֵחַ אֶל הַשֶּׁמֶשׁ: 'אַתָּה דּוֹאֵג דְּאָגוֹת אֲחֵרוֹת וַאֲנִי אֲסַפֵּר לְךָ דְּאָגָה שֶׁלִּי', אֲשֶׁר דַּאֲגָתָהּ מֵהַשֵּׁדִים הַיּוֹנְקִים מֵאִתָּהּ. וּלְפִי הַנַ"ל עַל כָּרְחָךְ דְּבָרָיו אוֹמְרִים פָּרְשׁוּנִי בְּכַוָּנַת הַיְרֵחַ שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ

מִדְּאָנָה שֶׁלֹּה, כִּי מֵאַחַר שֶׁהָאִילָן אֵינוֹ נִשְׁקֶה וְגַם הוֹלֵךְ וְיָבֵשׁ, מִמֵּילָא מוּבָן מִשָּׁם כְּפִי סְפוּרוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבָּזֶה הוֹלְכִים וּמִתְגַּבְּרִים בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר הַקְּלִפּוֹת וְהַשֵּׁדִים לִינֹק יוֹתֵר מֵרַגְלֵי הַיָּרֵחַ. (שֶׁמֵּהֲרַגְלִין עִקַּר הַיְנִיקָה כַּמּוּבָן מִזֶּה גַּם מִסְפּוֹרוֹ לִקּוּטֵי תְּנָיָנָא) וְגַם כְּפִי סְפוּרוֹ שָׁם נִרְאֶה מְבֹאָר שֶׁזֶּה זֶה מַה שֶּׁצִּוָּה הֶחָכָם לְבָנָיו שֶׁעִקַּר פַּרְנָסָתָם יִהְיֶה מֵהַשְׁקָאַת אֵילָנוֹת. וְעוֹד יֵשׁ לְפִי זֶה לְפָרֵשׁ שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בְּדָבָר הַיָּרֵחַ, אֲשֶׁר הַשְׁקָאַת הָאִילָן מְסֻגֶּלֶת לָהּ כַּמּוּבָא בְּפָנִים, וּכְפִי שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּדָבָר הַמִּזְמוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁבִּתְהִלִּים, נִרְאֶה מְבֹאָר שֶׁהַמַּבְחָר שֶׁבְּבָנָיו שֶׁעָמַד בְּדָבָר הַיָּרֵחַ הַנַּ"ל, הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר בְּתְחִלָּה לֹא הָלַךְ וְאַחַר כָּךְ לֹא עָמַד. וּבְתַכְלִית הַהֶפְךְ מֵהַמּוֹשֵׁב לֵצִים מֵהַקְּלִפּוֹת הַנַּ"ל, וְהוּא אֲשֶׁר זָכָה עַל יְדֵי הָאֶבֶן טוֹב הַמּוּבָא שָׁם לַעֲמֹד בְּיִחוּד הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ. וְשֶׁאָז דַּיְקָא בִּהְיוֹתוֹ גַּם הוּא עִמָּהֶם בְּיִחוּדָם, הָיְתָה סְפוּרָם וְהוֹדָעָתָם הַנַּ"ל זֶה לָזֶה, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. (וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁגַּם הוּא הֶכְרַח לָהֶם בְּיִחוּדָם וְסִפּוּרֵיהֶם הַנַּ"ל) וְשֶׁמֵּחֲמַת זֶה זָכָה הוּא בְּעַצְמוֹ לִרְפוּאַת הָרַגְלַיִם עַל יְדֵי הָאֶבֶן אֲשֶׁר הוֹדִיעָה הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עִקַּר הַשְׁלָמַת הַיָּרֵחַ, וְזֶה הָאִישׁ שֶׁעָמַד בְּמַדְרֵגָתָהּ הוּא מֵהַשֶּׁמֶשׁ (כַּמּוּבָן מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר), וְאָז בִּרְפוּאָתוֹ בִּיעֵר תְּחִלָּה אֶת הָרְשָׁעִים הַנִּזְלָנִים שֶׁגָּרְמוּ לוֹ הִתְגַּבְּרוּת חֻלְשַׁת הָרַגְלַיִם כַּמּוּבָא. וְאַחַר כָּךְ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ בְּהַלֵּצִים הַנִּזְכָּר שָׁם, הָיְתָה סִבַּת הַשְׁקָאַת הָאִילָן בִּרְעִידַת הָאָרֶץ, עַד שֶׁנִּתְבַּטְּלוּ הַקְּלִפּוֹת לְגַמְרֵי. וְיֵשׁ לְהוֹסִיף וּלְבָאֵר שֶׁגַּם מֵחֲמַת זֶה הָיְתָה כָּל הַתְחָלַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אֶת סִפּוּרוֹ בְּזֶה הַמִּזְמוֹר, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ בְּמַדְרֵגַת הַיָּרֵחַ כַּנּוֹדָע, וְשֶׁעַל יָדוֹ יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת כַּנּוֹדָע. וּלְעָבְדָא וּלְמַעֲשֶׂה תָּבִין וְתִתְבּוֹנֵן לְפִי כָּל זֶה עַד הֵיכָן גָּדוֹל וְנִפְלָא מַעֲלַת הָעֵסֶק בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים, שֶׁכָּל בְּטוּל הַקְּלִפּוֹת הוּא עַל יְדֵי זֶה, וְכַמּוּבָן גַּם בְּסִפּוּרוֹ הַקָּדוֹשׁ לִקּוּטֵי תְּנָיָנָא, שֶׁכָּל בְּטוּל הִתְגַּבְּרוּת הַקְּלִפּוֹת הַמּוֹנְעִים מִלָּבֹא בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה, הוּא בְּרֹב הַסִּגֻּלָּה הַנִּמְצֵאת בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים עַיֵּן שָׁם:

ג

מַעֲשֶׂה הַזְּבוּב וְעַכְבִּישׁ סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל כְּשֶׁבָּא מִנְּסִיעָתוֹ לְנָווּרִיטְשׁ הַנִּזְכָּר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן. וּבִנְסִיעָתוֹ לָקַח עִמּוֹ אִישׁ עָשִׁיר וְנִכְבָּד וִירֵא אֱלֹקִים ר' שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק שֶׁהָיְתָה פַּרְנָסָתוֹ בַּחֲנוּת (מאנאפאקטור) אֲשֶׁר גַּם זוּגָתוֹ בְּעַצְמָהּ הָיְתָה בַּיכֹלֶת לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַחֲנוּת, וְעִם ר' שְׁמוּאֵל לָקַח בְּתְחִלָּה אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי מִנֶּעמִירוֹב לְנִסַּע אִתּוֹ עַד לִיפְּיוֶוועץ. וּבְלִיפְּיוֶוועץ הֶכְרַח לְהַחֲזִיר אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי לְבֵיתוֹ, כִּי הָיָה אִישׁ חָלוּשׁ וְלֹא הָיָה בִּיכָלְתּוֹ לִהְיוֹת נָע וָנָד בְּדֶרֶךְ רָחוֹק כָּזֶה, וּמִכֵּוָן בִּימֵי הַקֹּר וְהַחֹרֶף אֲשֶׁר מֵחֲצִי טֵבֵת וְהָלְאָה. וְלָקַח בְּלִיפְּיוֶוועץ בְּמָקוֹם רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל אֶת ר' אַיְיזִיק יוֹסֵף מִלִּיפְּיוֶוועץ. וְהוּא וְר' שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל הֵן הֵן הַשְּׁנֵי אֲנָשִׁים הַנִּרְמָזִים בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל (כִּי אַף עַל פִּי שֶׁגַּם זֹאת הִיא מֵהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁבְּשִׁנִּים קַדְמוֹנִיּוֹת,

אֲבָל בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם אֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי בְּכָרְךְ שֵׁנִי עַיֵּן שָׁם, וְעַד זֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, נִמְצָא מֵעֵין זֶה גַּם בַּנְּסִיעָה הַזֹּאת מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, כִּי 'מָאן מַלְכֵי רַבָּנָן'). וְשִׁנָּה אֶת לְבוּשָׁיו בְּתְחִלַּת הַנְּסִיעָה לִהְיוֹת נִדְמֶה כְּסוֹחֵר, וְהִזְהִיר מְאֹד אֶת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל שֶׁלֹּא יוֹדִיעוּ בְּשׁוּם מָקוֹם מִי הוּא. וְקִדֵּם הַנְּסִיעָה לָקַח רַבֵּנוּ זַ"ל שִׁלְשִׁים רֶענְדְּלִיךְ וְנָתַן לְר' שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל, וְקִנָּה בְּעַד זֶה עֲגָלָה עִם סוּסִים וְגַם שָׂכַר אִישׁ אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה מְיַחֵד לְהוֹלִיךְ אֶת הַסּוּסִים. וְאֵלֶּה הָאֲנָשִׁים לֹא יָדְעוּ כְּלָל לְהֵיכָן הֵם נוֹסְעִים, רַק בְּכָל פָּרְשַׁת דְּרָכִים שְׁאֲלוּ אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ לִנְסֹעַ וְהֶרְאָה לָהֶם. וְהָיָה לְר' שְׁמוּאֵל וּלְר' אַיְיזִיק יוֹסֵף הַנַּ"ל כַּמָּה סְפוּרִים מִזֹּאת הַנְּסִיעָה. וְאֵלֶּה שְׁנֵי הַסִּפּוּרִים שֶׁמַּעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁשָּׁמַע אוֹתָהּ מִפִּי ר' שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל, הַיְנוּ מַה שֶּׁעָמְדוּ פַּעַם אַחַת עִם הָעֲגָלָה אֵצֶל אַכְסַנְיָא, וְרַבֵּנוּ זַ"ל וְר' שְׁמוּאֵל נִכְנְסוּ לְהָאַכְסַנְיָא וּמָצְאוּ שָׁם אֶת בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּשָׂא בְּחֵיקוֹ תִּינוֹק בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים. וּמִיָּד בִּכְנִיסַת רַבֵּנוּ זַ"ל רָאָה ר' שְׁמוּאֵל שֶׁזֶּה הַתִּינוֹק מַרְאֶה לְאָבִיו עַל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: הָאט גוּטֶער יוּד [הִנֵּה יְהוּדִי טוֹב – אַדְמוֹ"ר]. וְאָבִיו הַבַּעַל הַבַּיִת הַנַּ"ל בִּרֵר טַרְדָּתוֹ בִּמְכִירַת הַיַּי"ש לְהָעֲרֵלִים שֶׁנִּמְצָאִים שָׁם לֹא הֵבִיט וְלֹא הִטָּה כְּלָל אֶת אָזְנוֹ לְדִבְרֵי הַתִּינוֹק. וְר' שְׁמוּאֵל נִבְהַל מְאֹד בְּשָׁמְעוֹ זֹאת מִפִּי הַתִּינוֹק, כִּי בְּכָל הָאֶלְפִּים אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִתְוַדְּעוּ עִמָּהֶם בְּדַרְכָּם הָרְחוֹק לֹא נִמְצָא שׁוּם אִישׁ שֶׁיֵּדַע וְיַכִּיר בְּפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל כִּי רַב וְגָדוֹל הוּא בְּיִשְׂרָאֵל (שֶׁנִּקְרָא בִּלְשׁוֹנֵנוּ גוּטֶער יוּד) מֵרֹב הִתְדַּמּוּתוֹ כְּאִישׁ סוֹחֵר כַּנַּ"ל. וְאוּלָם מֵחֲמַת שֶׁגַּם ר' שְׁמוּאֵל עָמַד בְּסָמוּךְ לְרַבֵּנוּ זַ"ל, חָשַׁשׁ ר' שְׁמוּאֵל פֶּן עָלָיו בְּעַצְמוֹ הֶרְאָה הַתִּינוֹק בְּיָדוֹ לְאָבִיו (כִּי הָיָה בַּעַל צוּרָה כְּמוֹ אַדְמוֹ"ר גָּדוֹל). וְהוֹצִיא ר' שְׁמוּאֵל מַטְבֵּעַ מִכִּיסוֹ וְהָלַךְ לְהַתִּינוֹק וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ אַ יָא אִיךְ בִּין אַ גוּטֶער יוּד? [נָכוֹן אֲנִי הוּא הָאַדְמוֹ"ר?] וְהֵשִׁיב הַתִּינוֹק לֹא. וְהֶרְאָה לוֹ עוֹד הַפַּעַם בְּיָדוֹ עַל רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ וְאָמַר לוֹ זֶה הוּא גוּטֶער יוּד [אַדְמוֹ"ר]. וְרַבֵּנוּ זַ"ל יָצָא מִיָּד אֶל הַחוּץ וְיָשַׁב עַל הָעֲגָלָה. וּבִנְסִיעָתָם הִתְחִיל ר' שְׁמוּאֵל לְתְמֹהַּ עַל דִּבְרֵי הַתִּינוֹק, וְעָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר, וָוער דֶּען זָאל זַיין בְּאֵלֶּה הַיָּמִים אַ מֵבִין? [וְכִי מִי יִהְיֶה בַּיָּמִים אֵלּוּ מֵבִין?]:

ד

וְהִנֵּה בִּנְסִיעָתָם אֲשֶׁר בְּכָל פָּרְשַׁת דְּרָכִים הֶרְאָה לָהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל לְהֵיכָן לִנְסֹעַ כַּנַּ"ל, נִזְדַּמֵּן קְצָת פְּעָמִים שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁכְּבָר נָסְעוּ בּוֹ פַּעַם אַחַת. וְכַמָּה יָמִים אַחַר מַעֲשֶׂה הַתִּינוֹק הַנַּ"ל נִזְדַּמֵּן גַּם כֵּן שֶׁנָּסְעוּ עוֹד הַפַּעַם בְּדֶרֶךְ הָאַכְסַנְיָא הַנַּ"ל שֶׁהָיָה שָׁם זֶה הַתִּינוֹק. וְכַאֲשֶׁר רָאָה ר' שְׁמוּאֵל שֶׁזֹּאת הִיא הָאַכְסַנְיָא, בִּקֵּשׁ מֵהַמּוֹלִיךְ אֶת הָעֲגָלָה שֶׁיַּעֲמֹד שָׁם, וְנִכְנַס לְהָאַכְסַנְיָא כְּדֵי לִרְאוֹת עוֹד הַפַּעַם אֶת הַתִּינוֹק הַנַּ"ל. וּמָצָא לְהַבַּעַל הַבַּיִת יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ בַּאֲבֵלוּת אַחַר הַתִּינוֹק הַנַּ"ל:

ה

סִפּוּר הַשֵּׁנִי, שֶׁלָּנוּ פַּעַם אַחַת בְּבֵית הַמָּלוֹן שֶׁנִּמְצָא שָׁם הָרְבֵּה אוֹרְחִים מֵהָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת אֲשֶׁר הִכִּירוּ זֶה אֶת זֶה. וְכָל נְסִיעָתָם הָיְתָה בְּמִדִּינַת פֶּאלִיסֶע אֲשֶׁר עִקַּר הַמִּסְחָרִים הוּא בְּכָל הַיְּוֹצֵא מֵהַיְעָרוֹת וְהַחֲרָשִׁים הַגְּדוֹלִים הַנִּמְצָאִים שָׁם עֵצִים, קְרָשִׁים, גַּלְגַּלִים, זֶפֶת וְכַדּוֹמֶה. וּבְזְמַן הַחֹרֶף הַנַּ"ל שֶׁהַלֵּילוֹת אֲרֻכּוֹת יֶשְׁבוּ סוֹחֲרִים רַבִּים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן הַגָּדוֹל שֶׁעָמַד שָׁם בְּאֶמְצַע הַבַּיִת, וְדִבְּרוּ זֶה עִם זֶה בְּמִסְחָרֵיהֶם כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים. וְרַבֵּנוּ זַ"ל יָשַׁב בֵּינֵיהֶם וְהִרְכִּיב אֶת דְּבָרָיו גַּם כֵּן בְּאֶמְצָעוּת דִּבְרֵיהֶם וּבְפָרְטֵי מִסְפְּרֵי הַסְּכוּמִים שֶׁבְּקִנְיְנֵיהֶם, וּשְׁמוֹת הָאֲדוֹנִים שֶׁסָּחֲרוּ עִמָּהֶם כְּמִי שֶׁכְּבָר נִמְצָא בֵּינֵיהֶם מִזְּמַן רַב. וְר' שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל עָמַד מֵאֲחֲרָיו וּמִשְׁתּוֹמֵם וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד בְּשָׁמְעוֹ וּבְהַבִּיטוֹ עַל כָּל זֶה. וְגַם הִרְבָּה לְהִתְפַּלֵּא עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מֵאִתּוֹ הַסּוֹחֲרִים מִי הוּא וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא, הַבָּקִי כָּל כָּךְ בִּפְרָטֵי מִסְחֲרֵיהֶם כַּנַּ"ל. וְאַחַר כָּךְ בְּעֶרֶךְ שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם, נִתְפַּזְּרוּ הַסּוֹחֲרִים כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ שֶׁרָצָה לֵישֵׁן שָׁם. וְלֹא נִשְׁאַר אֶצֶל הַשֻּׁלְחָן רַק רַבֵּנוּ זַ"ל וְעוֹד אִישׁ אֶחָד מֵהַסּוֹחֲרִים שֶׁעָדַיִן נִתְעַכֵּב בִּישִׁיבָתוֹ אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן. וְזֶה הַסּוֹחֵר הִתְחִיל לְהַבִּיט בְּפָנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לָרַבֵּנוּ זַ"ל אַתֶּם נוֹדָעִים לִי מְאֹד אִיר זָעְטְ מִיר זֵייעֶר קֶעְנְטְלִיךְ. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל אַתֶּם סוֹבְרִים שֶׁאֲנִי פְּלוֹנִי זֶה וְהִזְכִּיר לוֹ שֵׁם הַפְּלוֹנִי, וְכִוֵּן לְדַעַת הַסּוֹחֵר שֶׁבֶּאֱמֶת הָיְתָה עָלָיו כַּוָּנָתוֹ. וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַסּוֹחֵר שֶׁעֲדַיִן לֹא נוֹדַע לוֹ, עָנָה וְאָמַר שֵׁנִית לְרַבֵּנוּ זַ"ל, אֲנִי יוֹדֵעַ אִיךְ וַוייס שׁוֹין. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל עוֹד הַפַּעַם אַתֶּם סוֹבְרִים שֶׁאֲנִי פְּלוֹנִי וְהִזְכִּיר אוֹתוֹ עוֹד הַפַּעַם בְּשֵׁמוֹ. וְכִוֵּן גַּם כֵּן עוֹד הַפַּעַם לְשֵׁם זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָיו נִדְמָה לְהַסּוֹחֵר עַל רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁזֶּה הוּא, וּבְתוֹךְ כָּךְ פָּנָה זֶה הַסּוֹחֵר גַּם כֵּן לִמְקוֹמוֹ. וְהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, לֹא עָלָה כְּלָל עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל הַסּוֹחֵר לִתְמֹהַּ וּלְהִתְפַּלֵּא עַד שֶׁיִּעָמֵד עַל זֶה, וְיִרְצֶה דַּוְקָא לַחֲקֹר וְלֵידַע מִי הוּא זֶה הָאִישׁ הַמְכַוֵּן כָּל כָּךְ לְדַעְתּוֹ, הַבָּקִי כָּל כָּךְ בְּמִסְחֲרֵי שְׁאָר הַסּוֹחֲרִים כַּנַּ"ל. וְקֹדֶם אוֹר הַיּוֹם הִשְׁכִּים רַבֵּנוּ זַ"ל וְנָסַע לְדַרְכּוֹ כַּנַּ"ל:

ו

וְיַעַן אֲשֶׁר יָצָאתִי לְהוֹדִיעַ קְצָת מַעֲשִׂיּוֹת מֵרַבֵּנוּ זַ"ל הִנְנִי אַגֵּב אוֹרְחָא לְסַפֵּר גַּם מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵר' יְחִיאֵל מֶעְנְדִיל זַ"ל, שֶׁשָּׁמַע מֵהָרַב ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק זַ"ל מִטְּשֶׁעהְרִין. שֶׁנָּסַע עִם רַבֵּנוּ זַ"ל לְוָואלְטְשִׁיסְק (בְּעֵת הַנְּשׂוּאִין שֶׁל בִּתּוֹ מִרְיָם זַ"ל). בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ פַּעַם אַחַת בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה, צִוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיֵּשֵׁב אִתּוֹ עַל הָעֲגָלָה, וְשֶׁיְּצַוֶּה לְהָעָרל הַבַּעַל עֲגָלָה שֶׁיִּקְשֹׁר אֶת הַחֲבָלִים מֵהַסּוּסִים לְהָעֲגָלָה בְּעַצְמָהּ (וְלֹא שֶׁיֹּאחֲז אוֹתָם בְּתוֹךְ יָדוֹ) וּלְהַנִּיחַ אֶת הַסּוּסִים שֶׁיֵּלְכוּ מֵעַצְמָם. וּמִיָּד נִתְכַּפֵּל עֲלֵיהֶם אֲפֵלוּת וְחֶשְׁכַת הַלַּיְלָה בְּכָפֶל כָּפוּל וּמְכֻפָּל כָּזֶה, עַד שֶׁבִּישִׁיבָתוֹ סָמוּךְ לְרַבֵּנוּ זַ"ל עַל הָעֲגָלָה, וְלֹא הָיָה בְּיָכְלְתּוֹ לִרְאוֹת אֶת

רַבֵּנוּ זַ"ל. וְנִתְעַכֵּב הַדָּבָר עַד עֶרֶךְ שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם. וְהָעֲגָלָה עִם הַסּוּסִים הִגִּיעוּ וּבָאוּ לָעִיר אֲשֶׁר בִּתְחִלָּה לֹא יָדַע כְּלָל הָרַב הַנַּ"ל שֵׁם הָעִיר. וְהַסּוּסִים עָמְדוּ מֵעַצְמָן אֵצֶל בֵּית אַכְסַנְיָא שֶׁלֹּא הָיָה גַּג עַל הַבַּיִת. וְרַבֵּנוּ זַ"ל יָרַד עִמּוֹ מֵהָעֲגָלָה וְנִכְנְסוּ אֶל הַבַּיִת. וְנִמְצָא שָׁם בְּהַבַּיִת אִישׁ מְשָׁרֵת אֲשֶׁר הֵכִין מַיִם לְרַבֵּנוּ זַ"ל חֶדֶר מְיֻחָד וְשָׁכַב שָׁם לִישֵׁן. וְהָרַב ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק הַנַּ"ל יָשַׁב שָׁם בַּבַּיִת הַגָּדוֹל עִם הַמְשָׁרֵת בְּיַחַד. וְקוֹדֶם שֶׁשָּׁכַב רַבֵּנוּ זַ"ל בַּחֶדֶר הַנַּ"ל, צִוָּה לְהָכִין עֲבוּרוֹ תַּבְשִׁיל לִסְעֻדַּת הַלַּיְלָה. וְרַבֵּנוּ זַ"ל שָׁכַב שָׁם בַּחֶדֶר הַנַּ"ל עַד שֶׁנִּגְמַר הַבִּשּׁוּל מֵהַתַּבְשִׁיל הַנַּ"ל. אַחַר שֶׁאָמְרָה הַמְשָׁרֶתֶת לְהַמְשָׁרֵת שֶׁנִּגְמַר הַבִּשּׁוּל מֵהַתַּבְשִׁיל, אָמַר הַמְשָׁרֵת לְהָרַב הַנַּ"ל לְהָקִיץ לְרַבֵּנוּ זַ"ל מֵהַשֵּׁנָה (כִּי הַמְשָׁרֵת לֹא יָדַע כְּלָל מִי הוּא, וְהָרַב ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק הֵבִין מֵעַצְמוֹ שֶׁכֵּן רְצוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁלֹּא יְגַלֶּה מִי הוּא). וְלֹא רָצָה הָרַב לְהָקִיץ בְּעַצְמוֹ לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְעָנָה לְהַמְשָׁרֵת, אִם אַתָּה רוֹצֶה לֵךְ וַהֲקִיצוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: יוּד יוּד שְׁטַיִיט אוֹיף עֶסֶען וֶוועטֶשֶׁערֶע [יְהוּדִי יְהוּדִי, קוּם בִּשְׁבִיל לֶאֱכוֹל אֲרוּחַת־עֶרֶב]. וְנִתְעוֹרֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, אַךְ לֹא רָצָה לֶאֱכֹל, אֲבָל צִוָּה שֶׁגַּם בְּלִי זֶה יְשַׁלֵּם בְּעַד הַתַּבְשִׁיל כַּנַּהוּג. וְחָזַר וְעָלָה עִמּוֹ מַיִד עוֹד הַפַּעַם עַל הָעֲגָלָה וְצִוָּה עוֹד הַפַּעַם שֶׁהֶעָרֵל יְקַשֵּׁר אֶת הַחֲבָלִים מֵעַל הַסּוּסִים לְהָעֲגָלָה שֶׁיֵּלְכוּ וְיָרוּצוּ הַסּוּסִים מֵעַצְמָם כַּנַּ"ל. עַד שֶׁחָזְרוּ וּבָאוּ לְתוֹךְ הָעִיר וְהַבַּיִת מָלוֹן שֶׁנָּסְעוּ מִשָּׁם בְּתִחִלַּת הַלַּיְלָה כַּנַּ"ל. וּבְעֵת יְשִׁיבַת הָרַב עִם הַמְשָׁרֵת כַּנַּ"ל, שְׁאַל מֵהַמְשָׁרֵת שֵׁם הָעִיר הַנַּ"ל וְהֵשִׁיב לוֹ. וְיָדַע וְהֵבִין הָרַב שֶׁזֹּאת הָעִיר הוּא בְּעֶרֶךְ כַּמָּה מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת מִמָּקוֹם הָעִיר וְהַבַּיִת מָלוֹן הַנַּ"ל שֶׁנָּסְעוּ מִשָּׁם וְחָזְרוּ לְשָׁם, וּבְאֶמְצַע חֲזָרָתָם כַּנַּ"ל אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהוּא מַחֲזִיק טוֹבָה לְהַמְשָׁרֵת שֶׁהֶחְקִיץ אוֹתוֹ.

וְעוֹד מַעֲשֶׂה אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵר' יְחִיאֵל מֶעְנְדִיל הַנַּ"ל שֶׁשָּׁמַע מֵהָרַב ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק הַנַּ"ל מִטְּשֶׁעהְרִין. שֶׁפַּעַם אֶחָד נָסַע לְרַבֵּנוּ זַ"ל לִבְרֶסְלֶב וְלָן בְּבֵיתוֹ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה מָקוֹם הָאוֹרְחִים. וּמֵחֲדַר רַבֵּנוּ זַ"ל לֹא נִמְצָא שׁוּם פֶּתַח אֶל הַחוּץ רַק לְזֹאת הַבַּיִת, וּמֵהַבַּיִת נִמְצָא פֶּתַח אֶל הַחוּץ מִצַּד מַעֲרָב. וּפִתְאֹם בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה שָׁמַע הָרַב הַנַּ"ל קוֹל רַעַשׁ מֵחֲדַר רַבֵּנוּ זַ"ל, כְּמוֹ מִכַּמָּה אֲלָפִים אֲנָשִׁים, וְהָרַב יָדַע בָּרוּר שֶׁלֹּא נִמְצָא שָׁם בְּהַחֶדֶר שׁוּם אָדָם חוּץ רַבֵּנוּ זַ"ל, יַעַן אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא כְּלָל מִזֶּה הַחֶדֶר הַקָּטָן שׁוּם פֶּתַח אֶל הַחוּץ רַק דֶּרֶךְ זֹאת הַבַּיִת שֶׁשָּׁכַב שָׁם הָרַב כַּנַּ"ל, וְהַבַּיִת הָיְתָה סְגוּרָה מִבִּפְנִים בַּלַּיְלָה כַּנַּהוּג (וְגַם חֲדַר רַבֵּנוּ הָיָה קָטָן מֵהֶכֵיל כְּלַל הַרְבֵּה אֲנָשִׁים וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אֲלָפִים אֲנָשִׁים כְּפִי הִרְעַשׁ הַנַּ"ל שֶׁיָּצָא מִשָּׁם). וְנָפַל עַל הָרַב פַּחַד וָרַעַד גָּדוֹל וְעָצוּם מִקּוֹל הָרַעַשׁ הַזֶּה, עַד שֶׁמֵּרֹב הָרַעַד וְהַחֲרָדָה שֶׁחָרְדוּ בּוֹ כָּל אֵבָרָיו נָפַל מֵהַמִּשְׁכָּב עַל הָאָרֶץ, וְגַם נִתְיָרֵא אַחַר כָּךְ מִלְּהָזִיז אֶת עַצְמוֹ וְלָקוּם מֵהָאָרֶץ עַד שֶׁנִּשְׁקַע הִרְעַשׁ. וַיָּקָם אַחַר כָּךְ מֵהָאָרֶץ וַיֵּצֵא אֶל הַחוּץ, וְנִתְעַכֵּב שָׁם בַּחוּץ עַד שֶׁהֵאִיר

הַיּוֹם. וְגַם אַחַר כָּךְ נִתְבַּיֵּשׁ וְנִתְיָרֵא מֵרַבֵּנוּ זַ"ל לִשְׁאֹל מֵאִתּוֹ מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה, כִּי הֵבִין שֶׁאֵין זֶה רְצוֹנוֹ שֶׁיִּשְׁאָלֶנּוּ:

ז

וְנַחֲזֹר לְעִנְיָנֵנוּ מַה שֶּׁנִּרְאֶה לִי רְמָזִים מִמַּעֲשֶׂה הַזְּבוּב וְכוּ' כַּנַּ"ל מִסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹתָיו עַיֵּן שָׁם. כִּי כְּפִי הַנִּזְכָּר בְּסוֹף הַמַּאֲמָר שֶׁבִּלְקוּטֵי א' סִימָן כ' (תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין וְכוּ') בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: 'קֹדֶם שֶׁבָּא לִבְחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲזַי אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמִפַּתֵּחַ. אֲבָל אַחַר כָּךְ כְּשֶׁנּוֹצְחַ, אָז נִקְרָא אִישׁ מִלְחָמָה' (וּמִמֵּילָא מוּבָן שֶׁאֵין זֶה רַק מִי שֶׁבָּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּאֶמְצָעוּת הַתִּשְׁעָה תִּקּוּנִים הַנִּזְכָּרִים שָׁם, וְשֶׁאֵין זֶה רַק מִי שֶׁגָּלָה זֹאת) כִּי מִכָּל זֶה בֹּא נָבֹא בְּהַנִּזְכָּר בְּנִסְיעַת רַבֵּנוּ זַ"ל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּכֻוָּן מַמָּשׁ לִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִכְנַס בְּעִיר חֵיפָה (וְעַיֵּן שָׁם בְּסִפּוּר הַנְּסִיעָה בְּרֹב שִׂמְחָתוֹ שֶׁהָיְתָה בְּזֹאת הַלַּיְלָה), כִּי לְפִי הַנַּ"ל יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה מַה שֶּׁקָּבַע מֵאָז וְהָלְאָה לְכָל אֲנָשָׁיו אֶת יוֹם אֲסִפָתָם אֵלָיו בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם שֶׁבַּאֲסִפַת כָּל הַשָּׂרִים שֶׁנִּמְצָא שָׁם הָיוּ עוֹשִׂים עִנְיְנֵי צְחוֹק, יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמְּבֹאָר מִדִּבְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהָאֲרי"י זַ"ל, שֶׁכָּל עִנְיַן רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא בְּסוֹד יִצְחָק (שֶׁנִּקְרָא עַל שֵׁם "צְחוֹק עָשָׂה לִי" וְכוּ'). וּמַה שֶּׁבְּהַצְחוֹק מִכָּל הָאֻמּוֹת תָּפֵס לְדַגְמָא אֶת יִשְׂמְעֵאל יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנִּזְכָּר יִשְׂמְעֵאל בְּקְרִיאַת הַסֵּפֶר הַנִּזְכָּר שָׁם. וְהַזְּבוּב הַנִּזְכָּר שָׁם יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה עִנְיַן הַחֲלוּשֵׁי כֹּחַ שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל הַנִּרְדָּפִים מִקְּלִפַּת עֵשָׂו עֲמָלֵק יִמַּח שְׁמָם הַנִּמְשָׁל לִשְׁמָמִית (שֶׁהוּא מִמִּין עַכָּבִישׁ כַּנּוֹדָע). כַּמּוּבָן מֵרַשַׁ"י בְּשֵׁם הַמִּדְרָשׁ, שֶׁהוּא שֶׁנִּשְׁאַר עָלָיו הַכָּתוּב (בְּעוֹבַדְיָה שֶׁנִּבָּא עָלָיו) "בָּזוּי אַתָּה מְאֹד", כִּי הוּא מְבֻזֶּה יוֹתֵר מִכָּל הַשְּׁקָצִים (כַּאֲשֶׁר כְּבָר הִזְכַּרְתִּי מֵעֵין זֶה בְּשִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁבַּכֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן עַיֵּן שָׁם). שֶׁאַחַר שֶׁכְּבָר חָטְפָה אֶת עַצְמָהּ בְּרֶגֶל אֶחָד עַל הַדֶּדְ וְכוּ' נִשְׁאֲרָה מַטָּה מַטָּה עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר מִמֶּנָּה כְּלוּם. (שֶׁזֶּה שֶׁמּוּבָא בְּרַשַׁ"י בְּשֵׁם הַמִּדְרָשׁ, עַל הַכָּתוּב "וַיְדַו אוֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו" וְכוּ', שֶׁלֹּא יַסְפִּיק זֶה לִגְמֹר מַלְכוּתוֹ עַד שֶׁבָּא זֶה וְנוֹטְלָהּ הֵימֶנּוּ. וְהַיְנוּ כַּנַּ"ל, שֶׁדַּיְקָא כְּשֶׁהִגִּיעַ הָעַכָּבִישׁ בַּעֲקֵבוֹ וְרַגְלוֹ עַל הַדֶּדְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה שֶׁאֶפֶס תִּקְוָה לְהַזְּבוּב. כִּי בְּלִי סָפֵק תִּשָּׂחֵת חַס וְשָׁלוֹם לְגַמְרֵי מִקְּלִפַּת הָעַכָּבִישׁ כַּנַּ"ל. וְאָז דַּוְקָא הִתְחִיל הָעַכָּבִישׁ לֵירֵד מַטָּה מַטָּה עַד שֶׁנִּמְחָה לְגַמְרֵי. וְגַם מִמֵּילָא מוּבָן יוֹתֵר לְפִי זֶה (מַה שֶּׁמּוּבָא גַּם בְּשֵׁם ר' שִׁמְשׁוֹן מֵאוֹסְטְרִיפָּאלְי') שֶׁהַזְּבוּב הוּא מֵרֶמֶז בְּרֹאשֵׁי תֵּבוֹת, "זְכָרוֹן בַּ'סֵּפֶר וְ'שִׂים בְּ'אָזְנֵי" וְכוּ' שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָרָשַׁת עֲמָלֵק יִמַּח שְׁמוֹ. כִּי גַּם מַה שֶּׁנִּתְנַמְנֵם הַמֶּלֶךְ וְיָשֵׁן עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה לַהֲקִיצוֹ, עַיֵּן שָׁם, יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה עִנְיַן מַה שֶּׁמְּבֹאָר מֵצַרְפֵי דִּבְרֵי הָאֲרי"י זַ"ל וְדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (בְּסִימָן נ"ד שֶׁבִּלְקוּטֵי א') שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְגַּבֵּר כֹּחַ הַמַּדָּמָה שֶׁבַּשָּׁנָה, לְבַלֵּעַ וּלְהַעְלִים אֶת הַזִּכָּרוֹן בַּסֵּפֶר הַנַּ"ל. וְשֶׁכָּל הַתִּקּוּן וְהַבֵּרוּר הוּא עַל יְדֵי יוֹסֵף שֶׁהוּא בֶּן פּ'וֹ'רָ'ת וּ'פּ'וֹ'תֵ'ר חֲלוֹם הַ'פּ'ר'וֹ'ת (שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה

כַּנּוֹדָע), שֶׁבְּהִתְגַּבְּרוּת הַמְּדַמֶּה (שֶׁנִּזְכָּר בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן נ"ד הַנַּ"ל) הַסּוֹמֵךְ בְּכָל עֵת לְבָלֹעַ אֶת הַטּוֹב, וְלֹא יְוַדַּע כִּי בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה. וְהַתִּקּוּן הוּא עַל יְדֵי יוֹסֵף, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁגַּם הוּא נִבְלַע תְּחִלָּה בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְגַם עָלָיו סוֹבֵב הַכָּתוּב "רַבִּים קָמִים עָלַי" (כַּמּוּבָן מֵהַמִּזְמוֹר שֶׁרָמְזוּ בּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת) רַבִּים וּגְדוֹלִים בַּתּוֹרָה וְכוּ' שִׁבְטֵי יָ"הּ בְּעַצְמָם. וְהוּא בְּבֹאוֹ זָכָה לְבֵרֵר גַּם חֲלוֹם פַּרְעֹה שֶׁבְּלֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, עַד שֶׁיָּצָא מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ, כִּי עַל יָדוֹ לְבַד יִהְיֶה עִקַּר הַתִּקּוּן. וּבִפְרָט בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, "מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְכוּ' נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב" בל"ב שִׁנַּיִם (כַּמּוּבָן מִזֶּה בְּדִבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת זַ"ל). גַּם אִם נִדְקְדֵק בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת בְּעִנְיַן הַמֶּלֶךְ שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵבִין אֶת הָאֱמֶת. וְרָצָה לְהַחֲזִיר לְמוּטָב אֶת כָּל הָעוֹלָם, נִסְכַּם בְּדַעְתּוֹ שֶׁיִּסַּע וִיחַפֵּשׂ אֶת הֶחָכָם וְהַנָּבוֹן שֶׁיִּפְתֹּר לוֹ אֶת הַחֲלוֹם, וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא בָּזֶה. כִּי מָה עִנְיַן הַפִּתְרוֹן לְהַחֲזָרַת הָעוֹלָם לְמוּטָב. וְאוּלָם כְּפִי הַנַּ"ל תָּבִין מֵרָחוֹק שֶׁהַפִּתְרוֹן נוֹגֵעַ לְבֵרוּר הַטּוֹב מֵהָרָע הָעוֹסֵק לְבַלֹּעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם. גַּם בְּעִנְיַן הַשִּׁבּוּיִים שֶׁלָּקַח בַּשִּׁבְיָה שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם יְפַת תֹּאַר וְכוּ' יֵשׁ לְרָמֵז גַּם כֵּן בִּדְבַר הַמִּזְמוֹר הַנַּ"ל שֶׁאָמַר דָּוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם שֶׁהָיָה בֶּן יְפַת תֹּאַר כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל, וּמִמֵּילָא מוּבָן לְפִי זֶה שֶׁיֵּדַע דָּוִד שֶׁנִּמְצָא בּוֹ נֶפֶשׁ יָקָר מִצַּד הַזִּכָּרוֹן הַנַּ"ל רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּבְלַע בָּרֵע הַמְּדַמֶּה בְּתַכְלִית הַהֶפְךְ (עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן נ"ד הַנַּ"ל):

בְּמַעֲשֶׂה הֶחָכָם וְתָם. מְבֹאָר מִשִּׂיחוֹת רַבֵּנוּ שֶׁמּוּבָא שָׁם אַחַר הַמַּעֲשֶׂה, בְּעִנְיַן עֲמָלֵק שֶׁהָיָה חוֹקֵר וְכוֹפֵר, וְכַאֲשֶׁר נוֹדָע מִסִּפְרֵי אֱמֶת שֶׁהוּא קְלִפַּת עֵשָׂו שֶׁיָּצָא מֵאִתּוֹ, יֵשׁ לְבָאֵר בָּזֶה שֶׁנִּתְגַּדֵּל עֵשָׂו עִם יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. וְיַעַן אֲשֶׁר זֶה לְעֻמַּת זֶה נִמְצָאִים גַּם חֶלְקֵי נֶפֶשׁ יַעֲקֹב בְּזַרְעוֹ אַחֲרָיו. וְדוֹר הוֹלֵךְ הוּא דּוֹר שֶׁבָּא, וּכְפִי שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל סֵדֶר הָאֲכִילָה וְהַשְׁתִּיָּה וְהַמַּלְבּוּשִׁים שֶׁל הַתָּם וְכוּ', יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁזֶּה שֶׁסִּפְּרָה הַתּוֹרָה בְּפָרָשַׁת בְּשַׁלַּח אֶת דְּבַר הָעֲנָנִים אֲשֶׁר מִבֹּאָר מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן נ"ח שֶׁזֶּה עִנְיַן הַמַּלְבּוּשִׁים וְשֶׁמְּרַמֵּז זֹאת בְּהַכָּתוּב "בְּשִׂים עָנָן לְבוּשׁוֹ". וְגַם נִרְאֶה מֵהַכָּתוּב בְּפָרָשַׁת עֵקֶב, "שִׂמְלָתְךָ" וְכוּ' שֶׁלֹּא הִצְטָרְכוּ כְּלָל לְהַחֲלִיף אֶת הַמַּלְבּוּשִׁים בְּכָל מֶשֶׁךְ הֲלִיכָתָם עִם הָעֲנָנִים. וְגַם שָׁם בְּפָרָשַׁת בְּשַׁלַּח סִפְּרָה הַתּוֹרָה בְּדִבַּר הַלֶּחֶם (מִן הַשָּׁמַיִם) שֶׁהִרְגִּישׁוּ בּוֹ טַעַם כָּל הַמַּאֲכָלִים, וְגַם שָׁם בְּפָרָשַׁת בְּשַׁלַּח סִפְּרָה הַתּוֹרָה בְּדִבַּר הַבְּאֵר אֲשֶׁר נוֹדָע בְּסִפְרֵי אֱמֶת שֶׁגַּם בְּמֵימֵי הַבְּאֵר הִרְגִּישׁוּ טַעַם כָּל הַמַּשְׁקָאוֹת, שׁוּב מוּבָן מִכָּל זֶה לְעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל שֶׁאַחַר שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּדִבַּר הָאֲכִילָה וְהַשְׁתִּיָּה וְהַמַּלְבּוּשִׁים שֶׁל הַתָּם, עָנָה וְאָמַר בְּתוֹךְ כָּךְ נַעֲשָׂה רַעַשׁ שֶׁהֶחָכָם נוֹסֵעַ וּבָא. וְיֵשׁ לְבָאֵר שֶׁמִּזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁבְּשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת נִשְׁתַּלְשֵׁל אַחַר כָּךְ בִּימֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁאַחַר כָּל סִפּוּר עִנְיַן הָאֲכִילָה וְהַשְׁתִּיָּה וְהַמַּלְבּוּשִׁים (שֶׁכָּל זֶה זְכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם הֵם הָאִישׁ תָּם הַנַּ"ל) סוֹבֵב הַכָּתוּב בְּסוֹף פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח "וַיָּבֹא עֲמָלֵק".

וְאַהֲבַת הֶחָכָם לְהַתָּם יֵשׁ לְבָאֵר (כַּמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּמָקוֹם אַחֵר) שֶׁהוּא גְּרוּעָה מִשֶּׁנְּאָה מֵרֹב הַלָּצוֹן וְהַשְּׂחוֹק שֶׁשָּׂחַק מֵאִתּוֹ, כִּי גַּם עַתָּה נִקְרָא זֹאת בְּשֵׁם מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק כַּמּוּבָן מִדִּבְרָיו הַקְּדוֹשִׁים:

וְהִנֵּה אַחַר כָּל זֶה סָמְכָה הַתּוֹרָה פָּרָשַׁת יִתְרוֹ שֶׁמִּשָּׁם מְבֹאָר שֶׁשָּׁלַח הַמֶּלֶךְ עֶלְיוֹן יִתְבָּרַךְ לְכָלַל יִשְׂרָאֵל (שֶׁנִּקְרְאִים בְּשֵׁם תֹּם כַּנַּ"ל) מִכְתַּב אֱלֹקִים, וְהֵם עָנוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע קֹדֶם שֶׁקָּרְאוּ כְּלָל בְּהַמִּכְתָּב. "וְזֶרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ" שֶׁגַּם לִבְנֵי עֵשָׂו שָׁלַח אֶת הַמִּכְתָּב אֲבָל חָקְרוּ כָּל כָּךְ עַד שֶׁלֹּא נִתְקָרְבוּ כְּלָל לְהַמֶּלֶךְ עֶלְיוֹן יִתְבָּרַךְ. וְאַף עַל פִּי כֵן סוֹף סוֹף יִתְבָּרֵר גַּם מֵהֶם חֶלְקֵי נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְתַּקֵּן עַל יְדֵי הַתֹּם וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב. כִּי גַּם מִבְּנֵי בָּנָיו שֶׁל הָמָן לָמְדוּ תּוֹרָה וְכוּ'. יֵשׁ שֶׁהֵם רַע לְגַמְרֵי לְהַמְחוֹת עָדֵי עַד:

אָמַר מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל הֵיכָן שֶׁמִּתְקַבְּצִים עֲשָׂרָה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, רָאוּי לִסַּע אֶת כָּל קַצְוֵי הָעוֹלָם לְתַחֵב אֶת רֹאשׁוֹ בֵּיניֵיהֶם, וְדַבֵּר אֵז לְעִנְיַן רֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּשֶׁנֶּאֱסָפִין כָּל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה גָּדוֹל הוּא מְאֹד:

הוספות השיכים לספורי מעשיות

מִכְתַּב יָד הַמְחַבֵּר זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ אָמֵן

א

רָאשֵׁי פְּרָקִים לְבֵאוּר הַמַּעֲשֶׂה מֵהַשְּׁתִּי צִפֳּרִים שֶׁבְּיוֹם ה' שֶׁבְּמַעֲשֵׂה הַשִּׁבְעָה בֶּעטְלִירס. "קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק וְכוּ' יוֹנָתִי תַּמָּתִי" (שֶׁהִיא תַּמָּה לְבַת זוּגָהּ הָעוֹמֶדֶת לְמִינֵהוּ כַּנּוֹדָע) "וְדוֹדִי חָמַק עָבַר וְכוּ' בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ" וְכוּ' – וְהוּא עִנְיַן הַחֲרָבָן, כַּנּוֹדָע שֶׁנִּפְרְדוּ (כְּעֵין אֲבֵדָה) שְׁנֵי הַכְּרוּבִים וְהַצִּפֳּרִים הַנַּ"ל זֶה מִזֶּה עַד יוֹם הַבִּנְיָן, שֶׁאָז יָשׁוּבוּ וְיִמְצְאוּ זֶה אֶת זֶה לְהִתְחַבֵּר "כְּמַעַר אִישׁ וְלִוְיָתוֹ".

שיך למעשה הבערגיר:

ב

גַּם בְּהַמַּעֲשֶׂה הַבָּעְרְגִיר וְהֶעָנִי נָבוֹא לְרַמֵּז קְצָת לְפִי הַנַּ"ל. כִּי לִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא עַל אוֹדוֹת הַכְנִיסָה לַפַּרְדֵּס וּמְקוֹם הַיְפַת תֹּאַר, שֶׁגַּם לְפִי שָׁעָה זֶה הֵצִיץ וְנִפְגַּע וְזֶה הֵצִיץ וְנִתְעַלֵּף (כְּנִגְוַע וּמֵת) מֵעֹצֶם בְּהִירוּת אוֹר פָּנָיהּ עַיִן שָׁם. וְלִכְאוֹרָה גַּם אִם הָיְתָה רְצוֹנָהּ וְהוּטַב בְּעֵינֶיהָ הַבָּחוּר וְהַנִּבְחָר מִכֻּלָּם בִּכְתַב הָעֵדוּת שֶׁל הַשִּׁבְעָה מֵימוֹת הַמּוּבָא שָׁם, אֲבָל גַּם הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם יְכֹלֶת לָזֶה. כִּי אַיֵּה וְאֵיפֹה הָעֲצָה וְהַתַּקָּנָה לִהְיוֹת נִכְנָס וְיוֹצֵא כְּלָל בַּמָּקוֹם הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב שֶׁבְּנִפְלְאוֹת אוֹר הַפָּנִים הַנַּ"ל. וְאוּלָם מֵרָחוֹק תָּבִין לְפִי

הַנַּ"ל בְּתַעֲלוּמוֹת וְנֶעְלָמוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים עַל אוֹדוֹת הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁבִּשְׁבִעָה מֵימוֹת הַנַּ"ל, אֲשֶׁר גַּם בִּתְחִלָּה עַל יָדָם לְבַד יָצְאָה אֶל הַפֹּעַל פְּקֻדַּת הֶלַּדְתָּם כַּמּוּבָא שָׁם.
וּמִמַּה שֶּׁהִשְׁוָה אַדְמוֹ"ר זַ"ל שִׁבְעַת הַקּוֹלוֹת (שֶׁל הֶלֶּדֶת הַמֹּחִין וְשִׁבְעַת הַמִּדּוֹת שֶׁלַּהֶבְאָתָם לְפָנִים) לְסוֹבֵב עַל שְׁנֵיהֶם בְּדִבְרֵי הַכָּתוּב "תִּכְלֶם שִׁבְעָה יָמִים". וּכְפִי שֶׁיֵּשׁ לְבָאֵר בַּעֲנִיּוּת דַּעְתִּי שֶׁמַּה שֶּׁהִזְכִּיר לְעִנְיַן הַקּוֹלוֹת תּוֹרָה וּתְפִלָּה, הוּא מֵחֲמַת שֶׁכָּל בְּחִינָה כְּלוּל מִכָּל הַבְּחִינוֹת. אֲבָל בְּדֶרֶךְ כְּלָל יִהְיֶה עִקַּר הָע' קַלִּין בְּהַתְּפִלָּה הַנַּ"ל, בַּהֲבָאַת וְהִתְגַּלּוּת הַמֹּחִין שֶׁל הַתּוֹרָה בְּאוֹר הַפָּנִים, שֶׁהוּא עַל פִּי עַמּוּדֵי מְצוֹתֶיהָ וּמִדּוֹתֶיהָ שֶׁבִּכְלָלִיּוּת, חֲצָבָהּ וְחִלְּקָהּ אוֹתָם בְּתִקּוּנֵי שִׁבְעָה מִדּוֹתֶיהָ וְנֵרוֹתֶיהָ הַנַּ"ל. מהמוב"פ:

במעשה האונס:

ג

שֶׁהִיא מְרֻמֶּזֶת בְּמִזְמוֹר "לָמָּה רָגְשׁוּ" וְכוּ', וְגַם מִלְּשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּבֵאוּר הַכָּתוּב (שֶׁבְּסִימָן קנ"ה) וִיקוֹד וְכוּ' (כִּיקוֹד אֵשׁ) אֶרֶךְ אַפַּיִם רָאָה, תָּבִין מֻרְחוֹק בְּבֵאוּרוֹ מַעֲשֶׂה הָאוֹנֵס שֶׁבְּמִזְמוֹר "לָמָּה רָגְשׁוּ וְכוּ' פֶּן יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דֶּרֶךְ כִּי יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ". כִּי אַף עַל פִּי שֶׁכָּל הַדְּרָכִים הַנֶּאֱבָדִים יִהְיֶה מִמַּלְאַךְ הָאַף וְהַכַּעַס שֶׁמְּמֻנֶּה עַל כָּל הַמַּשְׁחִיתִים וְהַדִּינִים, אֲבָל דֶּרֶךְ הָאִישׁ וְהַתְּבָעֲרָה הוּא מֵעִקַּר הָאַף וְהַמִּדַּת הַדִּין הַנַּ"ל וּבְתַכְלִית בְּטוּלוֹ שֶׁבְּצִיּוֹן הַר קָדְשׁוֹ (שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל), נִתְבַּטֵּל מִדַּת הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה וְנֶהְפַּךְ לִיקוֹד אֵשׁ. וְגַם מִמַּיִלָּא מְבֹאָר שֶׁבִּיקוֹד הָאֵשׁ דִּקְדֻשָּׁה לְצִיּוֹן הַר קָדְשׁוֹ (הַנִּזְכָּר שָׁם) נִתְבַּטֵּל הַדִּין וְאֵשׁ הַגֵּיהִנָּם מֵעַל הָאָדָם:

שיך להמעשה מהבנים שנחלפו על פי התורה 'תקעו ממשלה'

ד

עַל אוֹדוֹת מַה שֶּׁזָּכָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לַאֲחִיזָתוֹ בְּכִסְאוֹ (שִׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ) וְעַל הַכִּסֵּא וְהַגַּן (שֶׁכָּלוֹ אֶחָד כַּמּוּבָא שָׁם) "דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם" וְכוּ'. אֲשֶׁר עַל יָדוֹ לְבַד נִצּוֹל מֵרְדִיפוֹת הַמִּתְקַנְּאִים בְּמִי שֶׁשַּׁיָּךְ אֵלָיו הַמֶּמְשָׁלָה וְהַמַּלְכוּת (וְעַיֵּן שָׁם בְּהַבֵּאוּר שֶׁכָּתַבְתִּי עַל הַתּוֹרָה הַזֹּאת). כִּי גַּם לְפִי זֶה תָּבִין מֻרְחוֹק בַּמָּה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל עַל אוֹדוֹת (הַכְּנִיסָה לַפַּרְדֵּס) הִתְגַּלּוּת הַמֶּרְכָּבָה שֶׁמַּכְרִחַ לִהְיוֹת חָכָם וּמֵבִין מִדַּעְתּוֹ, (וּמֵעַצְמוֹ דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר) וְשֶׁמַּחֲמַת זֶה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר גַּם לְמֹשֶׁה לְהִתְעַלּוֹת בָּזֶה עַד שֶׁזָּכָה תְּחִלָּה לְהָבִין (לְהוֹסִיף) מִדַּעְתּוֹ, כִּי כָּל הָעָם מֻכְרָחִים לַעֲמֹד מֻרְחוֹק פֶּן יֶהֱרְסוּ וְיִגְיעוּ לְשָׁם בְּהֶעְדֵּר כְּלִי הַתְּבוּנָה הַזֹּאת – "סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה" וְכוּ'. וְעַל זֶה בֶּאֱמֶת כָּל תִּקְוָתֵנוּ הוּא לְחַפְּשׂוֹ וְכוּ' (לְפִי מַעֲשֶׂה הַזְּבוּב "מִי יַעֲלֶה בְהַר" וְכוּ'):

להספור מהאילן ביום החמישי שבמעשה השבעה בעטלערס:

ה

כִּי בַּמֶּה שֶׁהָאִילָן לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם, מְבָאֵר וּמְפָרֵשׁ גַּם בַּמֶּה שֶׁלֹּא נִמְצָא שׁוּם חַיָּה וְעוֹף שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שָׁם מָקוֹם הָרָאוּי לוֹ (מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּלִי גְּבוּל). גַּם נִרְאֶה מְבֹאָר שֶׁמַּחֲמַת זֶה נִמְצָא הָאִילָן בְּמִדַּת הָעֲנָוָה וְהָאֱמֶת (שֶׁבְּתַכְלִית הָאַחְדוּת וּלְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר), וְהָאֱמוּנָה וְהַיִּרְאָה יִהְיֶה בְּעִקְרֵי הַכֵּלִים הַמַּכְרִחִים לָזֶה. וְגַם מֵחֲמַת זֶה יוֹשֵׁב כָּל אִישׁ תַּחְתָּיו, וְיִתְרַחֵק מִלָּבוֹא בִּמְקוֹם חֲבֵרוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם:

שיך להמעשה הזבוב ועכביש ומחבר לה...

ו

לְכְאוֹרָה יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא בְּהַמְבֹאָר מִדְּבָרָיו לְהַחֲזָרַת הָעוֹלָם לְמוּטָב נִסְכָּמָה עֲצָתוֹ לִפְתֹּר הַחֲלוֹם, כִּי מָה עִנְיַן הַפִּתָּרוֹן לְהַהַחֲזָרָה לְמוּטָב (וְעֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שֶׁגַּם בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת סִפֵּר וְדִבֵּר בִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם), אֲבָל בְּבֵאוּרֵנוּ הַנַּ"ל תָּבִין מֵרָחוֹק שֶׁגַּם שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וְהִתְעוֹרְרוּתוֹ שֶׁבְּפִתְיחַת סִפְרוֹ (בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה) הַנַּ"ל, יִהְיֶה גַּם בְּעֶצֶם הַפְּעֻלּוֹת הַסּוֹבְבוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה כַּנּוֹדָע. כִּי הַמַּלְכוּת הִוא בְּסוֹף וְתַכְלִית כָּל הַמַּדְרֵגוֹת וְהַמַּחֲנוֹת, וּמֵחֲלִישׁוּתָהּ וְחֶסְרוֹן כֹּחָהּ דְּלִית לָהּ מִגַּרְמַהּ כְּלוּם נֶחְשֶׁבֶת כִּזְבוּב מַמָּשׁ. וְזֶה שֶׁהֶבִין בַּמַּרְאֶה (הַזְּבוּב וְרוֹדְפָהּ) הַנַּ"ל שֶׁעָלָיו בְּעַצְמוֹ הִיא סוֹבֶבֶת. וְגַם בְּסִבַּת הָרְדִיפָה הַזֹּאת בְּעַצְמָהּ נָפְלָה עָלָיו תַּרְדֵּמָה. וְהִנֵּה אֵימָה גְּדוֹלָה נוֹפֶלֶת עָלָיו בְּהַבִּיטוֹ וּרְאוֹתוֹ לְעֹצֶם וְרֹב רְדִיפוֹתָיו מֵהַמַּלְכוּת דְּסִטְרָא אָחֳרָא שֶׁבְּעִקָּרָם הִיא קְלִפַּת עֵשָׂו (הוּא אֱדוֹם) הַנַּ"ל, אֲשֶׁר כָּל כֹּחָהּ לִינִיקָתָהּ וְהִתְגַּבְּרוּתָהּ הִיא בַּעֲלוֹתָהּ דֶּרֶךְ הַשָּׁנָה וְהַמַּדָּמָה שֶׁבְּתַעֲרֹבֶת הַטּוֹב וְהָרָע (כַּמּוּבָן בְּסִימָן י"ט שֶׁבְּלִקּוּטֵי א'), וְהִיא קְלִפַּת נֹגַהּ שֶׁנִּקְרָאָה עֲבוּר זֶה בְּשֵׁם "רֹאשׁ מִסְבֵּי (כַּמּוּבָא בְּסִימָן י"ט הַנַּ"ל).

ז

וְהִנֵּה בְּכָל הַנַּ"ל תָּבִין מֵרָחוֹק בְּנִפְלָאוֹת דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים לְכַנּוֹת וְלִקְרֹא לְכַת הָרוֹדֵף הַנַּ"ל בְּשֵׁם "רֹאשׁ מִסְבֵּי". וּבְכָל הַנַּ"ל תָּבִין מֵרָחוֹק לְמַה שֶּׁזָּכָה בְּהִתְעוֹרְרוּתוֹ לְהַבְחָנַת הָאֱמֶת הוּא בְּרַבַּת הָאֱמוּנָה שֶׁנִּתְחַדְּשָׁה אֶצְלוֹ לְבַקֵּר הִתְעוֹרְרוּת הַזֹּאת. וְלִשְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן הַכְּרַח גַּם אַחַר כָּךְ לִנְסֹעַ וְלִדְרֹשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַיֵּה מָקוֹם כָּבוֹד הַבְּרוּר הַכְּלָלִי (וְנוֹדַע וְנִתְגַּלָּה לוֹ אַחַר כָּךְ בְּאַחַד עָשָׂר סִימָנֵי הַקְּטֹרֶת שֶׁמַּעֲשָׂנִים לְתִקּוּן הַבְּרוּר וְהַפִּתָּרוֹן הַנַּ"ל).

ח

שֶׁאִם נָשִׂימָה נָא אֶת לְבָבֵנוּ לְפָרוּשׁ הַמְדַמֶּה הַנַּ"ל שֶׁהוּא בִּרְבוֹת דִּמְיוֹנֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת הַמְעֹרָבוֹת בְּלֵב הָאִישׁ בְּעֵצוֹת רָעוֹת וּמְהֻפָּכוֹת מִן הָאֱמֶת, אֲשֶׁר עַל זֶה הִזְהִיר מְאֹד לְבַקֵּשַׁת הַתִּקּוּן וּבֵרוּר עֲצַת ה' לְבַד (לַהֲקִימָהּ לְנֶצַח וּלְרוֹמְמָהּ מִשִּׁפְלוּתָהּ), תָּבִין מֵרָחוֹק וְתִתְבּוֹנֵן בְּצַחוּת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים עַל אוֹדוֹת הָרוֹדֵף הַנַּ"ל "רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ":

ט

שֶׁגַּם בְּכָל הַנַּ"ל תָּבִין מֵרָחוֹק בַּחֲלוֹם הַמֶּלֶךְ וּפִתְרוֹנוֹ בְּיוֹסֵף שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַנַּ"ל, וְכָל עִנְיַן הַחֲלוֹם הוּא בְּהִתְגַּבְּרוּת הָרָע לְהַבְלִיעַ לַטּוֹב הַשָּׁבֵעַ שֶׁנִּתְעָרֵב, עַד שֶׁלֹּא יִוָּדַע עוֹד בּוֹ אֶבֶל עֲצַת ה' לְעוֹלָם תַּעֲמֹד וְתַעֲלֶה וְכוּ' (וְכַמּוּבָן מִכָּל זֶה בְּסִימָן נ"ד שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן עַיֵּן שָׁם):

י

שֶׁגַּם בְּכָל הַנַּ"ל מְבֹאָר יוֹתֵר מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי (בְּסֵפֶר כּוֹכְבֵי אוֹר חֵלֶק ג') עַל אוֹדוֹת הַשֵּׁם הַשְּׁמִינִי שֶׁקָּרָא לְהַיֵּצֶר הָרָע כֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁהוּא שֶׁנִּתְגַּבֵּר זֶה לְעֻמַּת זֶה בְּיוֹם שֶׁעָלָה אַדְמוֹ"ר זַ"ל לְתִבּוּנָתוֹ מֵעַצְמוֹ דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁבַּמְּדָה הַשְּׁמִינִית עַיֵּן שָׁם.

וְעִנְיַן הַצְּחוֹק שֶׁמְּדַמִּים אֶת עַצְמָם כְּקוֹף בַּכְּפָנֵי אָדָם הוּא עִקַּר קְלִפַּת הַמְדַמֶּה.

וְגַם בְּהַמּוּבָא בְּסִימָן ח' לְקוּטֵי תִּנְיָנָא וּבְסִימָן ח' לְקוּטֵי א'. נִרְאֶה מְבֹאָר שֶׁבְּיַד וְכֹחַ הַמֶּלֶךְ מֵהֶעָלֶה הַמֵּגֵן עָלָיו לְבִלְתִּי לְבָלְעוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן חַס וְשָׁלוֹם, חוֹזֵר קְלִפַּת הָעֵשָׂו (אֲשֶׁר צַיִד בְּפִיו) לְהָקִיא וּלְהוֹצִיא גַּם מַעֲצְמוּת חִיּוּתוֹ שֶׁהֵן הֵן הַשְּׁבוּיִים וְהַגֵּרִים הַנִּזְכָּרִים בְּהַמַּעֲשֶׂה וְהַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן ח' לְקוּטֵי תִּנְיָנָא הַנַּ"ל. וּמֵחֲמַת שֶׁלִּפְעָמִים חוֹזֵר הַקְּלִפָּה לִבְלֹעַ אוֹתָם (כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי מוֹהֲרַנַ"ת שֶׁעַל הַתּוֹרָה הַזֹּאת), וּמִמֵּילָא מוּבָן שֶׁבָּזֶה נֶהְפָּכִים חַס וְשָׁלוֹם לְמַהוּת הַמְבַלְּעָם וְאוֹכְלָם, וְלִרְדֹּף גַּם כֵּן לִזְבוּב הַמַּלְכוּת, תָּבִין מֵרָחוֹק גַּם בְּדִבַּר אַבְשָׁלוֹם (שֶׁבַּמִּזְמוֹר הַנַּ"ל) שֶׁהוּא מֵהַיְפַת תֹּאַר שֶׁבְּשִׁבְיַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל: